

Hrvatska riječ

Informativno-politički tjednik, izlazio od 1945. do 1956., obnovljen 2003.

ISSN 1451-4257

SUBOTICA, 28. SIJEČNJA 2005. * CIJENA 35 DINARA * BROJ 103

Intervju:
Katarina Čeliković

Pitanje za početnike

**Što je jezik
a što dijalekt?**

TEMA BROJA: SPORAZUM O MANJINAMA IZMEĐU SIĆG I HRVATSKE PRED RATIFIKACIJOM

kolpa·san®

KUPATILA

stvorena za uživanje
i za ponos

sanitarija i pločice, kade, tuš kade, tuš kabine,
saune, masažni sistemi-vodeni i vazdušni,
bazeni za masažu, nameštaj za kupatila,
ugradni vodokotlići i kupatilska galanterija

Banijska 2, SUBOTICA (u poslovnom centru preko puta FB "PARTIZAN"),

Tel: 024/ 547-274 , 547-886

Novi Sad - Rumenački put 11; 021/518-091
Beograd - Lješka 4; 011/354-8063

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ: Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«,
Trg Cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica**UPRAVNI ODBOR:**Mr. Mato Groznica (predsjednik), Dušica Dulić,
Kalman Kuntić, dr. Marija P. Matarić,
Dražen Prčić, Stipan Stipić, Zvonko Sarić,
Zvonko Tadijan, Tomislav Žigmanov**V. D. DIREKTORA I****V. D. ODGOVORNOG UREDNIKA:**

Zvonimir Perušić

**POMOĆNICA I ZAMJENICA
ODGOVORNOG UREDNIKA:**

Dušica Dulić

REDAKCIJA: Ivan Andrašić (Podunavlje),
Davor Bašić Palković (glazba i kazalište),
Jasminka Dulić (politika),
Ivan Ivković Ivandekić (fotografije),
Dražen Prčić (sport i zabava),
Zdenko Samaržija (povijest),
Zvonko Sarić (kultura),
Nada Sudarević (fotografije),
Željka Vukov (društvo)**TEHNIČKI UREDNIK:**

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA:

Zdenka Sudarević

LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk**KOREKTOR:** Mirko Kopunović**TELEFON:** ++381 24/55-33-55
++381 24/55-15-78**ŽIRO RAČUN:** 355-1023208-69**E-MAIL:** hrvatskarijec@tippnet.co.yu**WEB:** www.hrvatskarijec.co.yu**TISAK:** »Dnevnik« Holding sa p.o. Novi Sad,
»Dnevnik« ŠtamparijaList je registriran kod Tajništva za informiranje
Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.List je oporezovan PDV-om od 8 posto, po
Službenom glasniku broj 140 od 1. siječnja 2005.**FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:**

Nada Sudarević

»Bunjevački jezik«

Netko je opet poturio priču o Bunjevcima, bunjevačkom narodu i bunjevačkom jeziku, a bit će da znamo i tko. Vjerojatno isti oni koji su svojevremeno, prije petnaestak godina, izumili »šifru 028« i uz njenu primjenu na popisima stanovništva manipulirali narodom istoga podrijetla, korijena, vjere, tradicije i kolektivnoga sjećanja.

Da je stvar i nakon promjena 2000-te nastavila pogrešnim tokom, pokazalo se prilikom usvajanja Zakona o pravima i slobodama nacionalnih manjina, koji je omogućio i tzv. etničkim zajednicama da se statusno izjednače s nacionalnim manjinama, pa je tako osnovano Nacionalno vijeće bunjevačke nacionalne manjine (!?), a sada se najavljuje izučavanje »bunjevačkog jezika s elementima nacionalne kulture« u osnovnim školama u Subotici od iduće školske godine, te ponovno pokretanje Bunjevačkih novina i emisija na »bunjevačkom jeziku« u elektronskim medijima. O formiranju Bunjevačke Republike još nije bilo govora, ali ako sve ono prethodno ima smisla, onda ima i ovo.

I neupućenom je jasno da bunjevački jezik ne postoji, jer ga nije verificirala i standardizirala, niti to može učiniti, ni jedna znanstvena institucija bilo gdje na kugli zemaljskoj. Dijalekt bačkih Hrvata, izvorna hrvatska ikavica, koju u privatnom govoru koriste Hrvati i na drugim prostorima – u Dalmaciji, Hercegovini, Lici, Slavoniji, Mađarskoj – samo se ovdje proglašava jezikom, a dio jednog naroda samo se ovdje proglašava zasebnim narodom. Takvim se retrogradnim idejama više ne zamara nitko. Točnije, gotovo nitko.

Zanimljivo je da su u igri podjele hrvatske zajednice u Srbiji ranije bili osim Bunjevaca, i Šokci, ali ovi drugi su ispali iz šešira i više se gotovo i ne spominju. Čak je i stranka, koja se godinama zvala Bunjevačko-šokačka stranka, promijenila naziv i sada je samo Bunjevačka stranka.

Nisu ni svi Bunjevci predmetom posebnoga zanimanja. Somborski se Bunjevci, recimo, spominju samo u vrijeme Dužionice, radi sitnih provokacija i opstrukcije Dužionice koju organiziraju Hrvati, a fokus je usmjeren na Suboticu i njenu okolicu. Jedino je u ovom kraju, naime, moguće da Hrvati s obzirom na udio u populaciji postanu značajnija politička snaga, što se, je li, ne smije dopustiti.

No, da se ne bi samo upiralo prstom u druge kao krivce, korisno bi bilo postaviti pitanje, što mi sami činimo da bi se prevladao problem, koji je, ruku na srce, nastao puno ranije, nego što je Miloševićev režim i formalno dao legitimitet cijepanju hrvatskoga nacionalnog bića u Srbiji. Imamo li ikakvu strategiju za objedinjavanje zajednice koja je nesretno raspolovljena radi interesa drugih? Bavi li se itko od nas sustavnim rješavanjem spora koji ljude istih imena i prezimena, vezane tijesnim rodbinskim vezama, drži razdvojene i međusobno suprotstavljene? I, konačno, čemu služi sudjelovanje u vlasti na različitim razinama, izravno ili podrškom koalicijskim partnerima, ako se na ključnim državnim pozicijama ne sprečava politika koja je suprotna interesima manjinske zajednice u cijelosti?

O dva milijuna dinara, odobrenih od strane Skupštine Općine Subotica Bunjevačkom kulturnom centru, doista ne vrijedi trošiti riječi. Ili možda ipak vrijedi.

Z. P.

Poziv prijateljima »Hrvatske riječi«

Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ« obilježava dvije godine izlaženja jedinog tjednika na hrvatskom jeziku u Srbiji i Crnoj Gori. Svečanost povodom ovoga jubileja održat će se u utorak 1. veljače u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, s početkom u 18,30 sati.

Pozivamo sve suradnike, čitatelje i prijatelje »Hrvatske riječi« da svojom nazočnošću uveličaju ovaj za cijelu zajednicu vrijedan događaj.

Uredništvo

»Bunjevački jezik« u školama

Dijalekt je jedno, a jezik nešto sasvim drugo.....8-11

I dalje bez TV emisije na hrvatskom

Šamar za cijelu zajednicu.....12,13

Izaslanstvo Hrvatske u Beogradu i Subotici

Sporazumom do manjinskih prava....14,15

Intervju

Katarina Čeliković.....16-19

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana

Od molitvenog ka pravom zajedništvu.....24,25

Upotpunjeno rukovodstvo Subotice

Petar Kuntić – dopredsjednik.....28

Promocija Leksikona u Somboru

Sjaj (ne)zaboravljenih ljudi.....46,47

ČETVRTAK, 20. 1.

Solana

Visoki predstavnik Europske Unije Xavier Solana ne dolazi u Beograd u petak, iako je to bilo najavljeno. Razlog za to je, navodi se, što vlasti u Srbiji i Crnoj Gori nisu uradile ništa u rješavanju dva najvažnija pitanja, suradnji s Haagom i izborima za parlament Državne

zajednice.

Ustav

Predstavljajući Prijedlog Ustava, predsjednik Srbije Boris Tadić izjavio je kako to nije prijedlog predsjednika, nego stručnjaka. »Neprimjereno je da predsjednik daje svoj prijedlog, kao što je neprimjereno da Vlada daje svoj Prijedlog Ustava i da se o tome vodi stranačka utakmica«, rekao je Tadić.

Pritisici

Pritisak na medije u Srbiji u proteklih šest mjeseci se ne smanjuje, priopćili su predstavnici Nezavisnog udruženja novinara Srbije. Predstavljajući novi broj časopisa »Dosije o medijima«, urednik »Dosijea« Dragutin Roknić rekao je da se oblici pritiska kreću od fizičkog nasilja i tužbi protiv novinara i medija od prisluškivanja.

PETAK, 21. 1.

Optužbe

Dok Vlada Srbije glavnog krivca za nedolazak Xaviera Solane u Beograd vidi u službenoj Podgorici, predsjednik Srbije smatra kako je za to odgovorna nesuradnja s Haagom. Službena Crna Gora također optužuje kabinet premijera Vojislava Koštunice.

Osamljeni

Bivši ministar Srbije za ekonomske odnose s inozemstvom Goran Pitić upozorava kako je najava mogućnosti odlaganja rada na Studiji o izvodljivosti jedan od lošijih političkih signala u posljednje vrijeme. Pitić kaže da odlaganje rada na Studiji izvodljivosti ostavlja SiCG kao jedinu zemlju u regiji koja nije uspjela prijeći prvu prepreku u kretanju ka EU.

Odnosi

Predsjednik hrvatske Vlade Ivo Sanader i njegov slovenski kolega Janez Janša započeli su u Mokricama sastanak na kojemu će, prema najavama, razmotriti sve aspekte bilateralnih odnosa dviju država. Otvorena pitanja koja od 1991. godine opterećuju hrvatsko-slovenske odnose su konačno utvrđivanje granica, posebice na moru, dug Ljubljanske banke prema hrvatskim štedišama i suvlasništvo nad Nuklearnom elektranom Krško, a od 2003. i hrvatski ekološko-ribolovni pojas na Jadranu. Ovaj susret, donose mediji, pruža optimizam da će se otvorena pitanja brže rješavati.

General

Potpredsjednik stranke Narodni blok Rodoljub Stanimirović kaže da lider te partije Nebojša Pavković živ neće otići u Den Haag. Stanimirović je rekao kako Pavković, koji je optužen pred Haškim sudom, ima jasan stav da u Haag neće otići živ, jer je on svjestan da ako ode u Haag, to znači da mu je potpisana smrtna presuda, zbog neobjektivnosti tog suda.

SUBOTA, 22. 1.

Akcija

EUFOR će pokrenuti odlučne akcije protiv odbjeglih haških optuženika i osoba koje im pomažu, piše »Daily telegraph«. Komandant Europskih mirovnih snaga u Bosni i

Hercegovini, britanski general

David Leckey rekao je za taj list da će snage pod njegovom komandom »biti nemilosrdne u akciji potrage za osobama s liste najtraženijih haških bjegunaca, uključujući Ratka Mladića i Radovana Karadžića«.

Suđenje

Uoči nastavka dokaznog postupka u procesu Ovčara, trojica bivših časnika JNA Mile Mrkšić, Veselin Šljivančanin i Miroslav Radić, odbili su svjedočiti pred Specijalnim sudom za ratne zločine. Predsjedavajući sudskog Vijeća Vesko Krstajić kaže da trojica optuženih nisu suglasna dati iskaze kao svjedoci, jer ih za isto krivično djelo po komandnoj odgovornosti tereti Haški sud. Stručna javnost ovo suđenje smatra korektnim.

NEDJELJA, 23. 1.

Prijave

Pravni zastupnici obitelji vojnika Dragana Jakovljevića, nastradalog u vojarni na Topčideru, podnijet će nekoliko krivičnih prijava. Iako je slučaj Topčider prosljeđen Okružnom javnom tužiteljstvu u Beogradu prije mjesec dana, ovaj predmet još uvijek nikome nije dodijeljen.

»Inzistiramo preko svojih punomoćnika da pokrenu postupak protiv vojnog istražnog suca Vuka Tufegdžića, komandanta brigade Radomira Čosića i tadašnjeg načelnika Generalštaba Branka Krge, jer su odgovorni za našu djecu«, kaže otac poginulog vojnika Janko Jakovljević.

Azil

Svetlana Đorđević, koja je objavila knjigu »Svjedočanstvo o Kosovu«, zbog prijetnji i pritisaka, zatražila je politički azil. U knjizi je opisan teror koji su pojedini pripadnici policije provodili nad civilima na Kosovu, kao i situacija u Bosanskom Šamcu za vrijeme rata u Bosni. Svetlani Đorđević i njenom suprugu, koji je inače policajac, stalno su prijetili telefonom, a 9. prosinca prošle godine ispred kuće u Moštanici, ponovno je ostavljena crvena ruža.

Racija

U Novom Sadu je obilježena 63. godišnjica Novosadske racije, kada su mađarski fašisti ubili oko 1.300 Novosađana raznih nacionalnosti, pretežno Židova, Srba i Roma. Kao povod racije navodi se sukob šajkaškog partizanskog odreda s fašistima nedaleko od Žablja. Novosadskoj raciji prethodila je šajkaška, a nakon nje je organizirana još jedna u Bečeju.

Ukrajina

Poljski predsjednik Aleksandar Kvaśnjewski ocijenio je kako je realno da Ukrajina uđe u Europsku uniju za 10 godina i naglasio da će Poljska u tome pomoći Kijevu, kao svom »strateškom partneru«. Juščenko, koji je u prosincu pobijedio u ponovljenom drugom krugu izbora, najavio je novi politički kurs zemlje koji će se ogledati u žestokoj borbi protiv korupcije i približavanju bivše sovjetske republike EU i NATO, uz održavanje dobrih odnosa s Rusijom.

PONEDJELJAK, 24. 1.

Ratifikacija

Sporazum o zaštiti manjina između Hrvatske i Srbije i Crne Gore, parafiran za posjeta hrvatskog premijera Ive Sanadera Beogradu krajem prošle godine, trebao bi biti ratificiran u Hrvatskom saboru i parlamentu državne zajednice SiCG do kraja veljače, dogovoreno je u

Beogradu na sastanku ministra za ljudska i manjinska prava SiCG Rasima Ljajića i pomoćnika ministra vanjskih poslova RH za manjine, iseljeničtvo i useljeničtvo Slavka Lebana. Uskoro bi trebala biti formirana mješovita komisija za pomoć manjinama, što bi trebalo unaprijediti suradnju dvije države u uzajamnoj zaštiti manjina. Tu mješovitu komisiju činili bi predstavnici ministarstava iz SiCG i Hrvatske, kao i predstavnici manjina iz obje zemlje. Pomoćnik

ministra za vanjske poslove RH u ponedjeljak se u Beogradu sastao i s šefom misije OESS-a Mauriziom Massarijem, a u utorak je u Subotici posjetio HNV, »Hrvatsku riječ« i DSHV.

Najave

G17 Plus ponavlja kako će napustiti Vladu Srbije, ako ne izruči haške optuženika, a SPS i SRS najavljuju uskraćivanje podrške.

Osamljena

Blizak prijatelj Mire Marković, Hadži-Dragan Antić, izjavio je kako se ona, iako smatra da je nevinna, neće vratiti u zemlju bez povlačenja tjeralice, jer ne želi provesti ni dana u zatvoru. Antić je rekao da je nedavno posjetio Miru Marković, da je primijetio kako je osamljena i da su je napustili mnogi »prijatelji«.

UTORAK, 25. 1.

Gong

Oni koji su prvi upozorili na male nelogičnosti u predsjedničkim izborima u Hrvatskoj, sada su ostali bez državne potpore. GONG je prvi put u posljednjih 7 godina rada ostao bez državnih dotacija za nevladine udruge. No, krivo je odmah pomisliti da su novac njima i još nekim udrugama koje su se afirmirale posljednjih godina uskratili političari. Tijelo koje odlučuje o raspodjeli novca uglavnom čine upravo predstavnici nevladinih udruga. Imajući u vidu skorašnje lokalne izbore, kao i činjenicu da spadaju među najveće nevladine udruge, čija je važnost tijekom izbora neupitna, GONG je od Zaklade zatražio 350 tisuća kuna. Dobili su nula kuna.

SRIJEDA, 26. 1.

Povelja

Srbija i Crna Gora trebaju do travnja ove godine potpisati Povelju o regionalnim i jezicima manjina, izjavila je pomoćnica ministra SiCG

za ljudska i manjinska prava Jelena Marković. Ona je dodala kako to ništa neće promijeniti u oblasti zaštiti jezika manjina, ali da će SiCG time ispuniti jednu od obveza prihvaćenih članstvom u Vijeću Europe. »Taj dokument je načelnog karaktera i obveze koje proističu iz njega su mnogo manje nego one koje propisuje Zakon o zaštiti prava i sloboda manjina u SiCG«, kaže ona. Poveljom će u SiCG biti zaštićeni svi jezici koji su u službenoj uporabi ili u sustavu obrazovanja.

TKO JE REKAO STABILAN DINAR?

Možemo se držati kursa kao pijan plota, bez obzira kako se kreću cijene, i da pomoću superstabilnog tečaja smanjujemo inflatorna očekivanja. Ali, bojim se da je u tom slučaju pitanje dana kad ćemo imati još veći deficit, kad naš izvoz neće više uopće rasti i kad ćemo biti prinuđeni bankarima reći kako danas nema deviza, pa da možda dođu sutra. **Radovan Jelašić**, guverner Narodne banke Srbije, Dnevnik, 20. siječnja

DROGIRANI NA INFLACIJU

Nema razloga za strah. Ono najlošije se već dogodilo. Moramo presjeći taj Gordijev čvor ogromnog duga. Sjećam se kako je pokojni guverner Ayramović govorio da su Srbi »drogirani na inflaciju«. Želimo kupiti kuću pa da nam dug otplati inflacija. Onda neminovno imate visok rast cijena, slabu domaću valutu, nema štednje, a ni kredita. Kako se živi u takvom ambijentu, svi znamo. **Božidar Đelić**, savjetnik pokrajinskog premijera, Dnevnik, 21. siječnja

VEĆINA ZA SUŽIVOT

Broj međunacionalnih incidenata u Vojvodini posljednjih mjeseci vidno je smanjen zahvaljujući adekvatnoj reakciji organa krivičnog i prekršajnog gonjenja, dijelom i pravosudnih organa, te smanjenju političkih tenzija poslije pokrajinskih i lokalnih izbora, koji su pokazali da je većina u pokrajini za suživot i multikulturalizam. Problem, međutim, nije riješen jer su incidenti koji su djelomice sanirani vrh ledenog brijega nacionalne netrpeljivosti koja je izraženija kod mladih, te će Izvršno vijeće Vojvodine provesti projekte koji će poticati multikulturalnost, interkulturalnost i toleranciju. Odnos Izvršnog vijeća Vojvodine i Ministarstva unutarnjih poslova nikad nije bio bolji, ali republički organi nemaju dovoljno razumijevanja. **Tamás Korhecz**, potpredsjednik Izvršnog vijeća Vojvodine, Danas, 20. siječnja

POKVARENI SLASTIČARI

Ne razumijem računicu ove vlasti. Možda oni vode neko dvostruko računovodstvo, točno za sebe, a drugo, pogrešno, za nas. Ako je tako, ima nade. Oni bi u tom slučaju bili kao slastičari, koji ne jedu kolače koje prodaju, jer znaju da su odvratni. To bi, dakle, značilo da naši slastičari nisu izgubili pamet, samo su pokvareni. **Svetlana Lukić**, »Peščanik«, Radio B92, 20. siječnja

OTJERANI PURGER

Niko Kranjčar bio je više od onoga što je pružao na travnjaku, bio je posljednji simbol jednoga gospodskoga kluba, koji je mijenjao sve one koji su u njega došli. Danas je taj klub na kraju grada postao objekt kojega mijenjaju pridošlice... Taj je (Zdravko Mamić) iz kluba otjerao Niku, i to mu nikad neće biti zaboravljeno i oprosteno. Kao što će Zajecu križ uvijek biti Robert Prosinečki. Da je kojim slučajem izvan kluba, a neki drugi tip na njegovu mjestu, Mamić (ali neki bivši, zaboravljeni) bi bio prvi koji bi ga naganjao preko ograde. Ovako je otjerao iz kluba dečka kojemu pod dresom piše »Ponosan kaj sam purger«, a još nije otkriveno nosi li njegova bomba, »europski Rivaldo«, ispod majice natpis »Mnogo smo jaki«. **Tvrtko Puljić**, Večernji list, 24. siječnja

MLADENKA, CARLA I KUM

Da hrvatska Vlada i diplomacija signale iz Bruxellesa dekodiraju domaćoj javnosti kroz optimistički nastrojeni šifarnik, dok oni u centrima moći koji odlučuju o našoj sudbini imaju znatno mračniju enigm, svjedoči i pismo našeg veleposlanika u Londonu Joška Para svjetski uglednom »Financial Timesu«. Naime, taj je list nedavno u dva navrata tipovao na 2015. godinu kao najvjerojatniji datum ulaska Hrvatske u EU. Znaju li novinari »Financial Timesa« bolje od nas i naših bjelosvjetskih predstavnika kako diše europska birokracija i što to znači kada Carla del Ponte izrazi »zabrinutost u pogledu hrvatske suradnje«? Njihovo upozorenje o realizaciji još uvijek svježih zaruka tek daleke 2015. oneraspoložilo bi i, politički i gospodarski, znatno stabilniju mladenku od Hrvatske. A vjenčanja neće biti ako to ne želi on, nametnuti kum, Ante Gotovina. **Branko Mijić**, Novi list, 20. siječnja

NESPOSLUŠNI
PREDSJEDNIK

Premda je na preporuku liječnika reducirao masnu hranu, Mešić se katkad – kriomice od obitelji – ušulja u kuhinje susjeda, gdje cvrče kotleti i domaće kobasice. **Jasna Babić**, novinarka, Večernji list, 22. siječnja

Dujizmi

- ✓ Ako učenici moraju učiti, bar da ne uče gluposti;
- ✓ Riječi šutnje najviše odzvanjaju;
- ✓ Manjine i većina moraju zajedno, trećeg nema;
- ✓ Ako ih nismo birali, bar da ih smijenimo.

Dujo Runje

Tragom vijesti o uvođenju bunjevačkog govora u škole

U školi književni, u kući dijalektalni

Ovih dana mogli smo u lokalnom tisku pročitati vijest o uvođenju novog izbornog predmeta za učenike prvih razreda osnovne škole. Od sljedeće školske godine učenici prvih razreda moći će izučavati gradivo predmeta, čiji je nastavni plan i program Pedagoškom zavodu Vojvodine dostavio Odbor za prosvjetu Nacionalnog savjeta bunjevačke nacionalne manjine pod nazivom – Bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture. Sadržaj plana i programa je oživotvorenje nastavnog predmeta – Materinji jezik s elementima nacionalne kulture. Za sada je sastavljen i prihvaćen od strane Pedagoškog zavoda Vojvodine plan i program za prvi i drugi razred osnovne škole, a u tijeku je izrada za treći i četvrti razred.

Na prvi pogled vijest je prava poslastica za jezikoslovce. Ona je suvremena i poželjna za XXI. stoljeće. Izučavanje dijalekata odraz je visoke razine jezične kulture i primjerice na studiju o jeziku ono predstavlja posljednju instancu. Koliko bi samo kultura jednog naroda bila siromašnija da u njoj nema neprocjenjivih doprinosa književnika iz raznih jezičnih područja. Dijalektalna književnost često ima izravniji, prisniji kontakt s čitateljem od one pisane na standardnom književnom jeziku. Stihovi *Krleže, Domjanića, Galovića, Gervaisa, Sekelja*... pravi su dragulji dijalektalne poezije u Hrvata.

ZATIRANJE HRVATSKOG JEZIKA: Ovaj hvalospjev izučavanju dijalekata razumljiv je s lingvističke strane. No, medalja ima i drugu stranu. Logična je pretpostavka da oni koji izučavaju dijalekt, poznaju standardni književni jezik naroda kojemu pripadaju. Na tom jeziku treba se zbivati sve što je od prvobitne važnosti za mlade ljude, za one koji stječu naobrazbu i odgajaju se u našim školama. To je jezik naroda kome pripadaju, jezik lijepe književnosti, znanosti, jezik službene komunikacije, jezik na komu mu svoje poruke šalje Crkva, čiju vjeru ispovijedaju. Kada se savlada standardni književni jezik, ide se korak dalje – izučavaju se dijalekti. Na osnovi zakonitosti i normi u književnom jeziku metodom komparacije uočavaju se morfološke, sintaktičke, leksičke i druge značajke dijalekta. Jezik nije politička već znanstvena kategorija i u tom smislu irelevantno je objašnjenje jednog od ciljeva izbornog predmeta bunjevački jezik

Kada se savlada standardni književni jezik, ide se korak dalje – izučavaju se dijalekti. Na osnovi zakonitosti i normi u književnom jeziku

Piše: Katarina Vasiljčuk

metodom komparacije uočavaju se morfološke, sintaktičke, leksičke i druge značajke dijalekta. Jezik nije politička već znanstvena kategorija

s elementima nacionalne kulture: »Tu će biti i pravopisa i gramatike.« (Subotičke novine, 21. siječnja 2005.)

U hrvatskom jeziku postoje tri osnovna dijalekta – štokavski, kajkavski i čakavski. Dijalekt je skup narodnih govora, a jedan od njih je i bunjevački govor – novoštokavski, ikavskog izgovora. Apсурдно bi bilo da se u ovom redoslijedu – književni jezik, dijalekt, govori, nametne u školi učenje bunjevačkog govora kao prioritarno.

Kakva je situacija oko poznavanja standardnog hrvatskog književnog jezika u Vojvodini svi znamo. Zatiran je i potpuno marginaliziran u posljednjih pola stoljeća. Nije se izučavao u školama, hrvatska književna baština nije se njegovala. Složenica (srpskohrvatski, hrvatskosrpski) kojom se izražavao njegov naziv, pružala je lažnu sliku, dočaravala sklad, a u stvarnosti, ovdje u Vojvodini, postojala je samo jedna varijanta tog jezika, jedan jezik – srpski.

NEZAVIDNO ZA RODITELJE: Danas Hrvati mogu koristiti stečevine hoda naprijed. Najvažnija – od neprocjenjivog značaja je mogućnost školovanja na materinjem, hrvatskom jeziku. Iako se, za sada, mali broj učenika opredijelio za školovanje na hrvatskom nastavnom jeziku, pomak naprijed je i sve veći broj učenika koji kao izborni predmet uzimaju – hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Za postizanje boljih rezultata potrebno je i vrijeme.

U nezavidnoj situaciji naći će se roditelji učenika koji će se sljedeće školske godine upisivati u prvi razred. Izbornih predmeta bit će na pretek! Pokraj dosadašnjih – vjeronauk, građanski odgoj, hrvatski (i mađarski) jezik s elementima nacionalne kulture, bit će i bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture. Trebat će dosta umješnosti da za dijete izaberu ono najbolje, najprofitabilnije.

Teme ovog kratkog izlaganja bile su standardni književni jezik i dijalekt. Kako će naši mali pitomci njima najbolje ovladati? Književnim jezikom preko škole, a najbolja škola za dijalekt je roditeljski dom i ozračje u kom dijete odrasta. Ta dva kolosijeka komunikacije ostat će im za čitav život jednako vrijedna.

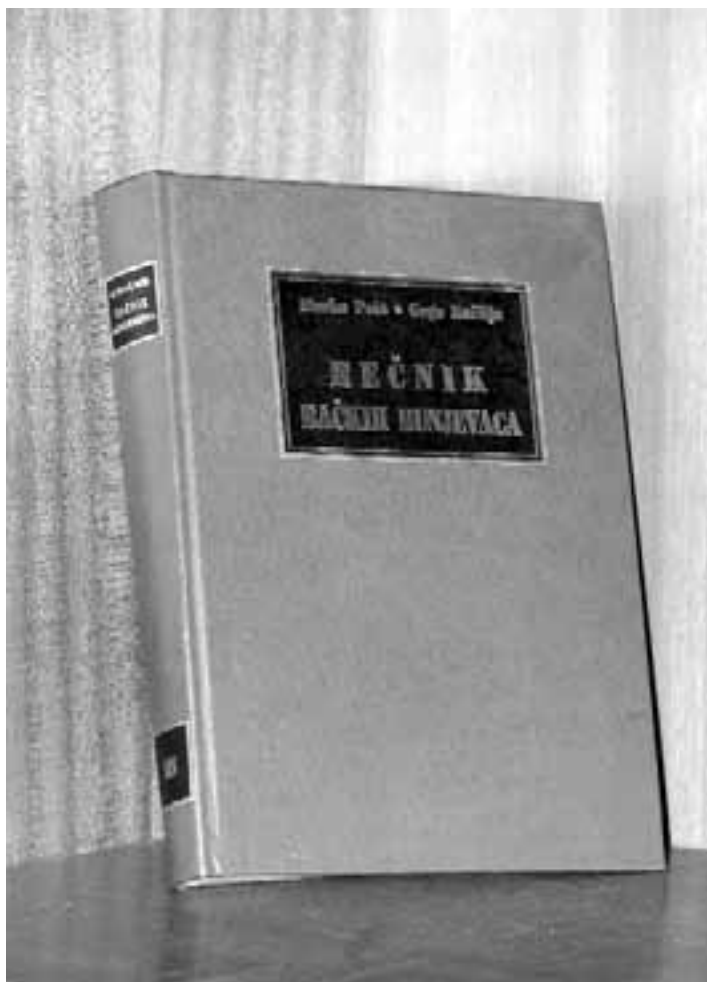
Autorica je profesorica hrvatskog jezika i književnosti iz Subotice

Nakon najave da će se u osnovnim školama učiti »bunjevački jezik«

Dijalekt je jedno, a jezik nešto sasvim drugo

Tomislav Žigmanov: »Ovo je dio baštine političkog projekta za čije se neke od dijelova danas sudi u Den Haagu« * Katarina Čeliković: »Ocrta se političko okružje a ne stvarne potrebe obrazovanja na jeziku nacionalne manjine« * Slaven Bačić: »Na liniji odnosa vlasti prema Hrvatima sa sjevera Bačke još od 1990. godine« * Irena Vodopija: »Bunjevački može smatrati jedino dijalektom a ne standardnim jezikom« * Sanda Ham: »To je jedan stari štos, niste Hrvati nego ste Bunjevci i to slušamo valjda od kad znamo za sebe« * Sanja Vulić: »To je vrlo opasno za djecu i njihovu svijest jer se kroz mala vrata pokušavaju ljudi denacionalizirati«

Priredila: Jasminka Dulić

U medijima se prošloga tjedna pojavila vijest kako će od sljedeće školske godine učenici prvih razreda osnovnih škola u Subotici moći učiti i »bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture«.

Kako prenose »Subotičke novine«, Nacionalno vijeće bunjevačke nacionalne manjine je kao i druga nacionalna vijeća dobilo poziv od Pedagoškog zavoda Vojvodine za izradu nastavnog plana i programa za prvi i drugi razred osnovne škole, za predmet materinji jezik s elementima nacionalne kulture, plan je prihvaćen

od pokrajinskog zavoda, a sada se očekuje i da ga prihvati i Republičko ministarstvo za prosvjetu i sport.

Što o tome misle pojedini javni djelatnici hrvatske zajednice u Subotici?

Tomislav Žigmanov, član Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća

Natjecanje u gluposti

To je školski primjer kako se jednom odlukom dijela državne uprave može uveliko obesmisлити nastojanje da se unapređuje obrazovanje na jezicima manjina i to prije svega hrvatske manjine. Apsurdnost krijepi činjenica da je čitavo tzv. bunjevačko pitanje dio baštine političkog projekta za čije se neke od dijelova danas sudi u Den Haagu. Vojvođanska državna uprava će ući u povijest činjenicom da je priznala jezični standard koji do sada nikada nije postojao niti će ikada postojati čime su se dobrano kvalificirali za prvu ligu u natjecanju gluposti.

Na sve to smo se do sada i navikavali, ali čudi to što se sada priznavanje tzv. bunjevačkog jezika i njegovo uvođenje u škole događa pod vlašću u kojoj participira i jedna od dviju hrvatskih stranaka, dok resorno tajništvo vodi njihov koalicijski partner na nekoliko lokalnih razina, a koji su uživali podršku i nekih drugih, međunarodnih instanci.

Katarina Čeliković, profesorica književnosti

Dijalekt žele proglasiti jezikom

Teško je vjerovati da će jedan govor, pa bio on i regionalni, ikada postati standardiziran i normiran kako bi se na njemu mogla izvoditi nastava. Bez gramatike, pravopisa i rječnika određenog jezika ne može biti ni govora o priznatom jeziku u jezikoslovnom smislu, a svi oni koji su se bavili izučavanjem jezika jako dobro znaju da je ikavski izraz najstariji i imanentni dijalekt hrvatskoga književnog jezika. Koliko ja znam, bunjevački pravopis i gramatika ne postoje, postoji pokušaj rječnika koji tretira dijalektalni izraz Marka Peića i Grge Bačlije, a sada dr. Ante Sekulić priprema veliki rječnik bunjevačkog govora u okviru projekta Hrvatske

akademije znanosti i umjetnosti koji će zasigurno očuvati ovo jezično bogatstvo.

Da se bunjevački govor i njegovo bogatstvo moraju čuvati i da upravo hrvatska zajednica u tome čini izuzetne napore svjedoče i tri održane pokrajinske smotre recitatora na hrvatskom standardnom jeziku i bunjevačkom govoru, susreti pjesnika, a napose interdisciplinarni skup pod nazivom Dani Balinta Vujkova, koji čuvaju i oživljavaju veliki narodni genij bunjevačkih i šokačkih Hrvata na širokom prostoru bivše Jugoslavije i većine susjednih zemalja. Glede pak uvođenja u nastavu dijalekta mišljenje je stručnjaka da u nižim razredima osnovne škole ne bi trebalo izučavati dijalekt nego standardni jezik i tek u višim razredima osnovne škole se može preći na izučavanje dijalekta, jer ukoliko se pravilno ne savlada standardni jezik, gdje nije u pitanju samo vokabular već i sintaksa rečenice, redosljed riječi u rečenici, stilistika, kasnije je to teško ispraviti.

U ovom slučaju, na žalost, ocrta se političko okružje a ne stvarne potrebe obrazovanja na jeziku nacionalne manjine.

Dr. Slaven Bačić, urednik Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca

Farsična situacija

Držim da je i ova farsična situacija s uvođenjem »bunjevačkog jezika« na liniji odnosa vlasti prema Hrvatima sa sjevera Bačke još od 1990. godine, famozne šifre »028«, financiranja

»Rečnika bačkih Bunjevaca«, podupiranja Bunjevačko-šokačke stranke sada zvane Bunjevačkom strankom itd. koje je za cilj imalo podjelu Hrvata u cilju lakše asimilacije. Pozitivna stanka bila je za vrijeme vladavine DOS-a, kada su vlasti uglavnom prestale sa sličnim aktivnostima, ali su repovi starog sustava i dalje postojali, npr. Pokrajinsko tajništvo za kulturu, znanost i prosvjetu 2001. godine financiralo je prijevod i tiskanje knjige Horthyjevog ideologa za pitanje Bunjevaca – Bernardina Unyija.

S novom srbijanskom Vladom reafirmira se prijašnja politika odnosa prema Bunjevacima-Hrvatima: ne rješava se problem informiranja na hrvatskom jeziku putem elektronskih medija, u subotičkoj općini Demokratska stranka i G17 Plus u koaliciji sa Srpskom radikalnom strankom otvoreno podupiru tzv. bunjevačku opciju, sada se od hrvatskog dijalekta nastoji stvoriti zaseban jezik... U ovom posljednjem slučaju riječ je o kršenju međunarodno-pravno preuzetih obveza vlasti, prije svega Sporazuma o zaštiti manjina s Republikom Hrvatskom, kojim su se vlasti Srbije i Crne Gore obvezale da će hrvatskoj manjini osigurati »pravo zaštite od svake djelatnosti koja ugrožava ili bi mogla ugroziti njihov opstanak«, te Okvirne konvencije o zaštiti manjina, kojom su se vlasti obvezale da će se »suzdržati od politike i prakse asimilacije pripadnika nacionalnih manjina protivno njihovoj volji i štiteći ih od svake akcije usmjerene ka takvoj asimilaciji«.

U svakom slučaju, stvaranje zasebnog jezika od novoštokavskoga ikavskog dijalekta – kojim inače govore samo Hrvati, prije svega u Dalmaciji i zapadnoj Hercegovini – nastavak je miševićevske politike: ponovno se otvoreno radi na dijeljenju bu-

njevačkih Hrvata radi njihove lakše asimilacije, ne poštuju se međunarodne obveze da se čuvaju i njeguju nacionalne, etničke i jezične posebnosti hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i Crnoj Gori, čime se neposredno ugrožava opstanak hrvatske zajednice na području sjeverne Bačke. Vjerujem da neće izostati reakcija najviših političkih predstavnika hrvatske zajednice u Srbiji i Crnoj Gori, ali i matične nam zemlje.

Doc. dr. Irena Vodopija, metodičarka hrvatskog jezika, Visoka učiteljska škola u Osijeku

Savladati jezik, pa tek onda dijalekt

Ne može se govoriti o školovanju na bunjevačkom jeziku, zašto što se bunjevački može smatrati jedino dijalektom a ne standardnim jezikom na kojem bi se djeca školovala. Kao metodičarka mogu reći da dijalektalne i lokalne govore učenici moraju upoznati, ali oni prije svega moraju upoznati jezični standard zbog daljnje komunikacije. Veliki dio književnosti i masovni mediji oslanjaju se na standard, a njegovanje svog govora je potrebno da on naprosto ne zamre. Djeca s, na primjer, čakavskog ili kajkavskog područja, naravno, kod kuće govore svojim dijalektom i u čitankama ima pjesama na čakavskom ili kajkavskom dijalektu,

ali samo uz obvezno usvajanje standardnog hrvatskog jezika u školi i u praksi s time nema problema.

Dr. Sanja Vulić, HAZU, dijalektolog, profesor hrvatskog jezika i književnosti

Medvjeda usluga

O bunjevačkom jeziku se nikako ne može govoriti jer je to samo dio novoštokavskoga ikavskog dijalekta koji je isključivo hrvatski te je tako i bunjevački čisti hrvatski dijalekt, koji u sebi ima natruha tuđica ali koje svaki dijalekt ima. To vam je medvjeda usluga. Bolje vam je imati škole na standardnom srpskom jeziku pa doma njegovati vlastiti jezik nego jezik koji se zove bunjevački. To je vrlo opasno za djecu i njihovu svijest jer se kroz mala vrata pokušavaju ljudi denacionalizirati. Kao tobože dati privilegiju, a u biti podmetnuti kukavičje jaje da se izgubi hrvatska svijest. Mislim da je to jedini cilj toga a ne nikakva velikodušnost prema manjini.

U Hrvatskoj u sklopu nastave hrvatskog jezika postoji i nastava o narječjima, ali nikome se nije reklo da na primjer kajkavski nije hrvatski. Naravno da je hrvatski. Svaki jezik ima svoje dijalekte, pa ima i hrvatski. Može dijalekt imati i svoju gramatiku, pa tako imate gramatiku Trogirskog govora, ali zato nitko ne govori da je trogirski poseban jezik.

Priopćenje DSHV-a za javnost

Oštar prosvjed protiv umjetnog jezika

Podupirući umjetno stvaranje bunjevačkog jezika državne vlasti u Srbiji i Crnoj Gori postupaju protivno nizu preuzetih pravnih obveza * Aktivno radeći na jezičnome podvajanju hrvatske manjine u Vojvodini, nove državne vlasti ponovno otvoreno rade na njezinome asimiliranju

Oštro prosvjeduju zbog sve očitijega ponavljanja asimilacijskih postupaka državnih vlasti prema Hrvatima na sjeveru Bačke, kakvi su bili dio državne politike do 2000. godine, a za koje smo mislili da se nakon petolistopadskih promjena više neće vratiti. Posljednji u nizu takvih postupaka jest najavljeno uvođenje »bunjevačkog jezika« u škole, iako je riječ tek o jednime dijalektu (ikavskom) hrvatskoga jezika, kakav se govori u mnogim dijelovima Hrvatske, osobito u Dalmaciji, u zapadnoj Hercegovini, te među Hrvatima u Bačkoj i Mađarskoj.

Podupirući umjetno stvaranje ovoga jezika državne vlasti u Srbiji i Crnoj Gori postupaju protivno nizu preuzetih pravnih obveza, a osobito protivno:

sklopljenim bilateralnim sporazumima s Republikom Hrvatskom, i to:

– članku 2. Sporazuma između Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore o zaštiti prava hrvatske manjine u Srbiji i Crnoj Gori i srpske i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj, kojim su se vlasti Srbije i Crne Gore obvezali da će hrvatskoj manjini »osigurati...pravo zaštite od svake djelatnosti koja ugrožava ili bi mogla ugroziti njihov opstanak«.

– članku 8. Sporazuma o normalizaciji odnosa između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije, kojim se Hrvatima u SRJ »jamče sva prava koja ima pripadaju na temelju međunarodnoga prava«

Potpisanim multilateralnim međunarodnim sporazumima, i to:

stavku 2. članka 5. Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina kojima se Srbija i Crna Gora obvezala da će se »suzdržati od politike i prakse asimilacije pripadnika nacionalnih manjina protivno njihovoj volji i štiteći ih od svake akcije usmjerene ka takvoj asimilaciji«

članku 4. Instrumenta Srednjoeuropske inicijative za zaštitu manjinskih prava, kojime se »pripadnicima nacionalnih manji-

na jamči pravo na izražavanje, očuvanje i razvijanje njihova etničkog, kulturnog, jezičnog i vjerskog identiteta, te članka 8. kojim se »države trebaju suzdržavati od provedbe ili ohrabrivanja politike s ciljem asimiliranja osoba koja pripadaju nacionalnim manjinama protiv njihove volje te su dužne štititi te osobe od bilo kakva djelovanja s ciljem takve asimilacije«;

Najvišim aktima u Srbiji i Crnoj Gori a osobito: članku 50. Povelje o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama kojim je »zabranjena nasilna asimilacija pripadnika nacionalnih manjina« te se država obvezala »zaštititi pripadnike nacionalnih manjina od svake akcije usmjerene ka takvoj asimilaciji«, te članku 52. kojim je utvrđeno pravo pripadnika nacionalnih manjina »na izražavanje, čuvanje, njegovanje i razvijanje nacionalne i etničke, kulturne i vjerske posebnosti«; stavku 3. članka 5. Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalne manjine, koji »zabranjuje svaku radnju i mjeru nasilne asimilacije pripadnika nacionalne manjine«.

Rad na podvajanju hrvatske zajednice u Bačkoj započeo je još režim Slobodana Miloševića. Nakon smanjenja ovakvih djelatnosti u vrijeme vlade DOS-a, s novom vladom ovakve tendencije ponovno oživljuju. Aktivno, dakle, radeći na jezičnome podvajanju hrvatske manjine u Vojvodini, nove državne vlasti ponovno otvoreno rade na njezinome asimiliranju i ne poštuju obvezu za čuvanje i njegovanje nacionalne, etničke i jezične posebnosti čime se neposredno ugrožava opstanak hrvatske manjine na području sjeverne Bačke.

O ovakvim aktivnostima državne vlasti Srbije i Crne Gore bit će obaviješteni Komitet ministara Vijeća Europe, Radna skupina za manjine Srednjoeuropske Inicijative, Vlada Republike Hrvatske, Vlada Republike Srbije, Ministarstvo prosvjete i sporta Republike Srbije, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Srbije i Crne Gore, te druga nacionalna i međunarodna tijela, kao i nacionalne i međunarodne nevladine organizacije. ■

Prof. dr. Sanda Ham, Filozofski fakultet u Osijeku, katedra za hrvatski jezik

Ne može se podvaljivati našoj djeci

Bunjevački govor u hrvatskom jeziku postoji na razini dijalekta, a kad je u pitanju na kojem će jeziku djeca učiti u školi to može biti samo književni jezik, ne može biti dijalekt bunjevački. Za pravopis i gramatiku bunjevačkog ja nisam čula. Ne može se podvaljivati našoj djeci da uče dijalekt jer ni mi Slavonci ne učimo slavonski dijalekt nego hrvatski jezik. Djeca bi trebala učiti prema pravopisu i gramatici iz Hrvatske i ne znam kako bi se drugačije moglo. To je jedan stari štos, niste Hrvati nego ste Bunjevci i to slušamo valjda od kad znamo za sebe. ■

Središte Plavne

Hrvati iz Podunavlja o problemu emisije na hrvatskom jeziku na državnoj televiziji

Šamar za cijelu zajednicu

Zvonimir Pelajić, Plavna: »Mislio sam da su dolaskom demokratske vlasti i priznavanjem hrvatske nacionalne manjine mnogi problemi riješeni« * **Dejan Bukovac, Sonta:** »Ovo je smišljen potez, uperen protiv cijele hrvatske zajednice« * **Pavle Pejčić, Vajska:** »Po nekima, mi izgleda trebamo plesati, pjevati i isprazno se smiješiti, da vide TV gledatelji kako nacionalne manjine u ovoj državi uživaju«

Piše: Ivan Andrašić

SONTA, PLAVNA, VAJSKA – Žitelji šokačkog Podunavlja mirni su ljudi. Vrijedni, disciplinirani, lojalni državi u kojoj obitavaju. Na ovim su prostorima stoljećima, naučili su biti državotvoran narod, poštovati zakone, plaćati poreze, uredno glasovati, a uvijek pomalo gundati da su baš oni hranitelji države, a da im država zauzvrat ništa ne daje.

Tako je bilo stoljećima, države i režimi su se mijenjali, ali navike ne. Svoja se Crkva voljela, druga poštivala. U naciju nitko

nije dirao. Tako je bilo do devedesetih godina 20. stoljeća, kad je potezom olovke izbrisan cijeli jedan narod. Preko noći, Hrvati u Srbiji prestali su biti državotvorni narod, a nacionalna manjina nisu postali. No, ta olovka, koja ih je brisala, nije ih izbrisala iz vojnih, niti iz poreskih evidencija, nisu pošteđeni regrutacija i mobilizacija. I, ma koliko bili disciplinirani, uvijek su izazivali podozrivost, jer, eto, oni su pripadnici naroda protiv kojega se ratovalo. Bili su izloženi tjelesnoj i psihičkoj torturi

kako od strane uniformiranih osoba, tako i civila bliskih tadašnjem režimu.

TV DIVANI – LIJEK ZA DUŠU: Tih godina, u Podunavlju je najteže bilo zvati se Hrvat. Matična država ja bila tako blizu, ali ipak tako daleko. I danas je. Poslije demokratskih promjena na ovim prostorima, Hrvati su našli svoje mjesto u ovoj državi. Zakonom su priznati za nacionalnu manjinu, bez teškoća su formirali svoje institucije i udruge. Hrvatski jezik polako ulazi u

Dejan Bukovac

škole, neke općine ga uvode u službenu uporabu, sukladno odgovarajućoj odluci Skupštine Vojvodine.

No, svaka medalja ima i drugu stranu. Brojne provokacije na nacionalnoj osnovi, izostanak odgovarajuće reakcije nadležnih institucija i neoglašavanje srbijanskih političkih lidera, iznova unose nemir i strepnju u duše ovih ljudi.

Mali lijek za dušu, emisija »TV divani«,

jedina na hrvatskom jeziku u zemlji, emitirana na TV Novi Sad dva puta mjesečno, voljom nekih ljudi nekoliko puta skidana s programa i iznova vraćana, potpuno je »nestala« s ekrana. Žitelji Podunavlja, pripadnici hrvatskog naroda, ostali su zatečeni potezom TVNS, a posebno tužbom protiv neposrednih realizatora emisije, frapirani licemjerjem onih koji su u vrijeme potpisivanja Sporazuma od strane premijera Hrvatske i Srbije, ovu tužbu pripremali.

Zvonimir Pelajić, umirovljenik iz Plavne, koji je zbog svojih političkih i ljudskih uvjerenja »osjetio« mnoga zla devedesetih, kaže:

»Ne znam kome su potrebni ovakvi potezi. Mislio sam da su dolaskom demokratske vlasti i priznavanjem hrvatske nacionalne manjine mnogi problemi riješeni. Radovao sam se, gledajući u 'TV divanima' i čitajući na stranicama 'Hrvatske riječi' o uspjesima naših kulturnih udruga, o uvođenju hrvatskog jezika u škole, o jačanju naših institucija. To mi je bila satisfakcija za sve pretrpljeno. Nije mi jasno što tužitelji podrazumijevaju pod sintagmom govor mržnje i nadam se da se neće podležiti dnevno-političkim potrebama nekih ljudi, jer bi takvo što bio veliki šamar cijeloj zajednici.

HARANGA: I Dejan Bukovac, predsjednik KPZH »Šokadija« iz Sonte, u cijelom

ovom slučaju vidi opasnost za sve hrvatske institucije.

»Ne znam kome je to potrebno sad, kad smo na najboljem putu da riješimo sve probleme i nesuglasice. Ovo nije atak na Dušicu Dulić i Zvonimira Perušića, ovo je smišljen potez, uperen protiv cijele hrvatske zajednice. Kako da se osjećam ja, koji živim u ozračju koje vlada u mojoj općini, a predsjednik sam jedne kulturno-prosvjetne udruge Hrvata, ako se smišljeno vodi haranga protiv istaknutih imena naše nacionalne manjine. Nadam se da neće presuđivati politika, nego Justicija«.

Pavle Pejčić, predsjednik HKUPD »Dukat« Vajska-Bodani, dijeli mišljenje s Bukovcem:

Pavle Pejčić

»Suvišno je govoriti o pravnoj opravdanosti neemitiranja emisije i same tužbe. Koga mi mrzimo i gdje su tužitelji našli motive za tužbu? Po nekima, mi izgleda trebamo plesati, pjevati i isprazno se smiješiti, da vide TV gledatelji kako nacionalne manjine u ovoj državi uživaju. Čim progovorimo, osobito ako progovorimo o problemima s kojima se srećemo, ili ih samo prikažemo bez komentara, mi eto, nekoga mrzimo. Koliko sam puta etiketiran, i to od ljudi s kojima sam proveo cijeli život, pa nikoga nisam tužio, niti se svetio. Upravo sad, kad sam se ponadao da rješavanje našeg nacionalnog pitanja ide ubrzano, uslijedio je ovaj šamar, koji direktno pogađa cijelu našu zajednicu, koji nam jasno stavlja do znanja što u budućnosti možemo očekivati.«

Još uvijek u živom sjećanju 1991.: Vajska

Izaslanstvo Ministarstva vanjskih poslova Hrvatske u posjetu Subotici

Sporazum i Odbor kao mehanizmi za ostvarivanje prava

U »Hrvatskoj riječi«: Uskoro ratifikacija Sporazuma o zaštiti manjina * Predstavници državne vlasti SiCG obećali nastavak emitiranja emisije »Tragom hrvatskim« i povlačenje tužbe TV Novi Sad

Novo obećanje za staru emisiju na TV Novi Sad: u »Hrvatskoj riječi«

Sporazum o zaštiti manjina između Hrvatske i Srbije i Crne Gore trebao bi biti ratificiran u Hrvatskom saboru i parlamentu Državne zajednice SiCG do kraja veljače, dogovoreno je u ponedjeljak u Beogradu na sastanku ministra za ljudska i manjinska prava SiCG *Rasima Ljajića* i pomoćnika ministra vanjskih poslova RH za manjine, iseljeništvo i useljeništvo *dr. Slavka Lešana*. Kako je priopćeno, uskoro bi trebao biti formiran i Mješoviti odbor koji bi pratio sprovođenje toga Sporazuma.

O tome kada bi se moglo očekivati formiranje odbora, pomoćnik ministra vanjskih poslova RH *dr. Slavko Lešan* je za »Hrvatsku riječ« rekao:

»Njima je, kao i nama, u interesu da se što prije ratificira Sporazum o zaštiti manjina, i to prije nego što srbijanski premijer *dr. Vojislav Koštunica* službeno posjeti Hrvatsku.

Nama je vrlo važno što prije imati i Mješoviti odbor. Jer, kada to imamo, onda problemi slični onima s *Jovanovićem*, s rukovodstvom TV Novi Sad više nisu moguću. Ako se i dogode, mi ćemo tada imati međudržavni i međunarodni mehanizam s kojim će se ti problemi odmah 'sasjecati'. Trenutačno smo čardak ni na nebu ni na zemlji, a to otežava i situaciju hrvatske zajednice u ovoj državi. *Koštunica* će Hrvatsku posjetiti najkasnije početkom travnja, a sve ove predradnje oko Sporazuma i odbora bi napravili što prije. Mi ćemo neovis-

no o ratificiranju već sada početi raditi kao da je Sporazum već ratificiran« – rekao je *dr. Slavko Lešan*.

Pomoćnik ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske za hrvatske manjine, iseljeništvo i useljeništvo *dr. Slavko Lešan* službeno je posjetio četiri institucije hrvatske zajednice u SiCG – Hrvatsko nacionalno vijeće, HKC »Bunjevačko kolo« iz Subotice, NIU »Hrvatska riječ« i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini.

Uz njega, u posjetu su bili i predsjednica Pododbora za hrvatske manjine u Europskim državama *Ivana Sućec Trakoštanec*, načelnik Odjela za hrvatske manjine ministarstva vanjskih poslova RH *Andrija Jakovčević*, drugi tajnik Odjela za hrvatske manjine *Ivan Zeba*, član Pododbora za hrvatske manjine *Ivo Kujundžić*, veleposlanik RH u Beogradu *Tonči Staničić*, zamjenik veleposlanika *Branimir Lončar*, generalni konzul RH u Subotici *Davor Vidiš* i konzul prvog razreda *Miroslav Kovačić*.

HRVATSKA RIJEČ: Izaslanstvo Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske posjetilo je 25. siječnja i Novinsko-izdavačku ustanovu »Hrvatska riječ«. Vršitelj dužnosti direktora *Zvonimir Perušićem* upoznao je goste s dvogodišnjim radom ove medijske kuće, te je veći dio susreta bio posvećen aktualnim problemima vezanim za televizijsko informiranje na hrvatskom jeziku. Izaslanstvo iz Zagreba na čelu s pomoćnikom ministra vanjskih poslova *Slavkom Lebanom* imalo je dan ranije nekoliko susreta s predstavnicima državnih tijela i ministarstava SiCG te su prenijeli obećanja koja su od državnih dužnosnika SiCG dobili u svezi hrvatskog programa na TV Novi Sad.

»Republika Hrvatska je stala iza vas. Neemitiranje televizijskog programa na hrvatskom jeziku se ne smije više produžiti, jer će posljedice biti nenadoknadive. Nama su predstavnici državnih vlasti na jučeraš-

Preko više susreta, do manje problema: u HNV-u

U iščekivanju aktivnije potpore matične države: u DSHV-u

njem sastanku obećali da će se uskoro na -staviti s emitiranjem emisije na hrvatskom jeziku. Ona će se zvati, kao što je ste već nazvali, 'Tragom hrvatskim', a producirat će je 'Hrvatska riječ'. Mi priznajemo samo onaj televizijski program na hrvatskom jeziku koji će na TV Novi Sad biti emitiran u dogovoru s HNV-om«, rekao je veleposlanik RH u Beogradu mr. Tonči Staničić. On je dodao kako su predstavnici državnih vlasti obećali da će do sredine ovoga tjedna TV Novi Sad povući tužbe protiv Dušice Dulić i Zvonimira Perušića, te da će se do kraja tjedna održati susret na koje - mu će on skupa s ministrom za ljudska i manjinska prava Rasimom Ljajićem te direktorom RTS-a Aleksandrom Tijanićem razgovarati o ovome problemu.

Na susretu u »Hrvatskoj riječi« bilo je riječi i o osnivanju Bunjevačkog informativnog centra, podjelama unutar hrvatske zajednice, te sprovođenju Sporazuma o zaštiti manjina.

HNV: Predsjednik HNV-a Josip Ivanović gostima je predao Plan rada Vijeća za 2005. godinu, a u razgovoru je naglasio problem raspisanog natječaja Radio Televizije Novi Sad za pomoćnika urednika za program na hrvatskom jeziku, jer je taj natječaj raspisan bez prethodnih konzultacija s legitimnim predstavnicima hrvatske zajednice. Ivanović je istaknuo i probleme uvoza udžbenika te potrebu za kadrovskom suradnjom u oblasti obrazovanja.

Dr. Slavko Leban rekao je kako je ovo prvi službeni posjet hrvatskim institucijama u SiCG i kako je posjet informativnog karaktera. Potpredsjednici Vijeća Branko Horvat i Stipan Šimunov istaknuli su tijekom razgovora želju za što više izravnih kontakata kako bi se definirala aktualna problematika hrvatske zajednice u SiCG, dok je tajnik Vijeća Ladislav Suknović upozorio na problem nostrificiranja diploma studenata pri povratku u domicilnu državu.

Ivana Sućec Trakoštanec naglasila je važnost gospodarske suradnje hrvatskih gospodarstvenika s tvrtkama iz Republike Hrvatske. Na koncu razgovora Josip Iva-

nović je rekao kako bi bila veoma važna logistička potpora Ministarstva vanjskih poslova za početak multietničkog sveučilišta u Subotici, a napomenuo je i važnost doedukacije kadrova za nastavu na hrvatskom jeziku.

DSHV: U razgovoru, koji su predstavnici izaslanstva Republike Hrvatske vodili u sjedištu DSHV-a sudjelovali su, sa strane domaćina, predsjednik DSHV-a Petar Kuntić, predsjednik subotičke podružnice Martin Bačić, i potpredsjednici DSHV-a Josip Gabrić, Đorđe Čović i Franjo Vujkov.

Predsjednik stranke Kuntić upoznao je visoke dužnosnike s aktualnom političkom situacijom i problemima s kojima se suočava hrvatska zajednica u nastojanju da participira na svim razinama vlasti.

Martin Bačić je rekao kako je i nakon osnivanja Hrvatskog nacionalnog vijeća neophodno aktivno djelovanje stranke jer se politička prava jedne manjinske zajednice ne mogu ostvariti bez političke stranke dok nacionalna vijeća imaju nadležnosti is-

ključivo u oblasti kulture, obrazovanja, uporabe jezika i informiranja te stoga očekuje aktivniju potporu matične države i u ostvarivanju političkih prava hrvatske manjine. Osim toga iznio je kako očekuje da Republika Hrvatska aktivnije štiti hrvatsku manjinu na temelju nedavno potpisanog Sporazuma o međusobnoj zaštiti manjina i međunarodnog prava, budući da i dalje postoje pokušaji da se Hrvati asimiliraju kroz poticanje »bunjevine«. Josip Gabrić je pak, istaknuo kako je potrebno da se i u Hrvatskome saboru postavi pitanje položaja i zaštite prava Hrvata u SiCG, te da se i na taj način matična država aktivnije odnosi prema ovom pitanju.

Zamjenik ministra Leban je kazao kako je ljutnja spram politike kojom se hrvatski narod pokušava dijeliti opravdan ali da kao dužnosnici Republike Hrvatske mogu razgovarati samo s onima koji se žele izjašnjavati kao Hrvati dok to ne mogu s onima koji to ne žele. Potpisani sporazumi za sada jesu papir »ali na nama svima je da papir pretvorimo u život i u tome hrvatska država želi surađivati sa svim hrvatskim udrugama i organizacijama«, kazao je Leban.

Petar Kuntić je nakon održanih razgovora izrazio svoje zadovoljstvo riječima: »Svaki posjet na ovako visokoj razini djeluje ohrabrujuće za rad stranke, a suradnja DSHV-a kao jedine objektivne političke snage hrvatske zajednice na ovom prostoru i matične države mora biti argumentiranija, jača i bolja, i na osnovu toga ocjenjujemo da će rezultat ovog razgovora danas biti konkretizacija određenih programa koji će se tijekom ove godine odvijati na relaciji stranke vojvođanskih Hrvata i institucija u matičnoj državi.

BUNJEVAČKO KOLO: Izaslanstvo je tijekom boravka u Subotici posjetilo i HKC »Bunjevačko kolo«, gdje su ih s radom Centra upoznali predsjednik Mirko Ostrogonac i članovi Upravnog odbora Davor Dulić i Josip Horvat. ■

Najbogatije kulturalno naslijeđe: u »Bunjevačkom kolu«

Katarina Čeliković, ravnateljica Hrvatske čitaonice

Entuzijazam ne blijedi, ali se ljudi ipak troše

Temeljni cilj potpomoći obrazovanje na hrvatskom jeziku * Hrvatska čitaonica želi ponuditi edukaciju u hrvatskom jeziku i povijesti, u organiziranju predavanja, tribina, književnih večeri, smotre recitatora i slično * Tri manifestacije od pokrajinskog značenja: susret pjesnika »Lira naiva«, pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku i Dani Balinta Vujkova * Uspješna suradnja s Hrvatskim akademskim društvom i Katoličkim institutom za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović« * Riješiti pitanje koordinacije među institucijama

Intervju vodio: Zvonko Sarić

Ravnateljica Hrvatske čitaonice Katarina Čeliković jedna je od najagilnijih osoba u hrvatskoj zajednici. Pokraj mnogobrojnih aktivnosti u oblasti kulture, koje organizira, u najužem je krugu realizatora katoličkog mjesečnika »Zvonik«. Dosad je organizirala tri pokrajinske smotre recitatora na hrvatskom jeziku, dva susreta pjesnika »Lira naiva« i izdala istoimenu zbirku pjesama, te stoji iza osmišljavanja i organiziranja tri interdisciplinarna skupa Dani Balinta Vujkova.

HR: Koje sve ustaljene manifestacije i na kakvoj razini organizira Hrvatska čitaonica?

Hrvatska čitaonica je udruga građana kojoj je temeljni cilj potpomoći obrazovanje na hrvatskom jeziku, a želi biti mjesto okupljanja naših pisaca, istraživača, srednjoškolaca i studenata, želi ponuditi edukaciju u hrvatskom jeziku i povijesti, u organiziranju predavanja, tribina, književnih večeri, smotre recitatora i slično. Upravo na ovom tragu pokrenuli smo tri manifestacije od pokrajinskog značenja za koje možemo reći da su naišle na izvanredan prijem i odaziv onih kojima su namijenjene. Tako ćemo i ove godine organizirati tri velika susreta. U prvoj polovici godine to će biti III. susret pjesnika poznat pod nazivom »Lira naiva«, u drugoj je to IV. pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku i, svakako najzahtjevnija manifestacija, IV. Dani Balinta Vujkova koja uz dvodnevni znanstveni skup ima i više popratnih sadržaja. Upitno je još održavanje trećeg po redu natjecanja »Pripovidamo pripovitke i bajke Balinta Vujkova« o čemu ćemo odluku uskoro donijeti.

HR: Uz čiju se materijalnu potporu realizira - ju ove priredbe?

Sa zadovoljstvom mogu reći da je velik broj onih čija je uloga financijsko pomaganje kulturnih djelatnosti prepoznalo u programima Hrvatske čitaonice kvalitetne sadržaje i da smo u tri godine postojanja dobili sredstva od Skupštine općine Subotica, Pokrajinskog tajništva za kulturu i obrazovanje i Pokrajinskog tajništva za upravu, propise i prava nacionalnih manjina, a pomogla je i Republika Hrvatska, kao i Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu. Ova je pomoć stigla na osnovu natječaja, ali smo osobnim kontaktima razvili posebno lijepu suradnju s Poglavarstvom grada Osijeka i gradonačelnikom Zlatkom Kramarićem, osnovnom školom u Prečku, Knjižnicama grada Zagreba, Hrvatskom maticom iseljenika, Maticom hrvatskom u Zagrebu, s osobama iz kulturnih krugova u Bačkoj, ali i iz Republike Hrvatske. Naravno, najveću poteškoću čini pri-

bavljanje novca jer, iako se trudimo financijski plan učiniti krajnje razumnim i uz najveći dio dragovoljnog rada, mnogo vremena trošim ja osobno na skupljanje novca.

HR: Što je sve realizirano u nakladničkoj djelatnosti u okviru Hrvatske čitaonice, i u suradnji s Katoličkim institutom za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović«?

Hrvatska čitaonica u nakladničkoj djelatnosti u prošloj godini bilježi nekoliko ostvarenja od iznimne važnosti za našu zajednicu. Usuđujem se reći da je pravi poduhvat bio zajedno s Hrvatskim akademskim društvom izdati prvu multimedijalnu slikovnicu s CD-om »Ždribac zlatne grive« Balinta Vujkova koja je predstavljena školskoj djeci i vrlo je lijepo primljena. U suradnji s Institutom »Ivan Antunović«, u čijoj nakladničkoj djelatnosti sudjelujemo i moj suprug i ja, i ove je godine izašla iz tiska, druga po redu, zbirka pjesama »Lira naiva« posvećena istoimenom susretu pjesnika. Krajem godine objavljena je i knjiga poezije »Neonski zavrtnaj« Zvonka Sarića čije će predstavljanje biti evo, krajem ovog mjeseca. U tisku je i druga slikovnica s kraćim narodnim pripovijetkama Balinta Vujkova koju je ilustrirala somborska umjetnica Cecilija Miler. I ova je slikovnica u tisku zahvaljujući spremnosti HAD-a da pomogne hrvatskom obrazovanju, a vjerujemo da će u tome ovakve slikovnice imati važnu ulogu. Dizajn je za obje slikovnice izradio Rajko Ljubić koji je ujedno inicijator i audio CD-a s usmenim zapisima Balinta Vujkova. U suradnji s Institutom »Ivan Antunović«, koji je zadnjih desetak godina izdao više desetina naslova, među kojima su i dva izdanja kapitalnog djela – molitvenika Stjepana Beretića »Slava Božja«, uskoro se očekuje i posthumno izdanje knjige profesora Bele Gabrića »Hrvatska rič u Bačkoj«. Naravno, u planu su nam i predstavljanja ovih publikacija i izvan Subotice.

Nakladnička je djelatnost otvoreno pitanje koje bi se unutar naše zajednice hitno trebalo riješiti. Ne mislim da bi se samo na jednom mjestu trebala promišljati naklada, ali je istina da je neplansko izdavaštvo najskuplje izdavaštvo. Zasad se ne vidi mogućnost tiskanja djela mladih i neafirmiranih pisaca, pa se čini da njih i nema. A po mom saznanju desetak knjiga autora različitih dobi čeka u rukopisu, a kvaliteta im nije upitna. Nadam se da će uskoro u okviru Novinske izdavačke ustanove »Hrvatska riječ« proraditi i ovaj segment.

HR: Kako je riješeno pitanje prostora Hrvatske čitaonice i Hrvatskog društva za pomoć učenicima »Bela Gabrić«, čiji ste osnivač?

Pitanje prostora je najveći problem za ove dvije udruge. Naš veliki prijatelj profesor Bela Gabrić ostavio je kuću župi svetog Roka i to za knjižnicu. Kako je kuća bila nefunkcionalna, a potrebna su bila i velika ulaganja u adaptaciju, tri su godine prošle kako je pokušavamo osposobiti. Zahvalju-

jući predsjedavajućem Instituta »Ivan Antunović« dr. Andriji Kopiloviću, koji je uložio puno napora u prikupljanje sredstava, ova kuća je skoro završena i očekujemo da će na proljeće u njoj biti otvorena čitaonica i kancelarija Hrvatskog društva za pomoć učenicima »Bela Gabrić«. Nedostaju još samo podovi i grijanje koje je potrebno do sljedeće zime riješiti. Koristim i ovu mogućnost da pozovem one kojima je sta-

lo do budućnosti naših mladih da pomognu, jer će svaka pomoć biti dobrodošla. Bez prostora ni jedna udruga ne može raditi, a napose spomenute dvije. Ljubaznošću prečasnog Andrije Anišića nekoliko smo godina koristili prostor župnog doma za sastanke, primanje pošte i slično, a naravno i našu obiteljsku kuću. Jako je važno da naši ljudi znaju gdje se i kada mogu obratiti ako imaju problem i da rješenje proble-

Cijeli život s pisanom riječi

Katarina Čeliković, rođ. Plemenčić, rođena je 1960. godine u Varaždinu gdje završava gimnaziju. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomira 1983. na dvopredmetnom studiju komparativnu (svjetsku) književnost i ruski jezik i književnost.

Prvo i jedino njeno zaposlenje do sada je u Gradskoj knjižnici u Subotici (od 1986.). Radila je na poslovima bibliotekara informatora i nabavke knjiga, zatim na stručnoj obradi knjiga, a trenutno na poslovima bibliografa. Vodila je književne susrete, organizirala izložbe i započela kolumnu u Subotičkim novinama »Prolistali smo za vas«. Od 1994. godine dragovoljno radi na lektorskim i korektorskim poslovima u katoličkom mjesečniku »Zvonik« i kalendaru godišnjaku »Subotička Danica«, također uređuje dječje stranice, a sudjeluje u izdavaštvu Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović«. U okviru ovog Instituta vodi Bunjevačko-šokačku knjižnicu »Ivan Kujundžić«.

Inicirala je osnivanje Hrvatskog društva za pomoć učenicima »Bela Gabrić« (2002.) u kojem je član Upravnog odbora. Tajnica je Hrvatskoga akademskog društva. Bavi se publicistikom, povremeno piše poeziju, organizira književne večeri i druge priredbe. Osnovala je 2001. godine Hrvatsku čitaonicu u sklopu koje osim izdavačke djelatnosti pokreće nekoliko trajnih manifestacija u cilju očuvanja hrvatskoga jezika.

ma ne ovisi o jednoj određenoj osobi već da to rješava institucija za to osnovana. Često se ljudi obraćaju meni u vezi materijalne pomoći i nebrojeno puta sam objašnjavala da ja uglavnom pišem molbe za pomoć, a sredstva dodjeljuje komisija. Međutim, problema u svakodnevnom životu je puno i ljudima trebamo izaći u susret i saslušati ih.

HR: Veći dio posla u katoličkom mjesečniku »Zvonik« već desetak godina radite Vi, skupa s obitelji. Možete li nam opisati kako taj rad izgleda?

»Zvonik« je naš život. Svjesni smo da rad u ovakvom listu znači više od posla, više od obavljanja bilo kojeg drugog vida nakladničke djelatnosti. Nismo u početku zna-

struje selili računalno u župni dom i onda opet u našu kuću, a ujutro smo išli na posao. Uz ovaj list vezani su i neki naši privatni vrlo tužni događaji, ali »Zvonik« je uvijek na vrijeme izašao. Tako je to Bog uredio. Ono što veže nas u užem uredništvu je ljubav i entuzijazam prema duhovnosti, prema višim ciljevima. Svih deset godina njegova izlazenja zanosili smo se da pisana riječ može formirati čovjeka, a na našim prostorima je mogla i obavijestiti na materinjem jeziku o događajima koji su obilježili noviju vjersku i kulturnu povijest. Najveća su nam radost mladi suradnici s kojima smo prolazili tečajeve novinarstva, koje smo podržavali u pisanju pa su neki od njih sada i na studiju novinarstva, mnogi su upravo iz našeg uredništva

li u što ulazimo, ali smo iz broja u broj, iz godine u godinu napredovali u tehničkom, sadržajnom i svakom drugom smislu. Naravno da je fizički vrlo teško izdržati rad noću, budući da smo i suprug i ja zaposleni. Bilo je godina kad smo zbog restrikcija

sada u drugim hrvatskim medijima, na što smo vrlo ponosni. U svemu ovome ne mogu zaničati da smo tužni što se ne uspijeva riješiti profesionalizacija ovoga posla, jer se entuzijazam ne troši, ali se troše fizičke sile.

HR: Kakva je uloga »Zvonika« za hrvatsku zajednicu?

»Zvonik« je svojevremeno, odnosno do pojave »Hrvatske riječi«, bio jedini tiskani medij na hrvatskom jeziku u Vojvodini, a u početku i u SRJ. Pokrivali smo tada doista cijelu državu, mislim na 1994. i 1995. godinu, naravno koliko smo uspjeli naći dopisnike. »Zvonik« je osim duhovnih sadržaja pratio i kulturna događanja, a u kraćim crtama i ono što je obilježilo društveni život našeg naroda. S pojavom »Hrvatske riječi« list »Zvonik« se vraća svojim duhovnim sadržajima u kojima sudjeluje širok krug suradnika svih profila. »Zvonik« je bio i jedini list sredinom devedesetih, kada su oko nas i u nama bili strahovi rata, koji je duhovno kriječio čitatelje i u Podunavlju, gdje je situacija bila mnogo teža nego u Subotici. Raznoseći »Zvonik« susretali smo ljude gladne novosti iz Subotice, jer su bili potpuno izolirani glede informacija. Iako smo razočarani trendom »kulture nečitanja«, list danas ima svoje stalne čitatelje i izvan Vojvodine, u Hrvatskoj, u nekim europskim zemljama, pa čak i u Americi i Novom Zelandu.

HR: Kakva je suradnja Hrvatske čitaonice s ostalim hrvatskim institucijama u kulturi?

Institucije unutar hrvatske zajednice rade po načelu dobre volje pojedinaca, odnosno koliko su određeni ljudi spremni na suradnju. Bilo bi dobro da svaka institucija ima svoj profil i da ne radi svaka sve. U ovom kontekstu vidim i pozitivnih pomaka, a kao primjer navodim suradnju između Hrvatske čitaonice i Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo«, somborskog HKUD-a »Vladimir Nazor« i hrvatske udruge »Bodrog« iz Bačkog Monoštora. HKC »Bunjevačko kolo« za sve svoje priredbe od mene traži recitatore, jer su uvažili uspjehe koje postižu na natjecanjima i idu na kvalitetu svojih priredbi. U Somboru nailazim redovito na dobru suradnju bilo da je u pitanju njihova pomoć u organiziranju susreta pjesnika u njihovom gradu ili nastupa na našoj manifestaciji. To vrijedi i za Monoštorce. Hrvatsko nacionalno vijeće pokrenulo je dobru inicijativu razgovora sa svim institucijama u Vojvodini. Svi su spremni na suradnju, jer su predugo bili izolirani. Dosad nije riješeno pitanje koordinacije među institucijama, jer je svaka »zabavljena« rješavanjem svoga preživljavanja. Kada stignu određena sredstva za hrvatsku zajednicu, događa se da se predstavnici različitih udruga i institucija doživljavaju kao rivali, konkurenti. I ja, poput drugih djelatnika u kulturi, očekujem da i politički predstavnici i Vijeće što skorije postave pitanje financiranja hrvatske zajednice na najvišim razinama i to u odnosu na druge manjine. Iz pokrajinskog je proračuna vidljivo da su sredstva za našu zajednicu manja nego za druge kojih čak i brojčano ima manje nego nas. Važno je naglasiti i da hrvatska zajed-

nica tek počinje stvaranje profesionalne, kadrovske infrastrukture koju druge zajednice već odavno imaju.

Kako su programi Hrvatske čitaonice usmjereni na cijelu Vojvodinu, logična je naša želja da se u što skorije vrijeme napravi kalendar kulturnih događanja u ovoj godini. Mislim da je na potezu Vijeće od kojega očekujem više inicijative, napose od pročelnika odjela i odbora za kulturu. Očekujem ih i na našim priredbama, voljela bih čuti njihovo mišljenje o određenim programima ali i o planovima za ovu godinu.

HR: Kakva je potpora uopće Vašim aktivnostima i naporima od strane službenih struktura hrvatske zajednice?

Još se nismo navikli da su se te naše službene strukture definirale, da imaju svoje mjesto, ali i svoje obveze prema hrvatskim institucijama. Oko ocjene djelovanja naših službenih struktura dvije su razine na kojima se vidi djelovanje. Po mom mišljenju visoku ocjenu zaslužili su naši najviši predstavnici kada je u pitanju uspostavljanje suradnje na najvišoj razini s Republikom Hrvatskom i s Republikom Srbijom. Kao zajednica koja je kraće vrijeme nacionalna manjina, Hrvati imaju mnogo više problema nego druge zajednice. Stoga su ovi prvi kontakti za svaku pohvalu. Konkretnije djelovanje očekujem od naših predstavnika u lokalnoj upravi koji se lakše mogu izboriti za svakodnevne potrebe. Tu je pitanje prostora, kadrovskih rješenja, pomoći u pravnim i drugim pitanjima. S obzirom da smo svi u kulturi u vrlo sličnim problemima onda ne mogu reći da imamo potporu od drugih kada moramo platiti grijanje ili čak i prostor za održavanje nekih priredbi. Potpora se u najboljem slučaju sastoji u tome da vodeći ljudi dođu na neku manifestaciju, ali drugo ništa.

HR: Kako ocjenjujete trenutno stanje hrvatskih udruga u kulturi, i što bi trebalo, po Vašem mišljenju, poduzeti da se to stanje unaprijedi?

Hrvatska zajednica ima kulturnu baštinu na kojoj joj mogu mnogi pozavidjeti. Ona se sada njeguje u amaterskim društvima, a ima i pokušaja profesionalnog bavljenja kulturom. Iako ne potpuno, rješavanje medijskog pitanja može nam biti predložak za kulturu. To znači da bi vrlo skoro trebalo riješiti stabilno funkcioniranje mjesnih amaterskih društava, ali istovremeno profesionalizirati i kadrovski osmisliti kazalište, knjižnicu, filmsko stvaralaštvo. U svakoj postojećoj gradskoj instituciji veza noj za oblast kulture, gdje je to zakonski moguće, moraju biti i ljudi koji mogu osmisliti programe naše zajednice. I moji su dosadašnji poslovi u kulturi rađeni po uzoru na već postojeće u drugim zajednicama. U Hrvatskoj svaka manjina u okviru Knjižnice grada Zagreba ima svog knjižničara koji brine o programima na jeziku manjine i nabavci knjiga. Ja sam još

prije dvije godine pisala molbe i općini i HNV-u za otvaranje radnog mjesta unutar knjižnice, ali i dalje radim uz ogromne napore spomenute manifestacije. Postavim i ja sebi pitanje ima li smisla toliko noći probdjati uz računalo, toliko obilaziti razna vrata i moliti pomoć, a onda obaviti i posao na svom radnom mjestu, koji doista volim. Posao knjižničara je, kako je to divno rekla beogradska književnica Svetlana Velmar Janković, posljednji bedem kulture.

HR: Na početku smo godine, imate li neostvarenih želja?

Često mi prijatelji zamjeraju da imam pre više ideja, da stalno hoću još nešto. To su zapravo moje želje. Mnoge su još neostvarene, ali ja vjerujem da ćemo uskoro u Ulici Bele Gabrića imati čitaonicu u kojoj će se svako jutro moći pročitati hrvatske novine, gdje će studenti moći ponešto naći za sebe, otići na internet. Očekujem i u večernjim terminima razgovore pisaca, tečajeve hrvatskoga jezika, gledanje filmova, ili možda neobavezno druženje. U toj će kući

raditi ured gdje će se moći javiti učenici i studenti sa svojim potrebama ili će porazgovarati o svom budućem pozivu. Problemi će se detektirati i pokušati riješiti. U dvorištu ćemo napraviti prostor za književne večeri, preko ljeta će se tu održavati radionice. Da ovo nisu tek želje potvrđuje i činjenica da već imamo dva kompjutera, imamo obećanje da će stizati hrvatske novine, mladi se raspituju kad će već proraditi čitaonica i ured. Evo, na dobrom smo putu da imamo prostor u kojem će se u manjem obimu moći stvarati, učiti, informirati. Bit će to mjesto za razmjenu misli i ideja uz čaj ili kavu. Znam da to nije lako osmisliti ni ostvariti, ali ja i dalje sanjam san u kojem to neće biti povremeni pokušaji entuzijasta već konstantni sadržaji koji se neće ugasi ni onda kada ne bude onoga tko je neki program započeo. Cilj svakog od nas treba biti stvaranje novih ljudi koji će nastaviti započet posao i nitko od nas ne bi trebao biti nezamjenljiv.

Regionalna suradnja – put k Europskoj uniji

Omekšavanje granica, a ne dizanje barijera

Cilj programa je jačanje veza između susjednih zemalja, nadilaženje problema iz prošlosti i približavanje europskim integracijama* Omekšati granice za bolji život građana u pograničnim regijama

Piše: Jasminka Dulić

Prošloga tjedna u Subotici, Zrenjaninu i Zaječaru predstavljen je program Europske agencije za rekonstrukciju (EAR) i Ministarstva za ekonomske odnose s inoanstvom Republike Srbije pod nazivom »Susjedski program – suradnja sa susjedima kao put k Europskoj Uniji«.

Ovim programom Republika Srbija se po prvi puta uključila u programe razvoja regionalne prekogranične suradnje sa svojim susjedima Mađarskom, Bugarskom,

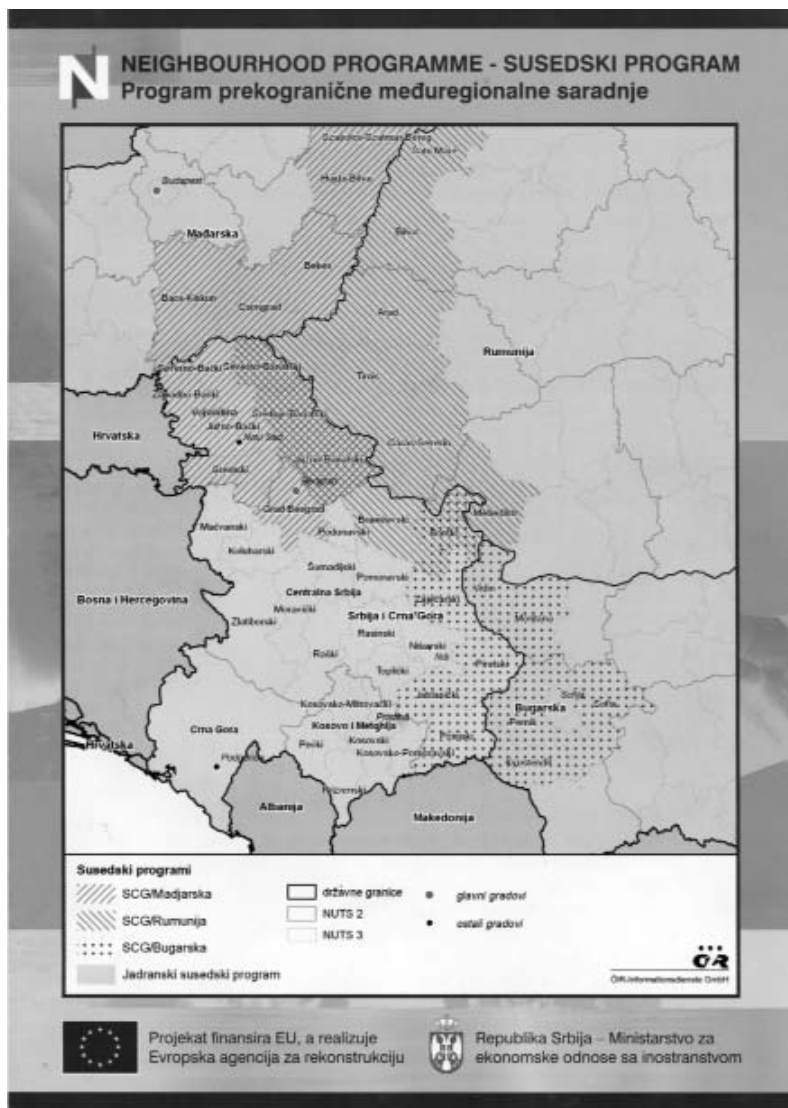
Rumunjskom i Italijom, a koje potiče i financira Europska Unija.

JAČANJE SURADNJE S EU: »Ovo je značajan događaj za Republiku Srbiju«, kazao je zamjenik ministra za ekonomske odnose s inoanstvom Republike Srbije *Vlatko Sekulović* na predstavljanju ovog programa u Subotici, »jer se po prvi puta ove godine Srbija uključila u program prekogranične suradnje, dok su druge zemlje to učinile ranije. To je dokaz jačanja suradnje Republike Srbije s Europskom Unijom«.

Za financiranje projekata mogu aplicirati općine, nevladine organizacije i drugi subjekti iz različitih oblasti, a cilj programa je jačanje veza između susjednih zemalja, nadilaženje problema iz prošlosti i približavanje europskim integracijama, pojasnio je Sekulović.

»Ovim programom žele se omekšati granice za bolji život građana u pograničnim regijama«, kazala je pomoćnica ministra za ekonomske odnose s inoanstvom *Gordana Lazarević*, te je pojasnila tko se može natjecati za financiranje projekata.

Za sada je susjedski program najrazvijeniji s Mađarskom, tako da se već u veljači

Programi na lokalnoj i regionalnoj razini

Programom će se financirati projekti koji uključuju partnere s obje strane granice, a suradnja je moguća u različitim oblastima kao što je – ekonomski i socijalni razvoj, kulturna suradnja, zaštita životnog okoliša, razvoj turizma, obrazovanje, razvoj tehnologija i inovacije. Među aktivnostima koje će se financirati, između ostalih se navodi poboljšanje infrastrukture na graničnim prijelazima i uspostavljanje novih graničnih prijelaza, izgradnja cesta, biciklističkih ruta, prometnih petlji i vodenih putova, izgradnja i obnova željezničkih kolodvora, luka, upravljanje vodama, rehabilitacija zaštićenih prirodnih zona i parkova prirode, zaštita rijeka i prevencija poplava, razvoj gospodarske infrastrukture kroz biznis-inkubatore, industrijske parkove i trgovinske centre, susrete gospodarstvenika, istraživačkih i sveučilišnih djelatnika itd.

Financijska sredstva za susjedski program s Mađarskom iznose šest milijuna eura za projekte iz Srbije i dvanaest milijuna eura za projekte iz Mađarske. Ova neravnomjernost u iznosu raspoloživih financija rezultat je toga što je Republika Mađarska već članica Europske unije pa postoji mogućnost korištenja više različitih fondova.

Regionalna suradnja Srbija – Hrvatska

Stvaranje uvjeta za formiranje nove regije

Između Republike Srbije i Republike Hrvatske za sada ne postoji institucionalizirana regionalna suradnja, ali su posljednjih godina uspostavljeni brojni kontakti i suradnja između različitih gospodarskih institucija i organizacija te institucija vlasti AP Vojvodine.

Prošloga tjedna potpredsjednik Izvršnog vijeća AP Vojvodine *Tihomir Simić* primio je generalnog direktora Zagrebačkog vele-sajma *Davorina Speveca*, a sastanak je bio posvećen sagledavanju mogućnosti za zajednički nastup gospodarstva AP Vojvodine na Zagrebačkom Velesajmu.

Prema riječima potpredsjednika Simića predstavnici Zagre-

bačkog Velesajma prepoznali su AP Vojvodinu kao najzanimljiviju investicijsku regiju u ovom dijelu Europe, čemu pridonosi i četrnaest razvojnih programa, kojima su obuhvaćene sve gospodarske grane u Pokrajini. Istaknuto je da Vojvodina kao regija u okviru DKMT-a već ima izvjesna iskustva u pravcu regionalne suradnje i spremna je na suradnju i s drugim partnerima u okruženju. U tom smislu istaknuto je kako postoji potreba za suradnjom u regiji istočne Hrvatske, sjeverne Bosne i AP Vojvodine, čime se stvaraju uvjeti za formiranje nove regije.

Zagrebački Velesajam pruža široke mogućnosti za prezentiranje gospodarskih mogućnosti zemalja regije, te stvara pogodno tlo za nove poslovne i partnerske odnose.

Davorin Spevec je naglasio kako će AP Vojvodina biti na najbolji način predstavljena na Zagrebačkom Velesajmu, te je izrazio nadu da će sljedeće godine SiCG, a samim tim i APV, biti među partnerima u organiziranju ove tradicionalne manifestacije. Spevec je istaknuo da sajamske aktivnosti stvaraju ozračje za jačanje međuregionalne suradnje, ali i za upoznavanje potencijalnih investitora i poticanje hrvatskih gospodarstvenika na ulaganja u vojvođansko gospodarstvo, kao i vojvođanskih gospodarstvenika na ostvarivanje partnerskih odnosa i ulaganja u Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu.

Tihomir Simić je ovom prigodom naglasio, kako je Izvršno vijeće Vojvodine zainteresirano da gospodarstvo Pokrajine bude prezentirano na svim manifestacijama, koje su od strateškog interesa za gospodarski razvoj APV, kao i da podržava ideju jačanja odnosa sa zemljama regije.

može očekivati natječaj, na koji se mogu javiti subjekti iz cijele Vojvodine kao i grada Beograda. Za projekte suradnje s Rumunjskom, natječaj se očekuje sredinom godine, a za ovaj program mogu aplicirati organizacije iz Banata, Braničevskog i Borskog okruga, dok za projekte suradnje s Bugarskom mogu se natjecati organizacije iz pograničnog područja s ovom državom. Za Jadranski susjedski program mogu konkurirati institucije s cijelog teritorija Srbije i Crne Gore.

Lazarevićeva je istaknula kao vrlo važnu činjenicu da je osnova za suradnju utvrđena u zajedničkom programskom dokumentu koji sadrži – opis regija, analizu, prioritete, mjere i akcije programa s ciljem razvoja ekonomskih potencijala i jačanja kulturnih veza između pograničnih regija, te da se odluke donose temeljem konsenzusa tako da niti jedna strana ne može do-minirati.

TEST ZRELOSTI: »Program se u cjelini financira iz fondova Europske Unije«, kazao je *Moray Gilland*, predstavnik DG regije. »I za EU je ovaj projekt veoma važan jer umjesto da diže barijere između zemalja članica EU i nečlanica, on povezuje ove zemlje i omogućuje Srbiji da gradi pozitivne odnose sa susjedima«.

Ovaj projekt bit će test zrelosti instituci-

ja iz Srbije jer se o ovim projektima ne odlučuje u Bruxellesu, već same zemlje, sudionice programa, dijele odgovornost za upravljanje ovim projektom, kazao je *Gilland*, te je poručio kako tri godine traje pilot-faza projekta i ukoliko se dokaže zrelost i odgovorno raspolaganje novcem fondovi za ovakve projekte će se uvećati.

Za implementaciju ovog programa odgovorna je Europska agencija za razvoj te Ministarstvo za ekonomske odnose s inozemstvom Republike Srbije, a kako je pri-

općio predstavnik Izvršnog vijeća AP Vojvodine *Radovan Eleković*, postoji dobra suradnja Izvršnog vijeća s Ministarstvom u Beogradu na ostvarivanju ovog programa. U Ministarstvu za ekonomske odnose s inozemstvom formirat će se odjel u Vladi Republike Srbije za informiranje i pružanje pomoći zainteresiranim, a isto tako i u Izvršnom vijeću Vojvodine bit će formirano jedno odjeljenje za pružanje informacija svim zainteresiranim za ovaj program. ■

»Dunav-Drava-Sava«

Euroregionalna suradnja »Dunav-Drava-Sava« je međunarodna organizacija jedinica regionalne samouprave (županija, kantona), gradova njihova sjedišta te regionalnih industrijskih, trgovinskih ili gospodarskih komora i srodnih udruženja gospodarskih subjekata s područja Republike Mađarske, Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine te drugih područja koja prostorno gravitiraju rijekama Dunavu, Dravi i Savi, odnosno koja s područjem Euroregije čine prostornu cjelinu. Osnovana je 1998. godine, a povod okupljanju utemeljitelja suradnje bio je projekt izgradnje europske autoceste Europskim prometnim koridorom V/c (TEM projekt) koja će još tješnje povezati ova područja, ali im omogućiti i bolju komunikaciju sa srednjom Europom u jednom, odnosno Jadranskim morem, u drugom pravcu.

»Za uključivanje u ovu Euroregiju zainteresirano su iskazale općine koje se naslanjaju na granicu s Republikom Hrvatskom – Sombor, Šid, Apatin te Subotica i one imaju status promatrača što im daje mogućnost sudjelovanja u jednom dijelu projekta, ali ne mogu sudjelovati u radu radnih tijela ove Euroregije.« U drugoj polovici mandata prethodnog Izvršnog vijeća Općine Subotica, kaže tadašnji član IV *Mirko Ostrogonac*, »bilo je određenih aktivnosti prvenstveno u vezi obnove željezničkog prometa Vinkovci – Subotica, te popravka mosta na Dunavu. Donijeta je zajednička deklaracija o pristupanju ovoj Euroregiji, ali za sada to još ne živi i trebalo bi to pitanje ponovno pokrenuti«.

Radio valovis koji nose Božju riječ i kroz naše krajeve

Nad Vojvodinom Radio Maria

Radijska postaja Radio Maria postoji u 42 zemlje svijeta, na četiri kontinenta, pa tako i u susjednoj Hrvatskoj. To je radio postaja koja nastoji Božju riječ donijeti u svaku kuću, a program realiziraju laici pod nadzorom svećenika.

Neposredni poticaj za osnivanje ovakve postaje bio je poziv Pape da se svi uključe u novu evangelizaciju, a osobito mas-mediji. U Erbi, provincija Como, jedna mala župska radio postaja željela se odazvati tom pozivu, te se polako 1983. godine formira Radio Maria. Ova je radio postaja svoju mrežu najprije širila po Italiji, a od 1987. godine udružuje se u World family Radio Maria. Ova svjetska organizacija Radio Marije se nakon Italije razvijala po cijelome svijetu. Kao dobro utemeljena organizacija, Radio Maria je u cilju proširenja Božje riječi spremna dati opremu za emitiranje i realiziranje programa, te pomoći početak realizacije projekta kako bi potom slušatelji nastavili izdržavati svakodnevne potrebe i troškove ovih radio postaja.

NOVI POČETAK U NOVOM SADU: Radio Maria je laički radio s tim da direktor kuće mora biti svećenik i on je veza s crkvom i garancija crkvenosti radio postaje. Uz njega, svaka redakcija ima i svoje urednike.

Poslije dvadesetak godina širenja mreže Radio Marije po svijetu, zaživjela je i inicijativa franjevacu u Srbiji i Crnoj Gori. Novi Sad je prvi u Srbiji na frekvenciji od 102,9 MHz otpočeo pripremu programa i organiziranje ove radio postaje. Radio Maria radi unutar udruženja građana Maria, i to je bio jedini mogući okvir da zaživi ovaj radio program. Za sada se emitira program na hrvatskom, mađarskom, slovačkom, ukrajinskom i rusinskom jeziku. Svaka od tih redakcija ima svog odgovornog urednika. Na samom početku, studio je bio smješten u potkrovlju novosadskog Franjevačkog samostana, a projekt je predvodio pater dr. Tadej Vojnović koji ga i danas nastoji proširiti po cijeloj zemlji.

»Mi smo u želji da napravimo Radio Mariju sami počeli raditi prije nego se u to uključila i Svjetska obitelj Radio Maria, i

Dr. Tadej Vojnović

to u potkrovlju Franjevačkog samostana u Novom Sadu. Prvi program je emitiran 21. studenoga 2003. godine. Tražili smo prve suradnike i pokušali profilirati program da to bude molitva, Božja riječ, kateheza... Apostolski nuncije *Eugeio Sbarbaro* blagoslovio je radio 13. prosinca u prisustvu

beogradskog nabiskupa, subotičkog i zrenjaninskog biskupa te franjevačkog provincijala iz Zagreba. Sada kada su Talijani došli i vidjeli naš rad bili su spremni osigurati nam kuću i opremu kako bi se i mi doista priključili Svjetskoj obitelji Radio Maria. Oni su nam poslali opremu i pomogli da dođemo do kuće u Novom Sadu, u ulici Koste Abraševića 16, te da što bolje profiliramo program po standardima Radio Marije« – kaže direktor Radio Marije pater Vojnović.

RADIO MARIA USKORO U SUBOTICI: U planu je da Radio Maria najprije pokrije cijelu Vojvodinu, a kasnije i cijelu Srbiju i Crnu Goru. Krajem siječnja ili početkom veljače u planu je s programom ići na satelit, kako bi izbjegli linkove i potom otvorili postaju najprije u Subotici.

»To je već dogovoreno, poslali smo zahtjev gradonačelniku *Gézi Kucseri*, i Općina bi nam dodijelila prostoriju za rad na Otvorenom sveučilištu, a gore na krov bi postavili antenu. Kupili smo zemlju u Vrdniku i tu bismo otvorili postaju za Srijem, te bismo tako spojili sjever i jug Voj-

U studiju Radio Marije

vodine. Ostaje onda Pančevo, gdje smo do sad imali tek neke preliminarne razgovore, i onda Sombor. S ta četiri odašiljača bismo pokrili Vojvodinu i došli do Beograda, a onda su nam dalje u planu Niš, Šabac, itd« – najavljuje pater Tadej Vojnović.

Na svim bi tim radio postajama išao jedinstveni program, s tim da bi u Subotici otvorili jedan manji studio posebno za program na mađarskom. Program koji se već priprema u Novom Sadu ide 24 sata na dan, a čine ga molitva, zatim Božija riječ i meditacije o njoj, duhovni sadržaji, te vijesti i humana promocija čovjeka. Tu su tjelesno i duhovno zdravlje, glazba, i ono što oplemenjuje ljudskost čovjeka.

Plaćenih ljudi ima tek nekoliko a ostalo su volonteri, laici.

Frekvencija Radio Marije u Novom Sadu je 102,9 MHz, i iz Novog Sada prema sjeveru pokrije područje Vojvodine do Bačke Topole. U Subotici će to biti neka druga frekvencija jer je ta već zauzeta. Kad sve bude spremno, priredit će se u Subotici i prigodna svečanost u povodu početka rada, a već sada se traže zainteresirani suradnici. Datum početka emitiranja programa i iz subotičkog studija se još ne zna, a ovisi o dinamici realiziranja tehničkih zahtjeva, prelasku na satelit, te montaži studija i antene u Subotici..

Ekipa Radio Marije u Novom Sadu

Oprema se financira iz donacije Radio Marije a troškove pripreme programa trebali bi pokrivati vjerni slušatelji novog radija. Subotica bi tako bila uključena u

mrežu Radio Marije Srbije, uz angažiranje jednog čovjeka za uređivanje programa.

D. D.

Uredništvo na hrvatskom jeziku Radio Subotice proširuje program

Program na hrvatskom i vikendom

Poslije više od šest godina postojanja i pripreme programa na hrvatskom jeziku samo radnim danima tjedna, Uredništvo na hrvatskom jeziku Radio Subotice u subotu, 29. siječnja, otpočinje s pripremom i vikend programa. Za sada se nije uspjelo izboriti za bolji termin od onog dosadašnjeg, te će tako i tih dana program ići od 19 do 21 sat. Prema riječima nove urednice *Ljiljane Dulić*, proširenje programa na svih sedam dana tjedna bio je i preduvjet da se zadrže trenutačni uposlenici, njih četvero.

»U subotu ćemo imati prigodni program vezan za Veliko prelo. Dok ne počne Prelo, u našem će programu biti emitirana priča o nekadašnjim prelima, zatim će uslijediti i završno javljanje našeg reportera koji će raz-

govarati s organizatorima i gostima Prelo, a u 20.15 počet će izravni prijenos najvjerojatnije sat vremena. Snimit ćemo i ostali dio programa Prelo, također i nastup orkestra koji dolazi iz Hrvatske, te ćemo to iskoristiti za našu emisiju u nedjelju 30. siječnja.

Vikend program će inače biti lakšeg sadržaja nego što ga pripremamo radnim danima. Imat ćemo najvjerojatnije jedne vijesti na početku programa, bit će puno više dobre glazbe, te bi iza 20 sati bila neka tematska emisija ali s ležernijim pristupom, magazinskog tima. Bit će tu više zanimljivosti, crtica iz života, i slično« – kaže urednica Ljiljana Dulić.

Urednica 14 sati tjednog programa na hrvatskom kaže kako očekuje angažiranje i

Ljiljana Dulić

novih suradnika, te vjernost redovitih slušatelja i u dane vikenda.

D. D.

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana

Od molitvenog ka pravom zajedništvu

Ekumensko svečano bogoslužjenje u Katedrali Svete Terezije Avilske

»Hod zajedno« prema izazovima u kome kršćanstvo živi

Tradicionalna molitvena osmina za jedinstvo kršćana u organizaciji Katoličke crkve održana je od 18. do 25. siječnja u Subotici. U osam dana ovog ekumenskog programa organizirane su molitve u svim kršćanskim crkvama na području Subotice.

U sklopu molitvene Osmine 25. siječnja u 15 sati održana je zajednička sjednica katoličkih biskupa Srbije i Crne Gore sa pravoslavnim, reformatorskim i evangelističkim kršćanskim biskupima ovog područja. Sjednici su bili nazočni Apostolski nuncij, *mons. Eugenio Sbarbaro* i predsjednik COMECE (Komisija biskupa država članica Europske Unije) njemački biskup *mons. Joseph Homeyer*, čime je na očitiji način slavljen ova molitvena osmina.

»Ekumenizam je proces koji je dug i težak. To nije pokret ali je postulat vjere za sve kršćane. To nije takozvano 'Unijačenje' nego na prvoj razini upoznavanje drugih kršćanskih crkava, ne ono što mi mislimo o njima, nego ono što one same svjedoče o sebi. Druga razina je iskreni dijalog sa uvažavanjem svih razlika i različitosti uz puno poštovanje i najvećoj ljubavi prema istini. Treća razina je 'hod zajedno' prema izazovima u kome kršćanstvo kao cjelina živi. Baš ovaj 'izazov vremena' čini mi se Božjim djelom kojim nas Bog poziva da se svi mi koji se zovemo kršćani, do te mjere i budemo pravi Kristovi vjernici da mogemo svjedočiti zajedništvo vjere u Isusa Krista kao jedinog Spasitelja svijeta i zajedničku baštinu kršćanskih vrednota koje trebaju poslužiti ljudima našeg vremena ne samo kao vjerske, nego kao vrednote u cijelosti. Crkve će na taj 'izazov vremena' moći odgovoriti samo zajedničkim rječnikom. Stoga mislim da je ekumenizam Božje djelo, a sva-

Zajednička sjednica kršćanskih crkava

kako vjerujem da je u Božjoj ruci. Od molitvenog zajedništva koje je već višemanje na djelu, doći do onoga pravog zajedništva, a do tada već nam je drago što 'hodamo u ljubavi', kazao je vlč. dr. Andrija Kopilović najavljujući molitvene osmine.

Nakon sjednice održano je ekumensko svečano Bogoslužje u Katedrali svete Terezije Avilske na kojoj su sudjelovali predstavnici svih kršćanskih crkava našeg grada i kršćanski biskupi našeg područja.

D.B.P.

Proštenje i misno slavlje u Paulinumu

U povodu dana škole, 25. siječnja u kapelici sjemeništa »Paulinum« u Subotici održano je proštenje i misno slavlje. Svetu misu i propovijed govorio je Apostolski Nuncij iz Beograda, mons. *Eugenio Sbarbaro* uz koncelebraciju biskupa, gostiju i sjemenišnih odgajatelja.

»Međunarodna biskupska konferencija Sv. Ćirila i Metodija« održana u Subotici

Dobrim pobijediti zlo

Prisutni biskupi su s radošću pozdravili mogućnost zajedničkih pastoralnih nastojanja s biskupima Makedonije i poduzeli korake kako bi se stvaralo što autentičnije zajedništvo * Biskupi su proučili cjelovit plan za slavljenje godine euharistije na različitim razinama

Trinaesto plenarno zasjedanje Biskupske konferencije Srbije i Crne Gore održano je u Subotici od 24. do 25. siječnja 2005. Ovo zasjedanje označavala je nova činjenica da je Sveta Stolica dekretom broj 1204/2004. od 22. prosinca 2004. proširila Biskupsku konferenciju i na Makedoniju te odredila njezino novo ime »Međunarodna biskupska konferencija Sv. Ćirila i Metodija«. Sjedište konferencije je ostalo u Beogradu.

Prisutni biskupi su s radošću pozdravili mogućnost zajedničkih pastoralnih nastojanja s biskupima Makedonije i poduzeli korake kako bi se stvaralo što autentičnije zajedništvo.

GODINA EUHARISTIJE: Predsjedavajući Biskupske konferencije beogradski nadbiskup *Stanislav Hočevar* objasnio je kako se na zasjedanju najviše pažnje posvetilo proučavanju stanja u Crkvi, ekumeni i društvu; pripremanju mladih na hodočašće u Köln povodom XX. Svjetskog dana mladih; radu vijeća Biskupske konferencije i poslangu malog sjemeništa, a naročito slavljenju godine euharistije, koja bi trebala kulminirati Euharistijskim kongresom i Biskupskom sinodom u Rimu oktobra 2005.

Biskupi su proučili cjelovit plan za slavljenje godine euharistije na različitim razinama i posebnom brigom predvidjeli zajedničke duhovne vježbe za sve svećenike i biskupe u duhu euharistijske ekleziologije, kao i euharistijski kongres na kome će sudjelovati i prefekt Kongregacije za nauk vjere kardinal *Joseph Ratzinger*.

Boraveći u Subotici biskupi su se mogli upoznati s različitim crkvenim i građanskim ustanovama kao i susresti njihove predstavnike i tako podržati proces suradnje. Slaveći

blagdan Obraćenja Sv. Pavla, na poseban način su se molili da Subotička biskupija pod njegovom zaštitom ispuni poslanje. Bolesnim i umirovljenim biskupima poslali su pozdrave zajedništva. Znajući da vjernošću svome pozivu i dinamičnošću u poslanju mogu pobuditi novu nadu u Crkvi i društvu, posvetili su pažnju različitim radnim tijelima u Crkvi.

POMOĆ ŽRTVAMA CUNAMIJA: Ispred Nacionalnog »Caritas«, direktor *Ladislav Varga* je ukazao na potrebu senzibilizacije našeg stanovništva na probleme u svijetu, na pravovremenu reakciju jer smo do sada, ističe Varga, bili previše zauzeti svojim brigama. Nacrt plana za pomoć nastradalim narodima jugoistoka Azije iznio je *István Dobai*, direktor »Caritas« Subotičke biskupije.

»U nedjelju 30. siječnja će u svim našim crkvama biti sakupljanje pomoći za žrtve cunamija, dali smo i otiskati 5.000 pisama s uplatnicama koje želimo dijeliti onima koji ne dolaze u crkvu, ali su radi dati pomoć. Planiramo i da vjeroučenici pođu od kuće do kuće, sakupljajući sredstva za žrtve ove katastrofe. Caritas-kutijice za korizmu ćemo dati odštampati s prizorima žrtava cunamija, te će djeca u korizmi sakupljati za ugrožene«, iznio je Dobai.

U skladu s još jednim blagdanom Sv. Franje Saleškoga, zaštitnika novinara, upriličen je prijam za predstavnike medija. »Zadatak svih koji rade na području socijalne komunikacije je da konačno stvaramo novi mentalitet u kome samo dobrim možemo pobijediti zlo, te da treba u svima nama probuditi sve pozitivne snage kako bismo mogli izliječiti prošlost, stvarati pozitivnu klimu i ići nadom u budućnost«, zaključio je Hočevar

D.B.P.

S konferencije za tisak

Ilirizam, kroatizam i hrvatstvo

Od Katančića do Kukuljevića

Sredina je siječnja pravo vrijeme za prisjećanje na burne događaje tridesetih i četrdesetih godina 19. stoljeća. Tada se, naime, radala hrvatska nacija

Piše: Zdenko Samaržija

Zanimanje za prošlost staro je koliko i ljudski rod, a njezino opisivanje, pogotovo neobičnih sudbina i pustolovina u koje su se uplele i brojne legende, dio je ljudske prirode. Unatoč tomu povijesna se znanost razvila relativno kasno, u 17. stoljeću. Od tada do danas mnogi znanstvenici tragaju za davno napisanim tekstovima i drugim ostacima prošlosti, nastojeći razumjeti i objasniti život u njoj. U 17. su stoljeću povjesničari otkrili pravilnosti u razvoju pisma, razumjeli tehniku proizvodnje papira te uočili povijesni razvoj pečata i grbova, što je bila osnovica razvoja pomoćnih povijesnih znanosti, koje su pomogle povjesničarima razumjeti zbilju ljudi u prošlim vremenima.

Sredinom 17. stoljeća, oslanjajući se na rad starijih hrvatskih povjesničara *Vinka Pribojevića* i *Mavra Orbinija*, Trogiranin *Ivan Lučić* objavio je prvu sintezu hrvatske povijesti O kraljevstvu Dalmacije i Hrvatske. Lučić je napisao i *Povijest Trogira*, čime je utemeljio i hrvatsku zavičajnu historiografiju. U istom stoljeću djelovao je i povjesničar *Juraj Rattkay*, koji je opisao dio povijesti Hrvata pišući o hrvatskim banovima. Koncem 17. stoljeća puno je pisao *Pavao Ritter Vitezović*. Svi su oni veličali snagu društvene elite, banova, plemića i biskupa, zanemarujući u svojim istraživanjima život puka. U 18. stoljeću antičkom se poviješću hrvatskih zemalja bavio franjevac *Matija Petar Katančić*, čija su mnoga važna djela, na žalost, još uvijek neobjavljena. Pod utjecajem njemačkoga filozofa *Herdera*, Katančić se usprotivio proučavanju elite, ali i moralizatorskoj ba-

Širenje ideja

Osim pomoću novina, preporodne su se ideje širile u čitaonicama, koje su osnovane u Varaždinu, Karlovcu i Zagrebu. Okupljeni ilirci raspravljali su o kulturnim i političkim temama, razgovarali o pomaganju nadarenih studenata, veličali hrvatsku prošlost, pjevali, recitali i pripremali kazališne komade.

Maksimilijanove zasluge

Maksimilijan Vrhovac, zagrebački biskup, zalagao se za očuvanje hrvatskih državnih prava. Godine 1813. nakon povlačenja francuske vojske, tražio je da se Banskog Hrvatskoj vrate područja južno od Save, što je bečki dvor odbacio. Svojom je djelatnošću bitno odredio smjernice Hrvatskoga narodnoga preporoda.

U jednom pismu upućenom svećenicima napisao je: »Među ostalim i Vas pozivljem, nukam i molim, da osebne riječi horvatske ili slavonske, svakojake poslovice i narodne pjesme, koje ste ili do sada za se skupili ili u napredak skupili budete, i meni također što brže saopćite..., a osebujne starinske knjige meni priopćite, ter tako sve horvatskoga i slavonskoga narječja proizvode iz kojih se bogatstvo i narav jezika poznati može... takvim trudom ćete i Vi k snagi domaćega jezika mnogo pridonesti..., i koja su sada vani rastrešena, u jedan kup složena za općinsku hasan malo po malo tiskom izdati budu mogla.«

Osnivač je sirotišta i ubožnica, dao je sagraditi park, koji po njenu nosi ime Maksimir, a pomagao je i mnoge hrvatske umjetnike.

Iz Uredbe o zabrani ilirskoga imena

Vladar ne želi sprečavati razvoj narodnoga jezika, ali ne dopušta sijanje sjeme ogorčenja i cjepkanja... S obzirom na Hrvatsku i Slavoniju i njihov jezik zabranjuje naziv ilirski, ilirizam i Ilirija, što je došlo u upotrebu, a zabranjuje se za novine i javne spise, naposlje kod javnih rasprava i u školama... Uopće se ima mladeži zabraniti svako sudjelovanje kod politike...

roknoj i prosvjetiteljskoj književnosti koja je kritizirala neukost, prela i divane, bečarce i bučne proslave u koje su osamnaesto stoljetni Hrvati unosili puno strasti. Počeo je proučavati svakodnevicu ljudi prošlih vremena, a ne samo povijest država, ustava i »znamenitih muževa«. Proučio je odjeću, obuću, jelovnike, alate, obradu zemlje, bolesti, ali uočio i ljudske strahove, skrivene želje i druge iracionalne elemente koji su utjecali na strukturiranje ljudskog života naslućujući pojavu strukturalne historiografije koje je, ako zanemarimo kon-

zervativne i nacionalističke historiografije koje su još uvijek sluškinje nedobronamjernih političara, dominantna danas u slobodoljubivom dijelu Europe. Analizirajući živote antičkih naroda u Podunavlju a istovremeno uronjen u živote Šokaca i svih naroda koji žive u Podunavlju, Katančić je zaključio da su Hrvati potomci Ilira.

NITKO GA NIJE VOLIO: Koliko je Katančić opasan svjedoči i surova kazna kojom je kažnjen te mnoštvo odbijenica za napredovanje u karijeri. Veći dio života proveo je u Osijeku, a osuđen je na doživotnu samoću – nitko mu se, kao nekoć *Spinozi*, nije smio približiti bliže od tri lakti. Desetljeća usamljenosti u peštanskom franjevačkom samostanu posvetio je pisanju višejezičnoga rječnika te pre-

vođenju Biblije na hrvatski jezik i to što -kavskim narječjem i ortografijom koju je, netom, prihvatio i *Ljudevit Gaj*. Katančičev je prijevod Biblije objavljen posthumno i time je završila etapa »dopreporodnog doba« u nacionalno-integracijskom procesu Hrvata.

GAJ: Potaknut djelovanjima i djelima *Tita Brezovačkog*, *Maksimilijana Vrhovca* i osobito Matije Petra Katančiča, svoju je aktivnost najavio Ljudevit Gaj. Njemu je bilo jasno da će prvi korak ka ujedinjavanju hrvatskih zemalja biti stvaranje jedinstvenoga književnog jezika za sve Hrvate. Gaj je 1830. godine u Pešti objavio *Kratku*

Ljudevit Gaj

osnovu horvatsko-slavenskoga pravopisa -nja, u kojoj je predložio da Hrvati za službeni jezik odaberu kajkavsko narječje – kasnije će Gaj predložiti da se za službeni jezik odabere štokavsko narječje.

Istovremeno se među hrvatskim plemićima javila potreba da se obrane hrvatska državna prava – to jest, da se po prvi put razdvoje staleški interesi (koji su vezali hrvatske i mađarske plemiće) od državnih, hrvatskih, interesa. Zato je 1830. godine *Josip Kušević* objavio knjigu *O municipalnim pravima i statutima Kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije*, u kojoj je opisao povijesni pregled razvoja hrvatske države i protumačio da Hrvatska ima prava na zaseban položaj u Ugarskome Kraljevstvu.

JANKO DRAŠKOVIĆ: Nakon smrti *Josipa II.* dvadesetak je idućih godina donijelo neprestane promjene političkih sustava u hrvatskim zemljama. Tek što se nakon burnih godina ustalila politička situacija (1815.), koja je pogodovala razvoju trgovine i gospodarstva, uslijedila su presezanja mađarskog plemstva prema Hrvatskoj. Sporadični otpori hrvatskih intelektualaca

Božje igralište

Tijekom srednjega vijeka povijesnoj se znanosti nije posvećivala osobita pozornost. Planet Zemlja je, držali su intelektualci, područje ispunjenja Božje volje – ništa drugo doli Božje igralište. Smatrali su da stoga nema potrebe proučavati život ljudi u prošlosti.

i svećenika nisu im se mogli oduprijeti. Bio je potreban širi i organiziraniji pokret. Već 1832. godine, dvije godine nakon Gajevih *Kratke osnove*, grof *Janko Drašković* objavio je u Karlovcu *Disertatiu* iliti razgovor darovan gospodi poklisarom, koja je postala opće prihvaćena politička osnova hrvatskoga narodnog preporoda – bio je to prvi hrvatski nacionalni program, pisan štokavskim narječjem.

Grof Janko Drašković je u *Disertaciji* predlagao sjedinjenje Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, Rijeke i Vojne krajine u jednu cjelinu – Veliku Iliriju, koja bi ostala u sastavu Austrijske Carevine. Ona bi trebala obuhvatiti i slovenske krajeve i Bosnu. Službeni jezik u Velikoj Iliriji bio bi hrvatski (štokavsko narječje), a vrhovnu bi vlast imao ban. Velika Ilirija bila bi u sastavu Ugarskoga Kraljevstva pa tako i u sastavu Austrijskoga Carstva. Drašković se zalagao za postupno reformiranje feudalnoga sustava, za humaniji odnos prema kmetovima, za razvoj industrije i trgovine, za izvoz agrarnih proizvoda, za osnivanje novčarskih i kreditnih zavoda itd.

NOVINE HORVATZKE: Svjestan da će tiskanjem novina upoznati veći broj ljudi s idejama i ciljevima narodnoga preporoda, Ljudevit Gaj je 6. siječnja 1835. godine u Zagrebu pokrenuo »*Novine Horvatzke*« s književnim prilogom »*Danicom Horvatzkom*, Slavonzkom y Dalmatinzkom« (pr-

vi je broj izašao 10. siječnja 1835. godine). Isprva su novine, koje su izlazile srijedom i subotom, izlazile su na kajkavskom narječju, a početkom 1836. godine novine mijenjaju ime u »*Ilirske narodne novine*«, a kulturni se prilog naziva »*Danica Ilirska*«, i od tada izlaze na štokavskom narječju. Novine su objavljivale i vijesti iz svih hrvatskih zemalja te prenosile i najvažnije političke komentare njemačkih, francuskih, austrijskih i mađarskih novina. U »*Danici*« su objavljene mnoge poznate pjesme hrvatskih preporoditelja: u dese-

tom broju objavljena je pjesma *Antuna Mihanovića* *Hrvatska domovina*, današnja hrvatska himna *Lijepa naša domovino*, koju je uglazbio *Josip Runjanin*.

ZABRANA ILIRSKOGA IMENA: Bečki je dvor tolerirao jačanje hrvatske nacionalne svijesti jer je u tom procesu vidio opreku sve jačim Mađarima. Kako su se ilirci opirali mađarizaciji, mađarska je inteligencija bila protiv iliraca. Protivnici Ilirskog pokreta u Hrvatskoj utemeljili su 1841. godine Horvatsko-vugersku stranku, koja je zastupala čvrsto povezivanje s mađarskim plemstvom. Njih su ilirci nazivali mađaronima. Pristaše Ilirskog pokreta osnovali su Ilirsku stranku. Zahtijevali su ujedinjenje svih hrvatskih zemalja pod vlašću Hrvatskoga sabora i bana te uvođenje hrvatskoga jezika u državne institucije.

Sukob između iliraca i mađarona zaoštrio se 1843. godine kada su ilirci pobijedili na izborima za skupštinu Zagrebačke županije. Kako bi smirio napetosti, ali i zadovoljio interese Mađara, Bečki je dvor 11. siječnja 1843. godine zabranio korištenja ilirskog imena te simbola koje su ilirci koristili. Ilirska se stranka preimenovala u Narodnu stranku, a hrvatsko je ime postupno zamijenilo ilirsko.

Tim činom hrvatski su preporoditelji zapravo osnažili. Pristaše Ljudevita Gaja svim su snagama počeli širiti hrvatsku nacionalnu ideju. Iste je godine *Ivan Kukuljević Sakcinski* u Hrvatskom saboru održao prvi govor na hrvatskome jeziku. ■

Ismijavanje plemića

Već 1790. godine književnik *Tito Brezovački* ismijao je plemiće radikalizirajući odnos između Hrvata i Mađara. On je, naime, napisao kako treba od Mađara zaštititi tri sestre (Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju) jer Mađari Hrvatima žele oteti slobodu te im nametnuti divljačke zakone i svoj jezik. Mađari ne trpe tuđega gospodstva, a svaki bi njihov plemić htio postati car. A, vraća se Brezovački na hrvatske plemiće, samo se luđaci mogu odreći svoje slobode: »Slobodna smo kraljevstva, a tko se stidi što je Hrvat neka se surovim Hunima (ovdje pogrdni naziv za Mađare) pokorava.«

Sjednica Skupštine Općine

Upotpunjeno rukovodstvo Subotice

Na prvoj ovogodišnjoj sjednici Skupštine Općine Subotica, održanoj 26. siječnja, Skupština je dala suglasnost na imenovanje *Petra Kuntića* i *Dragana Trklje* za zamjenike predsjednika Općine, a na prijedlog Géze Kucsera, kako to i Zakon nalaže, da zamjenike imenuje predsjednik Općine a suglasnost daje Skupština. Petar Kuntić je diplomirani agronom i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, a Dragan Trklja je diplomirani pravnik, predsjednik Političkog savjeta Općinskog odbora Demokratske stranke u Subotice.

Na dnevnom redu bio je i izbor još jednog zamjenika predsjednika Skupštine Subotice, kandidiran je *Nemanja Simović* apsolutno je Fakulteta fizičke kulture, član stranke G17 Plus gdje obavlja dužnost potpredsjednika stranke.

Prva ovogodišnja skupština na dnevnome redu je imala 59 točaka od toga 43 točke su se odnosile na imenovanja članova upravnih i nadzornih odbora javnih komunalnih poduzeća, usta-

nova kulture i školskih odbora te Akcionarskog društva za upravljanje slobodnom zonom Subotica. ■

HBŠS traži da osnivač manjinskih glasila ponovno bude Pokrajina

Upućena inicijativa Ustavnom sudu

Stranka, ipak, ne prati zbivanja, jer se Ustavni Sud Srbije već proglasio nenadležnim u ovom slučaju

Hrvatsko bunjevačko šokačka stranka pokrenula je prošloga tjedna postupak za ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti odluke Skupštine Vojvodine o prijenosu osnivačkih prava glasila manjinskih zajednica na vijeća nacionalnih manjina. U podnesku Ustavnom sudu Srbije ova stranka traži ukidanje spomenute odluke i vraćanje osnivačkih prava glasila na Skupštinu Vojvodine.

Svoju inicijativu stranka obrazlaže tvrdnjom da su nacionalna vijeća »monopolizirala spomenuta glasila uvođenjem mini cenzure«. U priopćenju Hrvatsko bunjevačko šokačke stranke, koje je objavila Radio Subotica, navodi se primjer uređivačke koncepcije tjednika »Hrvatska riječ« u kojem se, kako se ističe, nekritički objavljuju »hvalospjevi« o radu Hrvatskog nacionalnog vijeća, kroz »naručene tekstove« i tzv. specijalne izjavitelje, koji prate rad te krovne institucije hrvatskog korpusa.

Stranka očekuje da će Ustavni sud Srbije odluku donijeti u roku od 60 dana.

HBŠS, međutim, ne prati baš najpažljivije zbivanja, te su propustili informaciju da je Ustavni sud Republike Srbije na sjednici još 2. prosinca 2004. godine već razmatrao ovakav prijedlog, koji je dobio od novinsko-izdavačkih ustanova »Libertatea« iz Pančeva, »Ruske slovo« i »Hlas ludu« iz Novog Sada, te je zaključio da »navedeni prijedlog odbaci, zbog nenadležnosti«.

Po ocjeni Ustavnog suda, odluke Skupštine AP Vojvodine o prijenosu osnivačkih prava nad novinsko-izdavačkim ustanovama na manjinskim jezicima »po svojoj prirodi ne predstavljaju opće pravne akte u smislu odredbe članka 125. Ustava Republike Srbije, te shodno tome Ustavni sud nije nadležan za odlučivanje o njihovoj ustavnosti i zakonitosti«, kaže se u priopćenju Ustavnog suda koji je 2. siječnja potpisao njegov predsjednik *Slobodan Vučetić*.

N. V.

Projekt »Subotičkih novina«

Medijsko predstavljanje mjesnih zajednica

Od 4. veljače »Subotičke novine«, u suradnji s Otvorenim sveučilištem kreću u akciju predstavljanja 36 mjesnih zajednica na teritoriju Općine Subotica, priopćio je na konferenciji novinar »Subotičkih novina« i jedan od koordinatora ovoga projekta *Ljubomir Đorđević*. Kako je rekao, tijekom deset mjeseci, »Subotičke novine« će na dvije stranice predstaviti svaku mjesnu zajednicu na teritoriju subotičke općine, a cijela akcija odvijat će se uz pomoć lokalne samouprave. »Subotičke novine« su prvi medij u SiCG koji će, zahvaljujući sredstvima Europske agencije za rekonstrukciju i razvoj, uraditi jednu ovakvu akciju, koja će, osim osnovnih podataka o svakoj mjesnoj zajednici, čitateljima pružiti informaciju o svakodnevnom životima, ali i najvažnijim problemima određenog naselja«, rekao je Đorđević. Podsjetivši da su »Subotičke novine« sličnu akciju pravile još 1978., direktorica i glavna urednica *Dragica Pavlović* rekla je kako je cilj ove akcije građanima što više približiti sredinu u kojoj žive i najavila seriju kraćih, ali zanimljivih tekstova u svakom broju. Direktor Otvorenog sveučilišta *Blažo Perović* je rekao da će po završetku akcije biti urađena i prigodna monografija, kao i tematski svesci koji se bave problematikom mjesnih zajednica. ■

Dogovor postignut u Grazu

Vojvodina se uključuje u »Regiju budućnosti«

NOVI SAD – Kako prenose službe informiranja AP Vojvodine predsjednik Izvršnog vijeća AP Vojvodine *Bojan Pajtić* i delegacija AP Vojvodine otputovali su 24. siječnja u posjetu Grazu i pokrajini Štajerskoj u Republici Austriji. Domaćin vojvodanskoj delegaciji je regionalna Vlada pokrajine Štajerske, odnosno njeno Odjeljenje za gospodarstvo. Posjeta predstavlja novi korak u unapređivanju suradnje i učvršćivanju odnosa između AP Vojvodine i pokrajine Štajerske, koja je kao i Republika Austrija uopće, jedan od najvažnijih partnera pokrajine, bilo da se radi o političkim ili gospodarskim odnosima.

Tijekom posjete koja je realizirana u okviru RIST programa (međuregionalne suradnje Štajerske s regijama iz Srbije i

Crne Gore, Poljske i Hrvatske) predsjednik IVV Bojan Pajtić i članovi delegacija AP Vojvodine, u kojoj su pokrajinski tajnik za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj dr *Zoltan Darmati* i pokrajinski tajnik za gospodarstvo *Jovan Vujičić*, održano je niz susreta i radnih sastanaka s predstavnicima regionalne vlade Štajerske, gdje su se razmatrali rezultati već započetih aktivnosti na unapređivanju suradnje Vojvodine i Štajerske, kao i planovi za nove projekte i djelatnosti na ovom planu. Na osnovu Sporazuma o suradnji između AP Vojvodine i pokrajine Štajerske predviđeni su unapređenje gospodarske suradnje, razvoj i uvođenje novih tehnologija, suradnja sveučilišta i istraživačkih centara, suradnja u oblasti ekologije i zaštite životnog okoliša,

Regija budućnosti

Na sastanku održanom 25. siječnja predsjednika IV Vojvodine Bojana Pajtića s dužnosnicima Vlade Pokrajine Štajerske u Grazu postignut je dogovor da se Vojvodina uključi u projekt Evropske unije »Regija budućnosti«, koji obuhvata Austriju, Italiju, Mađarsku, Sloveniju i Hrvatsku. Time će se stvoriti uvjeti da Vojvodina, a samim tim i Srbija i Crna Gora, zauzmu značajno mjesto u zajedničkim projektima koje financira Europska Unija.

unapređenje poljoprivrede i modernizacija seoskih sredina, prostorno planiranje, kao i poboljšanje socijalne i zdravstvene zaštite.

J. D.

U nedostatku znanstvenog objašnjenja

Suze kipa iz Međugorja priznate kao čudo

Međugorska Gospa je čudo. Međugorje neće biti, za sada, proglašeno službenim svetištem, ali će kipić međugorske Gospe biti, vjerojatno, priznat čudom. Naime, krvave suze koje su se prije deset godina pojavile na kipiću Gospe iz Međugorja u talijanskom gradu Civitavecchiji, nedaleko od Rima, nisu dobile svoje znanstveno objašnjenje, pa bi se moglo govoriti o »čudu«. List »Corriere della Sera« u broju od nedjelje pod naslovom »Civitavecchia i Gospa: 'Pravo čudo'« piše da je novinar Vittorio Messori ekskluzivno pregledao golemi dosje o cijelom slučaju, iz kojeg se vidi da znanstvenici nisu mogli objasniti krvarenje iz očiju kipića.

Vittorio Messori, katolički novinar koji je, među ostalim, objavio i knjigu razgovora s papom *Ivanom Pavlom II.*, napisao je na cijeloj stranici lista »Corriere della Sera« dijelove iz dokumenata koje je pregledao. U dosjeu, koji će naknadno biti objavljen, piše kako se »nakon svih

istraživanja ne može pronaći ljudsko objašnjenje događaja pa ga se prepušta natprirodnom misteriju«. Dakako, još se o svemu trebaju izjasniti službena crkvena

tijela, ali prema prikupljenim podacima, nije pronađeno objašnjenje za krvave suze na bijelom kipiću Gospe.

Kipić međugorske Gospe, koji je iz Međugorja donesen obitelji *Gregori* u Ci-

vitavecchiji, počeo je suziti krv iz očiju 2. veljače 1995. godine. To krvarenje je prva uočila tada petogodišnja *Jessica Gregori*. Kipić je dan na analizu, zaplijenila ga je i policija jer se pretpostavljalo o krivičnom djelu zloporabe vjere. Krv je analizirana u bolnici Gemelli u Rimu i utvrđeno je da je od muškarca. No, nije nikada otkriveno kako je kipić počeo suziti krv. Biskup *Civitavecchije* monsignor *Girolamo Grillo* bio je vrlo sumnjičav glede te pojave, ali prema onome što je napisao u svome dnevniku, koji je postao dijelom ukupnog dosjea, prolazio je kroz velika iskušenja i na koncu se uvjerio u nadnaravnost. Naime, kipić je počeo suziti krv i u rukama biskupa *Grilla*. Bilo je to 15. ožujka 1995. Kipić je ukupno 14 puta suzio krv u različitim okolnostima i danima. Sada je kipić međugorske Gospe izložen u crkvi svetog Augusta u mjestu Pantano pokraj Civitavecchije.

Silvije Tomašević

Temeljem članka 27, točka 8 Statuta Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ«, a u svezi sa člankom 32 i 33, Upravni odbor raspisuje

JAVNI OGLAS

*za izbor direktora Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ«, Subotica,
na mandatni period u trajanju od 4 godine*

Osim općih uvjeta propisanih pozitivnim zakonskim propisima, kandidati moraju ispunjavati i posebne uvjete:
visoka stručna sprema, VII/1 stupanj, društvenog ili humanističkog smjera
najmanje tri godine radnog iskustva i
znanje hrvatskog jezika.

Kandidati su uz prijavu obvezni priložiti dokaze o ispunjavanju traženih posebnih uvjeta, kao i prijedlog programa rada Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ« za mandatni period.

Prijave na ovaj javni oglas se podnose Upravnom odboru Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ« u roku od 15 dana od dana objavljivanja u tjedniku »Hrvatska riječ«, osobno ili poštom na adresu Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ«, 24000 Subotica, Trg cara Jovana Nenada broj 15/II, obvezno s naznakom »Javni oglas za direktora«.

Neblagovremene, neuredne i nepotpune prijave neće se razmatrati.

Temeljem članka 27, točka 10 Statuta Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ«, a u svezi sa člankom 38, 39 stavak 3 i 40, Upravni odbor raspisuje

JAVNI OGLAS

*za izbor odgovornog urednika novina »Hrvatska riječ« u Novinsko-izdavačkoj ustanovi »Hrvatska riječ«,
Subotica, na mandatni period u trajanju od 4 godine*

Osim općih uvjeta propisanih pozitivnim zakonskim propisima, kandidati moraju ispunjavati i posebne uvjete:
visoka stručna sprema, VII/1 stupanj,
tri godine radnog iskustva na uredničkim ili novinarskim poslovima i
znanje hrvatskog jezika.

Kandidati su uz prijavu obvezni priložiti dokaze o ispunjavanju traženih posebnih uvjeta, kao i prijedlog programa rada novina »Hrvatska riječ« za mandatni period.

Prijave, s kraćim životopisom, na ovaj javni oglas se podnose Upravnom odboru Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ« u roku od 15 dana od dana objavljivanja u tjedniku »Hrvatska riječ«, osobno ili poštom na adresu Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ«, 24000 Subotica, Trg cara Jovana Nenada broj 15/II, obavezno sa naznakom »Javni oglas za odgovornog urednika«.

Neblagovremene, neuredne i nepotpune prijave neće se razmatrati.

U podnožju Fruške Gore

Blagdan sv. Vinka u Iloku

ILOK – U subotu, 22. siječnja, proslavljen je blagdan sv. Vinka, u narodu poznatiji kao Vinkovo. Ovaj svetac je u Hrvata poznat i kao zaštitnik vinograda. Tako se diljem Lijepe naše ovaj blagdan svečano obilježio. Osobito je bilo živo u vinogradarskim krajevima. Hrvati Srijema također imaju dugu tradiciju štovanja ovoga blagdana, a kako i ne bi kad je Srijem još u vrijeme Rimljana bio poznat po vinovoj lozi. Običaji se donekle razlikuju od kraja do kraja, ali u biti su vrlo slični. Za ovaj blagdan se ustaje vrlo rano. Kod domaćina se okupi rodbina i prijatelji, potom se ide u vinograd. Župnik dolazi i redom blagoslivlja vinograde kod svih koji su se najavili. Ukoliko župnik ne može obići određeni vinograd, domaćin porani i u crkvi na jutarnjoj misi dobiva svete vode i obred blagoslivljanja vinograda poslije sam obavi. Okupljeno društvo, se ugrije uz vatru i obvezno se peče slanina i kobasica, ali i druge delicije. Tu je također obvezno ponijeti vina i rakije da se još malo ugrije. Rakija se pije do doručka a poslije vino. Ako je društvo dobro, tu su šale i razne zgode tako da se zna ostati i do kasnih posljedopodnevni sati.

Na samome istoku Republike Hrvatske u Srijemu u podnožju Fruške Gore smjestio se gradić Ilok, nadaleko poznat po svojim vinogradima i po kvalitetnom vinu. Gотовo da nema obitelji u Iloku koja nema vinograd, a neki imaju i nekoliko. Toga dana za Vinkovo smo posjetili obitelj *Ivana Bobana* u Iloku. Kao što red i nalaže svi pozvani su kod domaćina došli do 9 sati, a ubrzo smo pošli u vinograd. Bili su tu i rođaci iz Šida i Beočina. Gospodin Ivan je poranio pa je svetu vodu dobio u iločkoj crkvi sv. Ivana Kapistrana još u 8 sati. Nakon obreda posvete vinograda i molitve, svi naonočni su zapalili vatru. Nakon toga je svako sebi »napravio« drveni ražanj i pripremi se za peći, netko slaninu a netko kobasicu. Društvo je bilo odlično, pića je bilo dovoljno, pa su se neki i malo više ugrijali. Vrijeme je poslužilo pa je društvo ostalo do 15 sati u vinogradu a potom se »veseli« vratili u Ilok. Dobro je što svi Iločani slave sv. Vinka, pa tako da policija nije provjeravala da li vozač ima 0.0 posto alkohola.

I. Kuseta

Na Vinkovo se i slanine peče

Prva rezidba u ovoj godini

Društvo se vraća iz vinograda

Za Vinkovo u Osijeku

Susret Zavičajne udruge prognanih Gibarčana

OSIJEK – Za blagdan sv. Vinka, poznatiji kao Vinkovo, 22. siječnja slavilo se diljem krajeva gdje se gaji vinova loza. Srijemski Hrvati također ovaj blagdan štiju, što je i normalno kada su srijemski vinogradi nadaleko poznati. Slavilo se u Srijemu, ali slavili su i Srijemci koji su zbog nemilih događaja iz devedesetih morali napustiti svoj zavičaj.

Selo Gibarac, u neposrednoj blizini Šida, i njegovi mještani koji su gotovo svi do 1991. bili Hrvati, imali su dugu tradiciju proslave blagdana sv. Vinka. Upravo zbog toga, »Zavičajna Udruga Gibarac«, kao krovna organizacija koja okuplja prognane Gibarčane u Republici Hrvatskoj, za Vinkovo već devetu godinu za redom u Osijeku organizira skup Gibarčana. Za ovu prigodu su bili i Srijemci iz drugih srijemskih mjesta ali i Srijemci koji su još ostali živjeti u Gibarcu, Šidu, Sotu... a svakako i predstavnici

Gibarčani u nošnji

Udruge prognanih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata na čelu s predsjednikom Udruge *Matom Jurićem*. Tu je bio i glavni urednik »Zova Srijema«, kao i *Ivan Bonus*, poznati Slankamenac. Tako da je ovo uvijek prilika da se rodbina i prijatelji okupe na jednom mjestu i evociraju uspomene na Gibarac i Srijem. Moramo znati da Gibarčana danas ima diljem Lijepe naše, ali u Osječko-baranjskoj županiji najviše. Pa, je bilo tu Gibarčana iz Slatine, Virovitice, Petrinje, Zagreba...

Skup je otvorio predsjednik »Zavičajne Udruge Gibarac« *Živan Vidaković*, koji je pozdravio sve nazočne i zahvalio se na odazivu za ovu prigodu te je najavio da se neće puno pričati nego će se veseliti i plesati. Potom se skupu obratio predsjednik Udruge prognanih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, *Mato Jurić*. Zahvalio se na pozivu, pozdravio nazočne i obećao svaku vrstu pomoći prog-

U Osijeku skupili se Srijemci

nanim Gibarčanima. Poslije se i pučki pjesnik inače iz Slankamena, *Ivan Bonus* obratio skupu na svoj prepoznatljiv način, pjesmom. Nazočne je zabavljao odličan bend iz Osijeka. Igralo se i veselilo. Uz dobro društvo, srijemske specijalitete i piće druženje je trajalo do kasno u noć. Negdje iza ponoći, kao i svake godine do sada, izvlačena je tombola. Kao i prethodnih godina ovaj dio je vodio Gibarčan *Dragan Pavlović*, naravno uz pomoć nekoliko curica iz Gibarca. Sponzori su dali nekoliko uistinu vrijednih nagrada, a glavna nagrada je bio električni skuter, koji je dobila *Aneta Josić* iz Gibarca, kojoj će ovaj susret sigurno ostati u pamćenju.

Na kraju, što reći nego da se vidimo i iduće godine za Vinkovo kad je i jubilarni, deseti po redu, susret.

I. Kušeta

Skuter je pripao Aneti Josić

Godišnja Skupština HKPD »Tomislav« Golubinci

Uspješna godina uz potporu mnogih

GOLUBINCI – Redovna godišnja Skupština HKPD »Tomislav« Golubinci održana je 23. siječnja u Vjeronaučnoj dvorani župnog ureda Sveti Juraj Golubinci. Prva točka dnevnog reda bila je izvješće o radu društva gdje je njegov predsjednik *Mato Groznica* informirao prisutne o radu društva u proteklom periodu. Posebno se zahvalio prečasnom *Jozi Duspari* na razumijevanju i podršci, i na ustupljenim prostorijama za vježbanje sekcija i drugih aktivnosti, jer bez svega toga samo funkcioniranje društva bilo bi upitno. U daljem izlaganju predsjednik Groznica se osvrnuo na kontakte koji su ostvareni stavivši akcent na suradnju i podršku Veleposlanstva i Konzularnog odjela Republike Hrvatske u Beogradu, Vlade Republike Hrvatske, odnosno resornih ministarstava, Hrvatske matice iseljenika, Hrvatskog nacionalnog vijeća Srbije i Crne Gore. Po-

sebno je istaknuo značaj skoro potpisane Deklaracije o suradnji između srijemskih hrvatskih institucija i ZAKUD-a Vukovarsko Srijemske Županije, te suradnju s pokrajinskim tajništvima za kulturu i nacionalne manjine i veliki značaj povezivanja hrvatskih institucija u SiCG. Također je govorio o suradnji s lokalnom zajednicom, odnosno Centrom za kulturu Općine Stara Pazova, Savezom amatera i Mjesnom zajednicom Golubinci. Predsjednik Društva je zatražio od prisutnih da svi porade na jedinstvu naše zajednice i da svatko pokuša naći svoje mjesto u »Tomislavu«.

U drugoj točki prisutne o radu sekcija informirala je *Anica Čaćić*. Osvrnula se na najznačajnije nastupe te je istakla »Proljetne susrete« Općine Stara Pazova gdje je Društvo nastupilo u folklornom i recitatorskom djelu, zatim manifestaciju »Divan je kićeni Srijem« u Nijemcima u Republici

Hrvatskoj, »Djeca su ukras svijeta« u Tavankutu, gostovanje u Republici Mađarskoj, i možda najznačajnija manifestacija gdje je Društvo nastupilo »Vinkovačke jeseni«. Posebno je istaknula organiziranje Maskenbala i Koncerta HKPD »Tomislav« u Golubincima i Staroj Pazovi i iznijela planove za rad muzičke i folklorne sekcije za naredni period.

Izvješće je zatim podnio rizničar *Ivan Radoš* koji je upoznao nazočne o načinu pribavljanja sredstava i njihovoj realizaciji gdje je naveo najznačajnije institucije i pojedince koji su pomogli rad HKPD »Tomislav« i zahvalio se svima koji su na bilo koji način dali potporu Društvu.

Skupština je izabrala novi Upravni odbor, za predsjednika ponovno je izabran *Mato Groznica*, za dopredsjednika *Igor Gašparović* i rizničara *Ivan Radoš*.

I. R.

Monoštorski dani pčelarstva

Razmjena iskustva

BAČKI MONOŠTOR – U nedjelju, 23. siječnja Pčelarsko društvo »Pčela« iz Bačkog Monoštora organiziralo je tradicionalne VI. Monoštorske dane pčelarstva. Uz prisustvo odista velikog broja domaćih pčelara i ljubitelja pčelarstva, gosti ovog skupa bili su i pčelari iz Belog Manastira koji su potpisnici povelje o suradnji sa monoštorskim pčelarima, tako da je razmjena iskustava bila glavna karakteristika ovog skupa.

Predsjednik Pčelarskog društva *Marin Ivakić* upoznao je prisutne sa programom čije je centralno mjesto zauzimalo predava-

nja *Franje Tomažina*, poznatog i priznatog stručnjaka iz oblasti selekcioniranja matica iz Srbobrana na temu »Uzgoj selekcioniranih matica«, »Što je to jako pčelinje društvo?«, »Univerzalna podnjača, nukleus u suvremenom pčelarstvu«, praćene kratkim filmom. Pored ovog stručnog predavanja prisutni su imali priliku degustirati različite vrste meda, pogledati izložbu pčelarske opreme koju su pripremili *Laszlo Károlyi* iz Bečeja i *Dragan Blanuša* iz Sombora, ali i pogledati izložbu slika s monoštorskim motivima *Stipana Kovača* iz Sombora.

Iskoristivši priliku, domaćini i organizatori su najuspješnijim sportašima Bačkog Monoštora – karatistima *Mireli Kovač* i *Danku Šimonu* dodjelili medene pakete, tako da su bili prva udruga koja je odala priznanje napornom, ali uspješnom radu ovo dvoje mladih.

Danima pčelarstva u Bačkom Monošturu prisustvovao je i predsjednik Svetskog sajma pčelarstva *Stipan Pekanović*, koji je izrazio zadovoljstvo organiziranjem ovakvih događaja, ali i istaknuo da će rekonstrukcija Doma kulture biti prilika da se u Monošturu ubuduće organiziraju i pčelarske izložbe.

Konac VI. Monoštorskih dana pčelarstva bio je Okrugli stol na tekuće teme pčelara. *Ivan Periškić*, izaslanik u Izvršnom savjetu Saveza pčelarskih organizacija Vojvodine obavjestio je prisutne o aktualnim događanjima na sednicama SPOV-a, ali i podijelio svoja iskustva borbe protiv varoze.

Ovako bogat program bio je prvenstveno namijenjen pčelari-ma i ljubiteljima pčelarstva, ali su i oni koji su manje upućeni u tajne pčelarstva mogli u nedjelju pronaći mnoštvo zanimljivih i korisnih podataka.

A. Forgić

Jedan pogled na položaj Hrvata u Vojvodini (7.)

Ostvarivanje i kršenje prava

Srbijanske su vlasti za vrijeme Miloševićeva režima, osim politike ignoriranja pitanja nesukladnog položaja Hrvata u Vojvodini, aktivno radile na kršenju ljudskih prava vojvođanskih Hrvata, ili su to kršenje tolerirali

Piše: Tomislav Žigmanov

Sa sličnim naslijeđenim stanjem kao i romska zajednica, hrvatska zajednica je u započeti proces demokratizacije i tranzicije socijalističkog društvenog sustava u Srbiji ušla bez ikakvog ozbiljnijeg naslijeđa i vlastitih institucionalnih pretpostavki, kada je u pitanju aspekt ostvarivanja prava koja spadaju u domenu kolektivno-manjinskih. Ujedno, novi društveni i državni projekt Srbije, koji se počeo stvarati početkom devedesetih godina XX. stoljeća, nije pokazivao nimalo razumijevanja niti pak spremnost da nešto učini na planu uspostave manjinskih institucija za građane hrvatske nacionalnosti u Vojvodini, kao ni za mogućnost ostvarivanja manjinskih prava.

Štoviše, tek je nakon više od deset godina, koliko postoje od strane političkih i drugih institucija Hrvata u Vojvodini zalaganje za rješavanjem njihovog statusa i položaja, bio priznat status nacionalne manjine – to se je dogodilo nakon pada Miloševićevog režima. A ovaj je status bio nužna formalno-pravna pretpostavka za mogućnost jednog bitno kvalitetnijeg ostvarivanja manjinskih prava – u okviru sistema državnih institucija i ustanova te u vlastitim profesionalnim institucijama, čije financiranje onda po definiciji ide na teret državnog proračuna.

NESPREMNOST: Naime, politička i kulturna elita hrvatske zajednice u Vojvodini nedvosmisleno je od samih početaka svojih, isključivo samoinicijativnih, koraka na planu artikulacije vlastitih interesa i zalaganja za ostvarivanje prava zahtijevala od državnih organa da se ovo pitanje sukladno postavi i trajno riješi, kako bi i građani hrvatske zajednice mogli biti participijenti u ostvarivanju svojih legitimnih manjinskih prava. Tako je i prva politička stranka vojvođanskih Hrvata, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, u svojem političkom programu iz 1990. godine jasno stavio i odrednice o ovim pitanjima. Dakle, nastojanje na ovome planu bio je sastavni dio njihova političkog programa, a svoju je konkretizaciju dobilo u projektu DSHV-a za kulturnu autonomiju Hrvata u Vojvodini, koji je u obliku zakonskog prijedloga predan Narodnoj Skupštini Republike Srbije na usvajanje 31. svibnja 1991. No, o ovome se pitanju ni jedno tijelo srbijanske

Skupštine nije očitivalo, što znači da ono nije bilo nikako ni riješeno! Odsustvo jasne državne politike i nespornost da se ovo pitanje počne rješavati za vrijeme trajanja Miloševićevog režima rezultiralo je, s jedne strane, postojanjem slabije institucionalne izgrađenosti hrvatske zajednice, s

Smaknuti Matija Gubec u Tavankutu

druge strane simbolično i od države nepodržano ostvarivanje nekih manjinskih prava (najbolji je primjer pravo na informiranje sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća) obesmišljavala je njihove inicijative, a zatvorenost državnih i javnih poduzeća za zapošljavanje s treće je strane uvjetovalo da mladi i obrazovani Hrvati trajno napuštaju Vojvodinu.

Pa ipak, nakon tih »radikalnih« zahtjeva početkom devedesetih godina i nespornosti države da pozitivno odgovori na te zahtjeve ove nove manjine, ubrzo je nastupilo vrijeme kada se ovi zahtjevi spram države ne ističu u prvi plan, a više se pozornosti posvećuje pitanjima samog organizacijskog ustroja hrvatske zajednice, što je, osim jalovosti, često poprimalo i značajke destrukcije. To onda kazuje kako kod vojvođanskih Hrvata nije postojala jednaka intenziteta u zalaganju za rješenje ovoga problema od strane njihovih institucija i organizacija.

No, važno je napomenuti da su srbijanske vlasti za vrijeme Miloševićeva režima, osim politike ignoriranja pitanja nesuklad-

nog položaja Hrvata u Vojvodini, pravdujući se koliko-toliko uređenim položajem kod drugih manjina, aktivno radile na kršenju ljudskih prava vojvođanskih Hrvata, ili su to kršenje tolerirale, čega su najdrastičniji primjeri oni u Srijemu i jugozapadnoj Bačkoj, početkom i sredinom devedesetih godina, za vrijeme ratnih događaja u Republici Hrvatskoj.

INCIDENTI: Inače, antihrvatskih incidenta niskog intenziteta u Vojvodini bilo je relativno često kada su u pitanju građani hrvatske nacionalnosti. Posljednji val je bio koncem 2003. i početkom 2004. godine, a vezuje se za sjever Vojvodine u vrijeme nakon parlamentarnih izbora u Srbiji i uvjerljive pobjede desnice. Ovaj niz je počeo 27. prosinca 2003., kada su u Somboru razbijena stakla na prozoru Hrvatskog doma. Sljedećeg dana, 28. prosinca 2003., u Tavankutu, naselju u subotičkoj općini s pretežitom hrvatskim stanovništvom, srušena je bista Matije Gupca u dvorištu istoimene osnovne škole, da bi nakon tri dana i drugi put bila srušena ista bista. Četvrtog siječnja 2004. u Maloj Bosni, selu nadomak Subotice, slomljen je i srušen Đukićev križ pored ceste Subotica-Sombor. 13. i 14. siječnja upućeno je ukupno pet telefonskih prijetnji smrću uposlenicima u Novinsko-izdavačkoj ustanovi »Hrvatska riječ«. 24. siječnja 2004. u Subotici je oskrnavljeno katoličko Kersko groblje, na kojem se sahranjuju Hrvati, povučeno je i bačeno 36 križeva i oštećena jedna kamena grobnica. 25. siječnja 2004. na TV Novi Sad je zabranjena jedina emisija na hrvatskom jeziku, zbog priloga o ovim incidentima. Prvog veljače 2004. u Subotici je razbijen prozor na Franjevačkom samostanu. U isto vrijeme upućeno je i više telefonskih prijetnji smrću generalnoj konzulici RH u Subotici dr. Jasmini Kovačević Čavlović i ostalom osoblju Konzulata. Uslijedile su prijetnje urednicima i novinarima Građanskog lista, novosadskog dnevnika, s optužbama da su »ustaški list« i »prohrvatski list«. I na koncu, 26. ožujka oskrnavljeno 96 križeva i nadgrobnih spomenika na spomenutom katoličkom Kerskom groblju. Pri tomu, nije za zanemariti da ni jedan slučaj od strane mjerodavnih državnih organa nije valjan razriješen. ■

Priča o Hrvatima – novi vijek (32.)

Dalmacija

Mlečani su kupili Dalmaciju 1409. godine i pretvorili je u izvorište drveta, agrarnih proizvoda te veslača na galijama. Tijekom 16. stoljeća mletačke su posjede u Dalmaciji često ugrožavali osmanlijski pljačkaški napadi, od kojih su najviše stradali nezaštićeni krajevi u dalmatinskom zaleđu.

Osim s Osmanlijama, Mlečani su se počeli sve češće sukobljavati i s Habsburgovcima, koji su preko svojih luka u Rijeci i Trstu ugrožavali mletačku prevlast na Jadranu.

Piše: Zdenko Samaržija

Središte mletačke Dalmacije bio je Zadar, u kojemu se nalazio generalni providur – nositelj vrhovne vojne i civilne vlasti. Mletačku su vlast u gradovima predstavljali knezovi (mletački plemići) koji nisu bili odgovorni gradskim vijećima već izravno Veneciji. Generalni providur također se brinuo o provođenju carinskih i drugih zakonskih mjera kojima je Venecija ograničavala dalmatinsku trgovinu. Trgovalo se uglavnom ribom, uljem, solju, vinom i stočarskim proizvodima.

Najvažniji događaj za dalmatinsku trgovinu bilo je otvaranje splitske skale potkraj 16. stoljeća. Bio je to granični prijelaz između Mletačke Republike i Osmanlijskoga Carstva s uređenim skladištima. Njihova je trgovina naglo porasla i konkurencijom ugrozila dubrovačku trgovinu. Obrti su u Dalmaciji bili slabo razvijeni, i po tome se ona ubrajala među najnerazvijenije mletačke pokrajine.

BUNA HVARSKIH PUČANA: Nakon što su Osmanlije osvojili kontinentalni dio Dalmacije, Venecija je gospodarila otocima i obalnim gradskim komunama. U njima su vlast imali plemići, a pučani, premda su bogatstvom često nadmašivali plemiće, nisu sudjelovali u vlasti. Mletačka Republika je sa svakom komunom uspostavljala zasebne odnose, a u drugoj su polovici 16. stoljeća u Zadru postavili generalnoga providura, vrhovnoga upravitelja mletačkih posjeda u Dalmaciji, Boki Kotorskoj i Albaniji.

Bogata komuna Mletačke Dalmacije, Hvar, izvozila je usoljenu ribu, sol, masline, vino, stoku i druge proizvode. Vlast su u komuni imali plemići, no obogaćeni pučani su tražili nadzor nad trošenjem općinskog novca te sudjelovanje u vlasti. Povod pobuni dali su nasilni mladi plemići. Ustanak je pod vodstvom *Matije Iva-*

Minčeta

nića planuo u svibnju 1510. i ubrzo su pučani gospodarili otokom. Buna se proširila i na gradove na kopnu. Mlečani su posredovali između pučana i plemića, no pregovori nisu uspjeli. Tek kada su 1514. godine Mlečani na Hvar poslali snažnu vojsku ustanak je ugušen, ali su pučani stekli nadzor nad trošenjem općinskoga novca.

ZNANSTVENICI JADRANSKOGA KRUGA: Znanstvenim radom Hrvatsku su proslavili *Faust Vrančić* i *Marin Getaldić*. Vrančić je početkom 17. stoljeća objavio knjigu u kojoj su prikazani mnogi novi izumi, među kojima i padobran. Istodobno je Getaldić proučavao svjetlost i geometriju.

Žestok udar skolastičkoj medicini zadao je *Đuro Baglivi*. Baglivi je rođen u Dubrovniku, a nakon svršetka studija posvojio ga je talijanski liječnik i dao mu svoje pre-

zime – do tada se Baglivi prezivao *Armen*, što upućuje na njegovo podrijetlo. Baglivi je bio vrlo radoznao i u kratkom životu obradio je mnoštvo tema iz anatomije, patologije, kirurgije i ostalih grana medicine. Pripadao je ijatrofizičarima – zahtijevao je od liječnika da pomno prate tijek bolesti te da se u dijagnosticiranju oslanjaju na promatranje bolesnika.

Među različitim metodama liječenja, Baglivi je opisao postupak liječenja nakon ujeda pauka tarantule. Koristeći se iskustvima narodne medicine, predlagao je da se bolesnik liječi – glazbom. Novija istraživanja pokazala su da ujed tarantule nije toksičan, ali je nakon njega uobičajena histerična reakcija. Neprekidno stezanje mišića, pri plesanju, smanjuje razinu histerične reakcije i dobro je, uz dakako konzultaciju liječnika, nesrećenom od ujeda pauka svirati i plesati s njim. ■

Splitska skala

Daniel Rodriga, židovski trgovac, svu je obiteljsku imovinu uložio u splitsku skalnu. Splitska skala je granični prijelaz između Mletačke Republike i Osmanlijskoga Carstva uređen u okolici Splita. U Splitu je Rodriga podigao skladišne prostore, karantenu te je organizirao školovanje carinika. Isprva slabašan promet zaprijetio je Rodriginim bankrotom, no uskoro je splitska skala postala najveći mletački izvor bogaćenja.

Kuga koja je početkom 17. stoljeća potresla Split i u čijem se suzbijanju istaknuo splitski nadbiskup Marko Antonije de Dominis, potekla je iz karantene. Jedan je službenik iz karantene ukrao kožu i krzno i kuga se ubrzo proširila Splitom. Od nje je umrlo nekoliko tisuća Splančana.

U dugačkim zimskim noćima

Nastanak prela

Divojačko prelo, Obiteljsko prelo, Tetino prelo, Veliko prelo i Malo prelo

Piše: Alojzije Stantić

Da bi kakogod naši stari skratili dugačke zimske noći, od prvi dana adventa do ranog prolića, veče su provodili u divanu, a da bi njim bio ugodniji proveli su ga u društvu s komšijama. Kad su se više nji skupili kod jednog od komšija, posidali su u društvo ko je s kim par, žene su divanile obaško od muškaraca, imadu drugačiji divan. Iz komšijanja se, iznidrilo i prelo.

Muškarci su obaško veče proveli u kartanju, u filkanju el kartanju duraka.

Da ne dangube vridne žene su radile ručni rad, a u svakom salašu su se makar jedna-dvi bavile vunom: posli litnjeg striganja ovaca vunu su isprale i osušile je. Kad su zimi dospile najpre su je raščijavale, posli tog prele ručno na vretenu el na prešlici, namotale je u štringlu el u klupče, a iz upredene vune štrikale koješta. Rad posla s vunom ovake komšinske divane su prozvali u starini prelom, po predenju vune.

DIVOJAČKO PRELO: Više divojaka iz šora su se skupile uveče na divan, da budu nasamo, al i da se bave kojekakim ručnim radom, najčešće su šlingovale, štrikale, heklale, tkale na stanu... unaprid spremale rubeninu (rublje) za štafir, jel se nikad ne zna kad mogu banit rakijare da zapiju divojku (da je zaprose).

Kad je na jednom mistu bilo više mladi kogod se nastaro i za svirca, kadgod gajdaša, el frulaša, makar i karabaša (frula od trske), pa ako ni njeg nisu imalu zasviro njim je svirac u danas zaboravljene drombulje. Mladima baš i nije bilo toliko važno kaka će bit svirka, koliko da budu zajedno, najviše rad tog jel su se našli oni koji su radi jedan drugom.

Zato su ovake večeri prozvali divojačko prelo.

OBITELJSKO PRELO: U pokladnom velikom disnotoru roditelji su okupili sve svoje i udomljenu dicu da poso urade učisto za jedan dan, najčešće subatom. Posli urađenog posla u nedilju su njim napravili svečanu užnu, za kojom je mater

svakom udilila dar, koje su nazvali prelo. Ovakom okupljanju obitelji i zajedničkom provodu nadili su ime obiteljsko prelo.

Dar »prelo« je najčešće kaki sitnež za odivanje i sl., imo je veliku vridnost ko uspomina na zajedništvo, kad su ji roditelji skupili da se izdivane jel se baš ne viđaju često, najmanje oni koji su daleko udomljeni. Bit makar i na kratko s najmilijima pamti se lipo sićanje, pamti se istinom: »Sve šta je lipo, kratkog je vika«. Vremenom će ji na taj susret podsjećat »prelo«.

TETINO PRELO: U obiteljima koje su imale neudate tete ona je obično pravila prelo za mladence koji su se uzeli posli lanjski poklada. U svatovima baš nije bilo prilike da se zbliže pa se teta nakanila da će samo za nji napraviti prelo, da se pokaže, jel ona nema nikog bližeg od nji. U jednoj od pokladni nedilja, posli disnotora, pozvala je u goste mladence, napravila njim je prelo. Ono je bilo ko i obiteljsko prelo, sa svečanom užnom, samo s manje čeljadi, al i teta je s prelom bila izdašnija, skupljim darovima je darivala novog zeta el novaliju.

VELIKO PRELO: U narodnom priporodu od sridine druge polovice XIX. vika, kojeg je pridvodio biskup *Ivan Antunović*, potaknuto je osnivanje društvene zajednice koja će buditi nacionalnu svist Bunjevaca. Posli više dogovora s vlastima, najviše zauzimanjem pridvodnika *Age Mamužića*, osnovali su 1878. Bunjevačku kasinu, kojoj su friško morali prominit ime u Pučka kasina.

Da bi pokazali društvenu snagu Bunjevaca čelnici Pučke kasine su na Marin, Sviječnicu tj. 2. veljače 1879. održali prvo Veliko prelo, koje se pamti da se na njemu skupilo oko 1.500 duša. Za tu priliku je ondašnji student, a posli svećenik *Nikola Kujundžić* spivo pismu i danas rado pivanu »Kolo igra, tamburica svira...«, koju je uglazbio *Stipan Mukić*. Od onda je Bunjevci rado pivaju, njom se diče. Do sad su Veliko prelo pravili nalik na druge

Simbol Malog prela: preslica i slika prelje iz 1920. godine – Divojka u svili na zimskom godu, početak XX. vika (Iz zbirke A. Stantića)

velike pokladne zabave. Prela su pravili i u okolnim selima i drugim mistima di žive Bunjevci.

MALO PRELO: Lipe su i vesele pokladne zabave, zato je na glasu ugostitelj *Ivica Gurinović* smislio i u svom »Dukatu« već godinama pravi Malo prelo, u subatu prid Veliko prelo. I ove godine je Malo prelo bilo 22. sičnja u pripunoj dvorani »Pod tornjem«. Goste je obašo purgermajstor (gradonačelnik) Géza Kucsera i poželio njim ugodan provod, a on je uistinu taki i bio.

Gosti su se lipo proveli, naigrali bunjevački narodni igara, muškarci nafilkali (zabavna igra kartama), žene obaško isripovidale, baš kako su se kadgod provodili u komšijanju el u obiteljskom prelu posli nezaboravnog velikog disnotora. Rad ugodnog provoda ovo će veče tušta njim ostat u lipom sićanju.

Piše: vlč. dr.
Andrija Kopilović

*Naša slava nije
u tome što
ljudi o nama
misle i govore i
hoće li biti
spremni s
nama
surađivati,
nego u tome
kako se mi
postavljamo i
kakvi smo u
sebi, jesmo li
odvažni i
hrabri,
gledamo li u
Boga i znamo
li da će nas on
proslaviti i da
samo on može
zatvoriti
klevetnička
usta i pokazati
svu divnu slavu
i veličinu koja
je u nama.*

Čovjek kroz ključaonicu

Pobjeda vjere

Još uvijek je blizina blagdana zaštitnika tiska – svetoga Franje Saleškog – opravdala da danas razmišljamo o temi koja je započeta u prošlom broju. A zašto ne, kada nas sve tišti?

Nemoguće je izbjeći situacije u kojima nas drugi napadaju, ogovaraju i stvaraju o nama tračeve. Nekada se o tome govorilo na sva usta, a danas o tome piše tisak, osobito onaj žuti. Takav je današnji tisak, tek nekoliko stranica istinskih informacija o životu i javnosti, niz reklama, a sve ostalo je više ili manje razotkrivanje tuđih života, gledanje kroz ključanicu, razgolićavanje čovjeka i njegove duše, lažno prosuđivanje i okrivljavanje čovjeka. Nije potrebno biti korumpiran pa da nekoga takvim proglaše. Možemo biti savršeni i sveti, a zli će ljudi ipak o nama napisati ili izgovoriti nešto što se nama ni u snu nije događalo. Mučno je zato biti čovjek. Tako je teško stvoriti javni imidž, doći do javnog ugleda, postići da nas drugi smatraju čestitim i vrijednim povjerenja. Paklenski jezici su posvuda prisutni i prljaju ono najčistije. Dr. Ivančić ovako tješi u jednom svom razmišljanju:

Važno je stoga znati preživjeti sve te napade. Potrebno je ponajprije ne obazirati se na uvredljive napise, ignorirati ih, no još je važnije u svome umu imati odgovore na razna pitanja, razumski se postaviti – ne obrambeno, nego pozitivno, usmjeravati se da činimo, mislimo i govorimo čestito, pošteno i pravedno te će razumni ljudi ubrzo prepoznati kako su nas htjeli oklevetati. Naša slava nije u tome što ljudi o nama misle i govore i hoće li biti spremni s nama surađivati, nego u tome kako se mi postavljamo i kakvi smo u sebi, jesmo li odvažni i hrabri, gledamo li u Boga i znamo li da će nas on proslaviti i da samo on može zatvoriti klevetnička usta i pokazati svu divnu slavu i veličinu koja je u nama. U konačnici, čak i da u ovom svijetu ne dođemo do svoje prave časti, umremo li izrugani, oklevetani i prezreni, mislimo na to da život počinje tek nakon smrti i da ćemo u vječnosti neprestano uživati ugled, da ćemo primiti stotruku

naknadu za nepravdu koju smo trpjeli, da će nam se klanjati i moliti nas za oprostjenje svi oni koji su nas ovdje izazivali i mrzili. To znači da je konačna pobjeda naša, a važna je ona zadnja riječ. Neka nam je pogled usmjeren prema toj posljednjoj stvarnosti vječnog života i tada ćemo moći nositi sve. Važno je ne prepustiti se samosažaljenju, ne predati se depresiji, nego naprotiv misliti pozitivno, stvarati nove planove, činiti nešto novo, uvijek poduzimati novo. I da o svima govorimo čestito, da opraštamo svojim neprijateljima i da čak ljubimo one koji nam čine zlo. Napokon, moleći za njih, mi ćemo u srcu stvarati prostore mira, opuštenosti, kreativnosti i superiornosti nad zlom koje nam čine. Ponekad je potrebno samo se malo izdignuti iznad niskih udaraca koje nam zadaju i već je sve drugačije, već smo pobjednici. U knjizi »Lijepo je što postojiš« našao sam jedan čisto vjernički tekst koji daje još dublji smisao toj tjeskobi: biti prozvan, ali samo u snazi vjere i svjetlu vjere koja se nada i pobjeđuje.

PRVI KORAK: Vjera nije neka simpatija prema Isusu, to nije neka dobrohotnost ili samo formalna pripadnost njegovoj Crkvi. Vjera nastaje kad učinimo prvi korak u onome što nam on kaže. Da bismo Isusu povjerovali, potrebno je uvijek načiniti prvi korak, a onda će on dati milost da možemo i dalje koračati u vjeri. Psalam kaže: »Ispuni Gospodinu zavjete svoje«. Kada molimo za zdravlje ili tražimo neku drugu pomoć Božju, najprije obećajmo Gospodinu da ćemo učiniti neku promjenu u svom životu. To je garant i onda kada smo od drugih prozivani: učiniti dobro djelo. Odlučimo se za neki post, odlučimo da ćemo se pomiriti s nekim, da ćemo dati nekom siromahu milostinju, da ćemo početi svaki dan čitati Sveto pismo, da ćemo se odreći nekog grijeha, da ćemo disciplinirano početi živjeti, da nećemo više psovati, da ćemo prestati ogovarati susjede, da ćemo učiniti neko dobro djelo. Tada nastaje promjena i u tome je pobjeda da ne gledamo druge sa okom prezira, osude ili omalovažavanja

nego sa simpatijom, poštovanjem i poštujući tajnost njihove »ključa-nice«. To je naš korak koji trebamo učiniti kako bi mogli povjerovati u ono što molimo. To je kao da nam Isus kaže: »Dodi, stani u sredinu i ispruži ruku, budi čist, budi zdrav«. Mi smo već učinili prvi korak, donijeli smo odluku, učinili smo neki zavjet, dali Bogu neko obećanje, već smo iskoraknuli, mi, dakle, već hodamo u vjeri i zato nam Bog može uslišati molitve. Vidi se kako Isus ima vlast i moć. On zapovijeda našim grijesima, on zapovijeda našoj smrti, on zapovijeda našoj bolesti. On štiti našu čast, brani naš ugled: On je naša obrana.

BITI POZITIVAN: Nakon što smo dobili ono za što smo molili, time pobijedili drugačije stavove, osude i mišljenja, nikad ne zaboravimo vratiti se Gospodinu i zahvaliti. Ne samo riječima nego opet učiniti neko dobro djelo, obećajmo mu da ćemo kroz mjesec ili dva mjeseca moliti, disciplinirano živjeti, učiniti neki post, nešto promijeniti u svom životu na dobro. Budimo kao deseti gubavac koji dolazi i zahvaljuje. Samo zahvalni čine sljedeći korak da bi ih Bog mogao uslišati i učiniti im sve što traže. Dakle, u svoj tjeskobi je vjera, molitva i pozitivno raspoloženje prema Bogu punina života i najbolja obrana svega onoga što nas može snaći u sudu drugih.

Neka nam dušu jačaju pojedine misli iz Novog zavjeta kao: »Isuse, sine Davidov, smiluj mi se«, ili »Isuse, ako hoćeš, možeš me ozdraviti«, ili rečenica: »Gospodine, kome ćemo poći? Ti imaš riječi života vječnoga«, ili »Vjerujem, Isuse, pomози mojoj nevjeri«, ili: »Isuse, ti sve znaš. Ti znaš da te volim.« Neka nas stalno prati Marijina zapovijed izrečena u Kani galilejskoj: »Učinite sve što vam kaže.«

Da se ne obaziremo na poglede »kroz ključanicu« možemo samo »izrasti« u velikane vjere, povjerenja i uranjanja u Boga, tako će vjernik, barem on, moći biti drugačiji unatoč svega onoga što nam se u životu događa: biti skroz pozitivan! To je i izazov i zadatak i program.

Koncert Bassion Amorosa

Četiri basa kao pet asova

Malo tko zna da četiri basa mogu svirati a da zvuči kao da svira orkestar violina Malo tko zna da u Golubince mogu doći takve muzičke veličine* Golubinačka je crkva dva sata bila glazbeno središte svijeta * Da mi je hladno shvatio sam, komentirao je jedan posjetitelj, kada je koncert završio

Piše: Zdenko Samaržija

Fotografije: Sava Nikolin

Ljubinko Lazić iz Vajke, srijemskoga sela u kojem ima svega nekoliko Hrvata – premda u Vajki postoji topnim Hrvatski šor i premda se sjećaju Golubinčani da su u Vajki živjeli Šokci – član je gudačkoga kvarteta Bassion amorosa, orkestra osnovanog 1996. godine i u kojem sviraju posljedipolomanti minhenske Musischochenschule.

Ljubinko Lazić je inicirao četiri koncerta, od kojih je jedan, oproštajni (kvartet se, inače, samoraspušta), održan 22. siječnja 2005. godine u Župnoj crkvi svetoga Jurja mučenika u Golubincima. Profesor te prestižne akademije *Kalus Trumpf*, osnivač i izbornik članova internacionalnog kvarteta, odabire među svojim studentima najkvalitetnije basiste koji koncertiraju diljem svijeta.

ZATEČENI GOLUBINČANI: Basisti sviraju obrade djela glazbenih klasika, poput *Bacha*, *Vivaldija*, *Paganinija*, *Händla*, *Liszta*, *Mozarta*, *Chopina*, *Bizeta*, ali i evergrine filmske glazbe kao i popularne skladbe rokera i kompozitora pop glazbe. Uglavnom zbunjena publika, zbunjena možda nije prava riječ, više, iznenađena publika zatečena je kvalitetom izvedbi te mogućnostima koje pružaju basovi, nepravredno zapostavljeni instrumenti bez koji kojih se ništa ne može, ali čiji samozatajni svirači nikad ne dobiju cvijeće na koncu koncerta.

Basisti Bassion amorosa, koji su 2004. godine proglašeni najboljim gudačkim kvartetom Europe, nisu od Golubinčana dobili samo cvijeće. Ni pažnju i zahvalnost. Zarobili su srce Golubinčana, ali i profesionalnih i akademskih glazbenika iz Rume, Beograda, Novoga Sada, Osijeka, da dobro ste pročitali, i Zagreba, koji su, zatečeni kao i Golubinčani, slušali obrade djela J. S. Bacha, A. Vivaldija (Tri godišnja doba!!!), J. Straussa (Tretschtatsch polka!!!), te neopisivo pjevnih skladbi Be same mucho, Sun flower, La paloma, Yesterday.

BUMBAROV LET: Maksim Mrvica je

bravurozno na klaviru odsvirao Bumbarov let, koji uz pratnju orkestra zvuči fantastično; *Vanessa Mae* istu je kompoziciju odsvirala jednako atraktivno, ali Bumbarov let odsviran na četiri basa svakom je zaustavio dah. Pa i bakicama koje su, možda prvi put, čule uživo klasičnu glazbu sviranu na basu. I to odmah na četiri basa. Ponovimo, svirali su i »Yesterday«, svjesni da je budućnost pred njima. Nije igra riječi, ali Jedan čovjek i jedna žena, Un ho-

hošviliju, Janu Jirmaseku i Romanu Patkolu, te, dakako, Ljubinku Laziću, bez kojeg bi svi bili siromašniji i okupljenima priredili domjenak.

I ZA KRAJ...: Osim obrada klasičnih evergrina članovi kvarteta inicirali su kompozitore da se okušaju u skladanju kompozicija za četiri basa. Sudeći po onom što su nam u subotu odsvirali u Golubincima, klasična glazba i klasični instrumenti, ulaze u novu mladost. ■

Basisti: Zarobili srce Golubinčana

me e tune femme litle, u izvedbi četiri basa zvuče jedinstveno. Može se reći, nitko nije očekivao da će čuti takvu vaniliju zvuka.

Koncert gudačkoga kvarteta Bassion amorosa završio je izvedbom božićnih pjesama. Ovakav Božić Golubinčani i Srijem nisu nikada imali. Valja reći da su se i ovaj puta pokazali dobrim domaćinima članovi Hrvatskoga kulturno-prosvjetnog društva Tomislav iz Golubinača, osobito *Mato Groznica* i *Ilija Žarković*, te golubinački župnik *Jozo Duspara*, koji su i članovima orkestra (*Andreju Šinkeviću*, *Giorgiju Ma-*

Glazbeni giganti

Mnogo je vrsnih basista sviralo u desetak godina trajanja gudačkoga kvarteta – čitaj, protočnog orkestra basova – među njima i nekoliko Hrvata. Među okupljenim Golubinčanima, pomalo zbunjenim pred glazbom koju izvode muzički giganti, primijetili smo i akademske glazbenike iz Beograda te nekadašnje članove, tj. članicu Bassion amorosa, a danas basisticu Zagrebačke filharmonije.

Malo prelo po četvrti put

Već četvrtu godinu za redom, poznati subotički ugostitelj *Ivi-
ca Gurinović* u svom je restoranu »Pod tornjem« u Grad-
skoj kući organizirao Malo prelo, tradicionalni zimski običaj ov-

dašnjih Hrvata, koji se održava tjedan dana prije Velikog prela.

Među gostima u subotu 22. siječnja u prepunom restoranu bio je i subotički gradonačelnik *Géza Kucsera*. Tamburaški ansambl »Neven« Malo je prelo započeo pjesmom »Kolo igra, tamburica svira«, koju je za prvo Veliko prelo 1879. godine napisao *Niko-
la Kujundžić*, a koju je uglazbio *Stipan Mukić*.

Uz glazbu tamburaša, ples, kartanje muških i ugodne razgovo-
re, preljaska je noć brzo prošla.

N. V.

Predstavljanje knjige Zvonka Sarića

U organizaciji Hrvatske čitaonice 28. siječnja u subotičkoj
Gradskoj knjižnici s početkom u 19 sati održat će se pred-
stavljanje nove knjige poezije *Zvonka Sarića* »Neonski zavr-
tanj«. O knjizi će govoriti *dr. Jasna Melvinger*, *dr. Gábor Vajda*
i književnik *Milovan Miković*. Ovom prigodom Sarićeve pjesme
recitirat će *Marija Jaramazović*, *Nevena Mlinko*, *Mirjana Hor-
vatski* i *Igor Čeliković*. Voditeljica programa će biti *Katarina*
Čeliković.

Predstojeća prela u »Bunjevačkom kolu«

Hrvatski kulturni centar »Bunjevačko kolo« u Subotici i ove
godine organizira tradicionalnu manifestaciju »Veliko pre-
lo«, koje će biti održano 29. siječnja u Velikoj dvorani Centra,
dok će tjedan dana kasnije 5. veljače u istom prostoru s počet-
kom u 19 i 30 sati biti održano »Veliko prelo mladih« u organi-
zaciji mladeži Centra.

»Veliko bunjevačko–šokačko prelo« u Somboru

»Veliko bunjevačko– šokačko prelo« održat će se u Som-
boru u organizaciji HKUD »Vladimir Nazor«. U četvr-
tak 3. veljače s početkom u 20 sati održat će se književna večer

»Preljske pisme«, dok će se u subotu 5. veljače održati »Prelo«
s početkom u 19 i 30 sati. Gosti večeri iz Hrvatske bit će *Boris*
Ćiro Gašparac i tamburaški orkestar »ESTAM«, folklorna gru-
pa HKUD-a »Željezničar« iz Osijeka, kao i domaćini – Folklor-
na i Dramska grupa HKUD-a »Vladimir Nazor« iz Sombora, a ti-
jekom »Prela« goste će zabavljati i orkestar »Tomislav« iz Go-
lubinaca.

Književnik potpisuje knjige

Književnik *Petko Vojnić Purčar* prodavat će i potpisivati svo-
je knjige 28. siječnja u subotičkoj knjižari »Danilo Kiš« od
17 do 18 sati s popustom od 60 posto.

Suradnja dva KUD-a

Predsjednik KUD-a »Prigorec« iz Sesvetskog Kraljevca, jed-
nog od prigradskih naselja Zagreba sa svojih oko 10.000 stan-
ovnika *Siniša Skvorc* i ravnatelj Osnovne škole *prof. Ivica*
Vlašić boravili su u Somboru 24. siječnja te bili gosti HKUD
»Vladimir Nazor«. Cilj posjete je upoznavanje i razmjena isku-
stava u djelovanju dva društva te dogovor o budućoj tješnjoj su-
radnji. Nakon uzajamnog informiranja i diskusije dogovoreno je
da se uspostavljeni kontakti i dalje proširuju. Članovi KUD »Pri-
gorec« bit će gosti HKUD-a »Vladimir Nazor« na predstojećem
»Bunjevačko – šokačkom prelu« dok će članovi Društva »Vladi-
mir Nazor« u Sesvetskom Kraljevcu učestvovati na »Prigorskim
danima«.

Tjedan novog srpskog filma u zagrebačkoj Kinoteci

Od 24. do 29. siječnja u suradnji Veleposlanstva Srbije i Cr-
ne Gore i Zagreb filma, a uz potporu Ministarstva kulture
Republike Hrvatske održat će se »Tjedan novog srpskog filma«.
Zagrebačka publika će za vrijeme ovoga tjedna imati prilike
pogledati šest recentnih srpskih filmskih ostvarenja.

Izložba hrvatskih umjetnika u Novom Sadu

Unovosadskom Muzeju Vojvodine međunarodni likovni pro-
jekt »The Iwano Project V« prezentira izložbu selektiranih
radova, na kojoj su se između 29 autora predstavila i trojica hr-
vatskih umjetnika –

Roberta Benčić,
Igor Zenzerović i
Eugen Borkovsky.

Jedna od ideja vo-
dila ovog projekta
je da se umjetnici
inspiriraju bogatim
japanskim kultur-
nim nasljeđem koje
je predstavljeno

ručno rađenim papirom i da u kombinaciji s europskom kultur-
nom tradicijom s te pozicije stvore novu kulturnu vrijednost kroz
razne likovne discipline. Izložba je otvorena do kraja siječnja.

Nela Skenderović, glazbena pedagoginja iz Subotice

Otvaranje vrata mladim glazbenicima

Mislim da postoji velika razlika u radu između grada kakav je Subotica i sela.

U selu je teže raditi, jer nema razvijenijih institucija na ovom pedagoškom području *

Ovog ljeta u suradnji s ansamblom iz Mađarske, planiramo na Paliću organizirati seminar za sviranje tambure i pjevanje te možda još neke instrumente primjerene ovom tipu orkestara

Razgovor vodio: Davor Bašić Palković

Nela Skenderović je rođena 1963. godine u Subotici. Osnovnu i srednju školu pohađala je u Subotici, a potom je diplomirala na Fakultetu poljoprivrednih znanosti u Zagrebu – smjer ratarstvo. Kao izvanredni student pohađala je i Institut za crkvenu glazbu »Albe Vidaković«, također u Zagrebu. Danas radi kao glazbena pedagoginja u više mjesta u okolici Subotice.

► **Kažite nam za početak nešto više o svom glazbenom obrazovanju?**

Glazbeno obrazovanje sam započela u nižoj Muzičkoj školi gdje

sam svirala flautu. Potom sam, za vrijeme srednje škole, pohađala satove gitare kod prof. Jenőa Földija u subotičkom OKUD-u »Mladost«. Tijekom studija, u Zagrebu sam pohađala Institut za crkvenu glazbu »Albe Vidaković«, gdje sam slušala predmete: harmonija, kontrapunkt, klavir, dirigiranje i zorno pjevanje. Po povratku sa studija 1989., odlučila sam uzimati satove tambure kod Stipana Jaramazovića, u čijem sam Subotičkom tamburaškom orkestru bila član do 1992.

► **Što je potom slijedilo?**

Na početku rada Teološko – katehetskog instituta predavala sam predmet – crkvenu glazbu, gdje sam bila asistent prof. Đuri Rajkoviću. Negdje 1993. počela sam s radom u HKUD-u »Matija Gubec« u Tavankutu, gdje sam vodila zbor. Bila sam uključena u društvena događanja, te smo sukladno tome i održavali nastupe. Potom je u istom Društvu stvorena i ideja o školi tambure radi potreba folklor. Zamišljeno je da Pere Ištvančić i ja vodimo tu školu, ali je on otišao na studij, te sam ja preuzela taj rad. To sam radila do 2000. godine.

► **Poznato je i da ste se ovim podučavanjem tambure bavili i u drugim mjestima u okolici Subotice?**

Iz grupe mladih koja je jako puno učinila za đurđinsku »Dužijancu« u crkvenom smislu, iz te crkvene zajednice, koju su činile osobe uglavnom moje generacije, javila se ideja da se oformi škola tambure za njihovu djecu. Ponudili su mi ovaj posao na koji sam pristala. Počeli smo u prostorijama MZ »Đurđin« i vremenom je to postao Đurđinski komorni orkestar »Musica Chorda«. Do sada je kroz tu školu prošlo oko dvadesetero djece. Satove tambure sam također davala i u Bajmoku u KUD-u »Jedinstvo – Egység«, HKUD-u »Stipan Knezi Šimeta« u Miletiću, te u KUD-u »Ravnica« u Maloj Bosni gdje sam i danas, pokraj angažmana u Đurđinu, uposlena.

► **Biste li izdvojili neke najdraže nastupe?**

To je vrlo teško, jer svaki nastup je na svoj način interesantan. Ipak, jedno od najupečtljivijih nastupa bilo je gostovanje 2000., u sklopu »Kulturnog ljeta« u Makarskoj, gdje sam ravnala zborom koji se sada zove »Colegium Musicum Catholicum«. S Đurđinskim komornim orkestrom nastupali smo u Mađarskoj, u sklopu seminara »Tamburaški tabor« u Budimpešti 2001. godine. Također smo nastupili i na »Prelu« u Bácsalmásu u Mađarskoj. Naravno, bilo je i nastupa u Subotici, Somboru i matičnim mjestima

gdje su ansamblu djelovali.

► **Svake godine redovito nastupate na »Festivalu bunjevački pisama« u Subotici. Kako iz ugla skladatelja i tekstopisca, te dobivenih nagrada, gledate na ovaj festival?**

Prve godine sam dobila nagradu za aranžman, na trećem prvu nagradu stručnog žirija, a na posljednjem nagradu za tekst pjesme. Pjevači s kojima sam na ovom festivalu surađivala kronološki su sljedeći: *Siniša Kujundžić*, *Biserka Jaramazović*, *Antonija Piuković* i *Nataša Kostadinović*. Od novina uspjela sam jedne godine uvesti violinu, dok sam na posljednjem u izvođački instrumentarij uvela i bas gitaru. Festival je koncipiran sa željom da ove pjesme zažive u narodu, ali nažalost, to se nije u dovoljnoj mjeri dogodilo. Mislim da je to problem medijske naravi.

► **Vaš dosadašnji angažman u oblasti primijenjene glazbe?**

Radila sam glazbu za film »Čipka« *Zvonimira Sudarevića*, koji je dobio nagradu i za film i za glazbu na festivalu »Žisel« u Omoljici.

► **Skladateljstvo. Tko Vas u ovom pogledu inspirira i jesu li neke od Vaših skladbi do sada izvođene?**

»Petunija na stazi« je skladba za zbor i tamburaški orkestar, koju sam uradila na tekst *Ivana Prčića Gospodara*, a izvodili su je do sada zborovi HKUD »Matija Gubec« i »Albe Vidaković«. Pokraj autorskih skladbi radila sam i aranžmane za već postojeće pjesme. Što se tiče utjecaja, puno je skladatelja koje volim, ima ih iz skoro svake vrste glazbe, tako da nikoga ne bih mogla favorizirati. U skladanju se ponajviše oslanjam na svoj unutarnji osjećaj. Od ljudi, koji su direktno utjecali na razvoj mog skladanja, istaknula bih *Zorana Mulića*, njegov stil i metodu rada. Naglasila bih i utjecaj moje profesorice dirigiranja *Irene Kamenarović*, kao i ravnateljica zbora »Pro Musica« – *Gabrielle Egettő* i *Elvire Huszár*, zbora u kome sam jedno vrijeme radila kao asistentica dirigenta.

► **Kako iz dosadašnjeg iskustva promatrate stanje u amaterskom sektoru koji se bavi glazbenim obrazovanjem?**

Mislim da postoji velika razlika u radu između grada kakav je Subotica i sela. U selu je teže raditi, jer nema razvijenijih institucija na ovom pedagoškom području. U Tavankutu je postojala tradicija organiziranja, okupljanja i rada, ali je isto to bilo teško uspostaviti tamo gdje toga nije prije bilo, pa je to na neki način bio i moj prosvjetiteljski rad. Neki od tih polaznika kasnije su prešli u Subotički tamburaški orkestar.

► **Kako Vam se čini aktualna produkcija u okviru tamburaške glazbe?**

Problem u ovoj priči je organiziranje mjesta nastanka ovakve vrste glazbe. Ona ponajviše nastaje u okviru STO-a i manjih orkestara koji djeluju. Oni uglavnom imaju svoje snimke. Pohvalila bih na ovom planu i »Festival bunjevački pisama«. Nedavno sam završila kurs tonskog snimatelja na Otvorenom sveučilištu u Subotici, jer smatram da je osobi koja se bavi glazbom u današnje vrijeme takvo znanje vrlo korisno, te da je dio jednog šireg razmišljanja o realizaciji glazbe – ozvučavanja, snimanja i produkcije. Kada bi problem nastanka tamburaške glazbe bio riješen, onda bi se došlo do momenta stvaranja repertoara i do momenta tehničke realizacije. Za sada je takva nužna modernizacija u praćenju rada orkestara veoma loša, ne postoje organizirane arhive, sve je na osobnom nivou.

► **Kao pedagog, kako promatrate »turbo-folk« i njegovu fenomenologiju?**

Postoji izreka »Kakva muzika, takva država«. Mislim da bi tu pojavu trebalo istražiti iz mnogih znanstvenih aspekata, jer to jesu

neki znakovi vremena. Vrijednosni nivo takve glazbe je u najmanju ruku, upitan.

► **Jeste li se do sada bavili istraživanjem specifičnosti glazbenog nasljeđa bunjevačkih Hrvata?**

Pitanje specifičnosti ovakve glazbe je kompleksno, jer već pojavom bečaraca gube se određene karakteristike i uklapamo se u glazbu zapadne Europe. Takvo pitanje je u stručnom pogledu u potpunosti nepokriveno. Ja sam napravila jedan pokušaj etnomuzikološke studije o groktalicama i surađivala sa zagrebačkim In-

stitutom za etnologiju i folkloristiku, koji je otvoren za suradnju na tom polju. Kao znanstvena studija moj uradak nije bio baš najbolji, ali bi kao poticaj mogao poslužiti.

► **Tko bi se, po Vašem mišljenju, unutar zajednice trebao pozabaviti pitanjem proučavanja glazbenog folkloru bunjevačkih Hrvata i jeste li upoznati s nekim od takvih pokušaja do sada?**

Velika je zaostavština sakupljenih materijala pokojnog *prof. Bele Tikvickog*, koja bi mogla biti izvor mnogih informacija. Mislim da bi institucije unutar naše zajednice, mjerodavne za kulturu, trebale pokrenuti nešto i u ovom smjeru, kao što su to pozitivno učinile na primjeru »Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca« na kom sam također surađivala.

► **Planovi?**

Ovog ljeta u suradnji s ansamblom iz Mađarske planiramo na Paliču organizirati seminar za sviranje tambure i pjevanje te možda još neke instrumente primjerene ovom tipu orkestara. Ako okupimo dovoljno zainteresiranih, otvorene su nam mogućnosti nastupa na ekskluzivnijim lokacijama. Nadamo se da ćemo uspjeti u realizaciji ovog plana. ■

Uz jubilej 35 godina od osnutka »Bunjevačkog kola«

Povratak hrvatskoj orijentaciji

KUD »Bunjevačko kolo« transformirano 1995. godine u Hrvatski kulturni centar i u naziv institucije vraćen prvobitni hrvatski predznak * Bela Ivković izabran za predsjednika, a Lazo Vojnić Hajduk za direktora Centra * »Bunjevačko kolo« je kao Hrvatski kulturni centar dokazalo da je preraslo okvire kulturno umjetničkog društva

Piše: Zvonko Sarić

Osnivačka skupština HKC »Bunjevačko kolo« u Subotici 18. lipnja 1995. godine

Prošlo je trideset i pet godina od kada je 18. siječnja 1970. godine u Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće održana osnivačka skupština Hrvatskog kulturno umjetničkog društva »Bunjevačko kolo«, a uz jubilej »Bunjevačkog kola«, ove godine se navršava i deset godina od transformiranja Društva u Hrvatski kulturni centar »Bunjevačko kolo«.

Kako je Društvu 1973. godine zabranjen predznak u nazivu – hrvatsko – rad Društva karakterizirala je anacionalnost sve do početka devedesetih godina, kada se formirala Uprava hrvatske orijentacije. Od tada programi »Bunjevačkog kola« ponovno sadrže izvorna hrvatska opredjeljenja, a koncepciju transformiranja KUD-a »Bunjevačko kolo« u Hrvatski kulturni centar uradio je tadašnji potpredsjednik Upravnog odbora Društva Lazo Vojnić Hajduk, koji svjedoči o tim događajima.

AFIRMACIJA HRVATSKE KULTURE: »Iz ovoga aktualnoga ugla, sagledavajući proteklih trideset i pet godina, za mene su ostali reperi koji se nikada neće izbrisati. Politička svijest ovdašnje hrvatske zajednice je nakon II. svjetskog rata bila potisnuta u neke 'ćoškovce', ali koncem

šezdesetih godina prošloga stoljeća javilo se raspoloženje i težnja Hrvata u Subotici i okolici za osnivanjem institucije koja bi njegovala kulturnu baštinu. Tada se osjetio trenutak za osnutak institucije koja će konačno raditi na afirmaciji hrvatske kulture, a činjenica je kako su Hrvati u ovoj regiji imali izuzetno značajnu ulogu u kulturološkom smislu, sjetimo se primjerice javljanja književnosti bačkih Hrvata već u sedamnaestom stoljeću, sjetimo se franjevačkih pisaca Mihovila Radnića i Grgura Peštalića. Koncem šezdesetih godina bilo je veoma važno što se uspjelo s organizacijom manifestacije 'Dužijanica', a prva proslavljena 'Gradska Dužijanica' 1968. godine afirmirala je identitet bunjevačkih Hrvata i potvrdila prisutnost hrvatskog življa. Tada je skupina bunjevačkih Hrvata odlučila osnovati Društvo koje će kroz organizacijski oblik institucije potvrđivati našu kulturnu baštinu i omogućiti uvjete za novo stvaralaštvo«, kaže Lazo Vojnić Hajduk o događajima koji su doveli do osnutka »Bunjevačkog kola«.

SUZBIJANJE U SOCIJALISTIČKOM PLIČAKU: Nakon što su Hrvati 1973. godine izgubili svoju instituciju, jer je poslije

zabrane prefiksa u nazivu Društva – hrvatsko – Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije postavljao rukovodstvo »Bunjevačkog kola« koje je provodilo aktivnosti kojima se nastojao i uspio ugušiti izraz hrvatske orijentacije Društva, tek će se početkom devedesetih godina ponovno formirati Uprava hrvatske orijentacije, koja će uspjeti stvoriti uvjete za promoviranje kulture bunjevačkih Hrvata i vratiti nacionalnu oznaku u naziv Društva.

»Činjenica je kako postoji određena i uočljiva dinamika glede hrvatskog pitanja u ovoj regiji, koje se pojavljuje svakih dvadeset godina, ali osvrnimo se samo na period od završetka II. svjetskog rata. Nakon 1945. godine ovdašnji Hrvati imali su svoj tisak na materinjem jeziku, kazalište, a kao pučkoškolar pohađao sam tri godine odjel na hrvatskom jeziku. Nakon 1956. godine svega toga više nije bilo. Koncem šezdesetih uspjela se organizirati 'Dužijanica', godine 1970. osnovano je hrvatsko Društvo 'Bunjevačko kolo', ali te inicijative i aktivnosti ponovno dolaze pod udar represivne politike. Samo s nekoliko rečenica želim

»Dužijanica« afirmira identitet bunjevačkih Hrvata

istaknuti kakvo je bilo ozračje u kojem smo bili u prošlosti, od početka sedamdesetih, pa do početka devedesetih. Društvo 'Bunjevačko kolo' lišeno je nacionalne komponente i tavorilo je u socijalističkom plićaku s parolom 'bratstva-jedinstva', a ta parola nas je koncem 20. stoljeća među ostalim i dovela do krvavog rata. Nismo se uistinu poznavali. Smatram kako nam nisu dozvolili upoznati ni sebe, a ni druge. U ovdašnjoj hrvatskoj zajednici nakon 1973. godine nastaje zatišje iz razloga što je preko stotinu intelektualaca stavljeno na 'stup srama', mnogi su izgubili posao, a mnogi su se iselili u Hrvatsku«, kaže Lazo Vojnić Hajduk.

Ipak, na samom koncu osamdesetih, kao i početkom devedesetih godina, smoglo se snage i tražio se način obnove koji će u programe 'Bunjevačkog kola' vratiti ciljeve koje su postavili osnivači. Oporavak će teći polako, ali uzlazno.

OBNOVA »BUNJEVAČKOG KOLA«:

»Kao potpredsjednik Upravnog odbora Društva, 1995. godine u travnju počeo sam raditi na izradi koncepcije transformiranja KUD-a 'Bunjevačko kolo' u Hrvatski kulturni centar 'Bunjevačko kolo'. Osnovne koncepcijske zamisli o budućem Centru prezentirao sam tadašnjem predsjedniku Upravnog odbora *Beli Ivkoviću*, te smo zajednički razmotrili sve okolnosti oko pokretanja inicijative. Ne treba zaboraviti kako političke okolnosti nisu bile baš idealno ozračje za ovakve poduhvate. Iste godine 2. svibnja sazvao sam ugledne pojedince iz naše hrvatske zajednice na sastanak. Na tom sastanku nazočni su bili *Bela Ivković*,

vlč. Andrija Kopilović, Bela Gabrić, Lazar Merković, Josip Buljovčić, Vojislav Sekelj, Franjo Vujkov i Josip Gabrić. Nakon što smo detaljno razmotrili sve okolnosti vezane za transformaciju Društva, dobio sam suglasnost većinom glasova da priprelim sve potrebne detalje i da organizacijski

osnovu za ostvarivanje transformacije«, kaže Lazo Vojnić Hajduk.

U godini 25. obljetnice »Bunjevačkog kola«, na Godišnjoj skupštini koja je održana 18. lipnja 1995. godine, na kojoj je bilo nazočno više od 200 članova, Društvo je u svoj naslov vratilo prvobitnu odredni-

Vič. Stjepan Beretić blagosilja renoviranu Veliku dvoranu lipnja 1998. godine

osposobimo članove Društva i krenemo u realizaciju transformacije. Tadašnje političko rukovodstvo stranke DSHV-a nije dalo nažalost svesrdnu podršku tom poduhvatu, nego je uzdržanim stavom skoro dovelo zamisao transformacije u upitnost. Nakon tog sastanka razradio sam smisao i cilj projekta transformacije, kao i sadržaj i plan rada budućeg Centra, dok su *Bela Ivković* i *Franjo Vujkov* pripremili pravnu

cu – hrvatsko. Promijenjen je Statut, a Društvo se transformiralo u Centar.

»Na Godišnjoj skupštini kada je Društvo transformirano, izabrani su i članovi predsjedništva novoosnovanog Hrvatskog kulturnog centra: *Josip Anišić, Kalman Crnković, Josip Ivanković, Bela Ivković, Ana Kopunović, Grgo Kujundžić, Josip Kujundžić, Vojislav Sekelj, Marija Sekulić, Alojzije Stantić, Marinko Vidaković* i *Franjo Vujkov*. U predsjedništvo sam i ja izabran, a na prvoj sjednici Upravnog odbora izabrano je rukovodstvo Centra. *Bela Ivković* je izabran za predsjednika, a ja sam izabran za direktora Centra. Vrlo brzo se pokazalo kako je transformacija bila dobar potez, jer je 'Bunjevačko kolo' krenulo u nove aktivnosti. Bilo je posebno značajno što smo kao Centar već sljedeće godine dobili financijsku podršku od Općine. Odmah po tome otvorili smo značajnu investiciju renoviranja velike dvorane u zgradi koja je vlasništvo Centra, a nizale su se daljnje aktivnosti u različitim segmentima rada Centra. 'Bunjevačko kolo' je kao Hrvatski kulturni centar dokazalo da je preraslo okvire kulturno umjetničkog društva dotičući i sadržaje takozvane visoke kulture«, kaže Lazo Vojnić Hajduk koji je bio direktor Centra do 2000. godine, od kada je glavni tajnik Centra. ■

»Redari« na prvoj gradskoj Dužijanci 1968. godine, *Nikola Skenderović, Bela Ivković, Albe Kujundžić i Lazo Vojnić Hajduk*

»Prelo bez granica« u Bikiću

Više od igre i plesa

Gosti na »Prelu« s obje strane granica u »Bajskom trokutu« *

Kontakti na ovakvim manifestacijama mogu samo zbližavati ljude, a ne razdvajati i dijeliti

Geslo »Prelo bez granica« privuklo je mnoge Hrvate s obje strane granice između Mađarske i SiCG. Naime, u organizaciji Hrvatskog kulturnog centra »Bajska čitaonica« iz Baje i Hrvatske manjinske samouprave u Bikiću 22. siječnja je po četvrti puta organizirano »Prelo bez granica«.

Bikić ili Bácsbokod, nalazi se na sredokraču od Subotice do Baje. Veoma je žalosno, iako smo krenuli na vrijeme, što smo na graničnom prijelazu Kelebija – Tompa, zbog toga što mađarski državni službenici nisu htjeli raditi, čekali na policijsko-carinski pregled više od tri i pol sata, od 17 do 20 sati i 45 minuta. Da je bila velika gužva, shvatili bismo da se mora čekati. Međutim u carinskom postupku bila su svega dva autobusa, koji nisu bili prepuni, zatim jedan kombi-bus i naša dva autobusa iz Subotice, a iza nas još desetak autobusa koji su pristigli. Koliko smo mi uspjeli primijetiti, nitko nije radio. Kada smo vidjeli da je vrag odnio šalu, telefonirali smo u Bikić i zamolili da gradonačelnik *István Mészáros* na neki način intervenira za brži prijelaz i obavljanje carinskih formalnosti. To je i učinio i ubrzo smo krenuli ka Bikiću na »Prelo bez granica«, ali dugo čekanje nije se moglo nadoknaditi. Stigli smo s velikim zakašnjenjem od skoro tri sata. Neshvatljivo je što je prijelaz trajao toliko dugo. U SSSR se prije trideset godina ulazilo brže.

István Mészáros i Antun Mujić na Prelu

BROJNI GOSTI NA PRELU: U programu »Prelu« sudjelovali su: UKUD »Zvonko Cerić« iz Tuzle – Federacija BiH, s izvornim plesovima iz Bosne, KUD »Matija Gubec« iz Bakovice, kod Fojnice, također s plesovima iz Bosne, KUD »Rokoko« iz Csikerije i Bácsalmasa sa spletom bunjevačkih igara, KUD »Đerdan« iz Pačira, s orkestrom citeraša, KUD »Egység« iz Bajmoka s mješovitim zborom, Narodni orkestar KUD »Bisernica« iz Bácsalmasa te Narodni orkestar »Baranja« iz Mohača.

Iz ovog sastava nedostajao je Hrvatski kulturni centar »Bunjevačko kolo«, čiji su predstavnici svoje sudjelovanje telefonski otkazali u utorak navečer. Njihov izostanak je bio uočljiv, zbog atraktivnih bunjevačkih i šokačkih igara i nošnji, koje bi izuzetno podigle rejting jedne ovako dobro osmišljene manifestacije, koja za funkciju ima druženje, upoznavanje i okupljanje našeg naroda s obje strane granice.

Okupilo se blizu osam stotina gostiju i oko dvije stotine izvođača. Osjetio se i nedostatak tamburaša, pjevača ili nekog KUD-a iz matične države Republike Hrvatske. Po riječima *Antuna Mujića*, koji je glavni organizator ove manifestacije, bilo je pregovora i obećanja da će doći umjetnici i izvođači iz Republike Hrvatske, ali je u zadnjem momentu uslijedilo otkazivanje sudjelovanja na ovoj manifestaciji. Nenadoknativa je šteta što ovakva plemenita ideja zbližavanja našeg naroda nije naišla na logističko razumijevanje odgovarajućih državnih i manjinskih organa s hrvatskim predznakom. Na primjer, DSHV je otkazao organiziranje masovnog prisustva na ovom »Prelu bez granica« te su za tu organizacijsku ulogu pozvani u pomoć HBŠS i »Pučka kasina 1878«.

GLAZBA I DRUŽENJE: U pozdravnom govoru Antun Mujić je izrazio veliko žaljenje, što je u mogućnosti pozdraviti visoke goste Mađarskog nacionalnog vijeća – predsjednika Lászla Józsu, dopredsjednika *Pétera Szombatija* sa suradnicima, goste Hrvate iz Bosne, a ne može pozdraviti pripadnike svoga naroda tj. predstavnike hrvatskih institucija iz SiCG, kao ni iz domicilne države Republike Hrvatske.

Među gostima su se nalazili i *Slaven Dulić*, pomoćnik pokrajinskog tajnika i rukovoditelj Službe za crkvena i vjerska pitanja pri Izvršnom vijeću APV, *Josip Ivanković*, dopredsjednik Pučke kasine 1878 i *Blaško Temunović*, predsjednik Hrvatsko bunjevačke šokačke stranke iz Subotice.

Otkazivanje sudjelovanja od strane HKC »Bunjevačko kolo« stavilo je organizatora pred gotov čin, ali program se popunio uključivanjem gostiju iz Bakovice, Fojnice i Sarajeva, koji su bez nadoknade pristali na sudjelovanje, a Mađarsko veleposlanstvo im je u najkraćem mogućem roku izdalo potrebne vize. Skromna večera, uz prijatnu glazbu narodnog orkestra »Baranja« iz Mohača svim gostima je bila po volji, jer su nisu rano počeli razilaziti već su se zadržali sve do jutarnjih sati u plesu, igri i druženju.

Ovakvo druženje, okupljanje našeg naroda, koji živi s obje strane granica u Bajskom trokutu na tromeđi SiCG, Mađarske i Republike Hrvatske više je od igre i plesa, jer se na jednom mjestu okupilo blizu tisuću. Kontakti na ovakvim manifestacijama mogu samo zbližavati ljude, a ne razdvajati i dijeliti.

Ljudevit Vujković Lamić

Razgovor sa Petrom Kopunovićem Legetinom iz Subotice, studentom pjevanja

Rado se vraćam u Suboticu

Od najranijeg djetinjstva brat Alen Kopunović, voditelj zbora i orguljaš,

»vodio« me je za ruku – uz njega sam stalno pjevao te sam tako počeo pjevati i u crkvenom zboru

Razgovor vodio: Davor Bašić Palković

Petar Kopunović Legetin je rođen 1983. godine u Subotici. Osnovnu školu je pohađao u Subotici, ujedno s nižom muzičkom gdje je sedam godina svirao violinu. Potom upisuje prvi razred srednje Muzičke škole – teorijski odsjek, a 1999. odlazi u Požegu, gdje je završio ostala tri razreda srednje muzičke škole, također na teorijskom odsjeku. Trenutačno je na trećoj godini studija Umjetničke akademije u Splitu – odjel za glazbenu umjetnost, gdje pohađa pjevanje kod profesorice *Cyntie Hansell Bakić*. Tijekom blagdana, kada je došao kući i nastupio kao solista na Božićnom koncertu u franjevačkoj Crkvi sv. Mihovila, uspjeli smo popričati s njim.

► **Zašto ste izabrali solo pjevanje i kako ste zavoljeli takav oblik glazbenog izražavanja?**

Od najranijeg djetinjstva brat *Alen Kopunović Legetin*, voditelj zbora i orguljaš, »vodio« me je za ruku – uz njega sam stalno pjevao te sam tako počeo pjevati i u crkvenom zboru. Kasnije se to razvijalo i kroz njegovanje glazbene kulture, što je bilo dio mojeg obrazovanja.

► **Gdje ste do sada nastupali?**

Često sam gostovao na koncertima koje je organizirao moj brat Alen u Subotici i kasnije u Požegi. Tako smo održali i jedan solistički koncert, a najčešće smo nastupali za obljetnicu sv. Antuna te najveće crkvene blagdane Božić i Uskrs. U Subotici sam nastupao i nastupam uz zbor »Albe Vidaković« i »Colegium Musicum Catholicum«. Prošlog sam ljeta imao priliku iskusiti i rad na višoj razini kada sam nastupio u zboru Opere HNK Split, u izvedbi *Verdijevog* »Nabuka«.

► **Što biste izdvojili kao Vama najzanimljivija glazbena iskustva do sada?**

Zanimljivo iskustvo je bilo učešće na sed-

modnevnom seminaru u Varaždinu, gdje su predavali profesori Kraljevske akademije iz Londona, gdje je svake godine zadatak spremi jednu operu. Tu se javila i jedna zanimljiva suradnja, koja bi možda mogla usmjeriti tok mojeg glazbenog obrazovanja, ali zasada je još rano govoriti o tome.

► **Kako vidite svoje bavljenje glazbom u budućnosti?**

Volio bih pjevati profesionalne angažmane u operi, ali ostati i pri crkvenim zborovima koliko budem bio u mogućnosti. Karijera soliste je već mnogo teža, zavisno od kvalitete i od zemlje u kojoj radite, jer primjerice mnogi koji bi bili solisti, recimo, u Hrvatskoj, u inozemstvu rade samo kao pjevači u zboru.

► **Činjenica je da Subotica na planu glazbenog usavršavanja ne nudi neke veće mogućnosti. Ali, jeste li razmišljali da se jednog dana vratite?**

Za koncerte bih se rado vraćao »majci« Subotici da prikazem kako sam napredovao. Ali za ozbiljnije stvari, ovo je ipak vrlo mala sredina.

► **Gdje biste voljeli nastaviti karijeru?**

U Hrvatskoj, kada bih mogao birati, vjerojatno bih izabrao operu zagrebačkog HNK. Ipak, najradije bih volio i stremiću tome,

da profesionalno glazbeno usavršavanje nastavim poslije Splita u inozemstvu.

► **Čime se bavite u slobodno vrijeme?**

Možda će zvučati malo čudno, ali mnogo me interesira sport, uglavnom nogomet, koji sam zbog kondicije trenirao i u Subotici te kasnije u Požegi.

► **Kako se trenutačno osjećate, živeći u atmosferi grada kakav je Split?**

Split je nešto sasvim posebno, različito i od Subotice i od Slavonije u kojima sam do sada živio. Subotica i Slavonija su bliski i po mentalitetu i prijemu, dok je Split ipak veći grad i premda se nalazi na moru, ljudi su ipak nekako napetiji. No, činjenica je da nisu svi ljudi isti.

► **Kako Vam se čini Subotica kojoj se s vremena na vrijeme vraćate?**

Prije svega rado se vraćam u Suboticu. Vidim da se stvari mijenjaju, ja mislim nabolje, a

nadam se da će u takvom smjeru ići i dalje.

► **Kakvu glazbu volite slušati pokraj glazbe vezane za studij?**

Pokraj klasike, koju svakako najviše volim, rado slušam glazbu 80-tih i 90-tih, pojedine manje-više poznate pjesme iz tog perioda.

► **Što biste poručili mladima koji bi se možda htjeli baviti glazbom?**

Poručujem mladima da se ne boje otići van, da se ne boje promijeniti sredinu, jer svugdje ima prepreka i poteškoća, ali svako iskustvo može na različite načine doprinijeti njihovom razvoju. ■

Promocija drugog sveska »Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca« u Somboru

Sjaj (ne)zaboravljenih ljudi

Jednog dana bi i naše oči još samo tužno i nesretno gledale u svijet s požutjelih, izbljedjelih fotografija kada ne bismo za sobom ostavljali pisane tragove.

Jedan takav pisani trag je i »Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca« čija je promocija drugog sveska upriličena u somborskom hrvatskom domu u predvečerje 21. siječnja.

Prije stotinjak godina gotovo se ništa nije znalo o starim Kmerima koji su u Angkoru gradili veličanstvene hramove ukrašene složenim rezbarijama. Nije se znalo ni o ljudima s usamljenih Uskršnjih otočja na Pacifiku koji su odnekuda došli i klesali džinovske kamene skulpture, starom narodu Maya koji su u prašumama Jukatana gradili svoja masivna svetišta ili o narodu pokraj Nila koji je svoje kraljeve pokapao u podzemne grobnice skupa sa ženama, konjima i blagom. Jedva da se zna nešto o Etruscima, narodu koji je živio u predjelu današnje Toskane (Italija) negdje između 800. i 281. god. pr. Kr., koji za sobom nije ostavio pisanu povijest. Nestali su, a da se jedva i spominju uslijed neminovnog procesa romanizacije koji je nastupio dolaskom rimske vlasti, koja je vremenom uništila politički život, običaje i ključ stvaralaštva ovog naroda, pljačkajući njihova umjetnička djela.

Svjedoci smo (neminovnog) procesa asimilacije koji se događa i našem narodu, od onog prirodnog, preko svojatanja običaja nošnje i drugih folklornih elemenata ili svojatanja ili zaboravljanja pojedinih značajnih imena, ljudi ili mjesta, pa sve do potpunog nepriznavanja posebnosti jednog cijelog naroda.

Jednog dana bi i naše oči još samo tužno i nesretno gledale u svijet s požutjelih, izbljedjelih fotografija kada ne bismo za sobom ostavljali pisane tragove. Jedan takav pisani trag je i »Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca« čija je promocija drugog sveska upriličena u somborskom hrvatskom domu u predvečerje 21. siječnja.

VELEČASNI BERETIĆ I DR. BAČIĆ O LEKSIKONU: Drugi svezak Leksikona predstavili su velečasni *Stjepan Beretić* i urednik Leksikona *dr. Slaven Bačić*.

Želeći istaknuti značaj Leksikona, velečasni Beretić naglašavao je u svom izlaganju kako su podunavski Hrvati imali velikih teškoća u borbi za svoj pravopis i način izražavanja, ali prije svega pisanja,

vljena ikavica, koja ne samo što više zapada u zaborav, nego se vrlo često i ismijava.

Beretić se pohvalno izrazio o hrabrosti amatera ne samo stoga što su se upustili u jedan poduhvat bez stručnog znanja iz

Uspješan pothvat: sudionici promocije – Šima Raič, dr. Slaven Bačić, vlč. Stjepan Beretić i Alojzije Firanj

nemajući svoje pismo i često se koristeći pozajmicama iz drugih jezika i pisama. Stoga je tijekom svog uvodnog izlaganja nekoliko puta citirao *Ivana Antunovića*, koji se između ostalog zalagao za jedinstveni slavenski jezik koji je u osnovi sličan, kako je naglasio i Beretić, parafrazirajući Antunovića koji je često naglašavao kako razlike tipa lipo, lijepo i lepo zapravo nisu razlike. Uspoređujući situaciju našeg naroda koncem 19. stoljeća, koji se tada oslanjao na mađarski pravopis koristeći mađarske foneme, Beretić je izrazio žaljenje što je u našem narodu zaposta-

oblasti leksikografije, nego zbog uspješnosti samog rada čiji rezultat je Leksikon. Ukazao je i na određene propuste koji su se potkrali u drugom svesku Leksikona kao što je nespominjanje franjevac iz provincije Gyöngyös kraj Segedina koji su bili dušebrižnici subotičkih Hrvata, kao i na potrebu da se subotički lokalizmi detaljnije pojasne u lingvističkom smislu riječi, kako bi bili razumljivi i na lokalitetima gdje također žive pripadnici našeg naroda, ali se služe drugim izrazima. Objašnjenje je dao na primjeru banja peći čiji je naziv čist hungarizam, a koja se na lokalitetu Su-

botica naziva parasnička peć (hung.), dok se u Somboru i okolici naziva paorska peć, što u samoj natuknici nije dovoljno jasno naglašeno.

Podsjećajući se na svoje djetinjstvo, kada je i sam bio začuđen uvijek istim licima na skupovima ili pokopima, s žaljenjem je konstatirao kako se i naš rod sveo na male skupine istih lica na uvijek istim priredbama. Stoga je značaj Leksikona veliki jer ne samo što ljudi iz naše skore prošlosti, pa i sadašnjosti, neće biti zaboravljeni, nego je mnogima, napose onima iz naše dalje

kao koautori napisali suradnici iz Sombora.

Bačić je iznio i dojmove s predstavljanja Leksikona u Leksikografskom zavodu u Zagrebu gdje je rad na leksikonu, unatoč nedostatku iskustva i diletantizmu, ocijenjen visokim ocjenama jer je rađen sukladno najvišim europskim standardima. Pohvale su iznijete prije svega na koncepciju Leksikona koja se nije zaustavila samo na osobama i mjestima našeg naroda, nego su obrađeni i svi oni ljudi i događaji koji su imali utjecaja na život ovdašnjih Hrvata,

Ugodna somborska večer

prošlosti, koji ni nadgrobnu ploču nemaju, Leksikon jedini spomenik ne samo da su postojali, nego da su i nešto značajno činili za svoj narod.

LEKSIKON PO NAJVIŠIM EUROPSKIM STANDARDIMA: Dr. Slaven Bačić je u svom izlaganju više doticao sam način rada, naglasivši značajan napredak u odnosu na prvi svezak koji se ogleda, prije svega, u povećanju broja suradnika kako iz Subotice, tako još i više iz Sombora. Uz suradnike, Somborce, koji su svoj prilog dali i za prvi i drugi svezak Leksikona: prof. Matija Đanić, Antonija Čota, pater Mate Miloš, u drugom svesku se nalaze i prilozi Josipa Z. Pekanovića, Alojzija Firanja i Marije Šeremešić. Od stotinjak natuknica koliko je obrađeno u drugom svesku, među obiljem geografskih mapa, fotografija, skica i tabela, nalazi se oko desetak natuknica koje su, bilo kao autori ili

bilo da su ga proučavali ili pisali o njemu.

U SVAKI DOM PO JEDAN LEKSIKON: Alojzije Firanj, koji je na sebe preuzeo ulogu ne samo okupljača suradnika s područja Sombora i okolice, nego i ulogu organizatora i voditelja promocije, potaknuo je razgovor koji se nakon oficijelnog dijela izlaganja vrlo živo odvijao. Profesor

Recitatori

U solidno popunjenoj dvorani HKUD »Vladimir Nazor« skup je otpočeo recitiranjem prigodnih stihova koje su izvele tri djevojke članice Dramsko-recitacijske sekcije Društva. Veliko samopouzdanje i dobra dikcija ovih djevojaka na svoj je način pobudila znatiželju prisutnog članstva i drugih gostiju, te usmjerila njihovu pažnju na buduće sadržaje.

Matija Đanić

Đanić je tako naglasio kako je Leksikon vrlo ozbiljan poduhvat i kako su Hrvati jedina nacionalna manjina koja je imala snage i hrabrosti pokrenuti jedan ovakav projekt, koji se mora naći u svakom domu, a da bi to bilo ostvarljivo Marija Šeremešić je predložila da se promoviranje Leksikona ne zaustavi samo na Somboru, nego da se slični razgovori upriliče i u okolnim selima somborske općine. Potaknuta izlaganjem velečasnog Beretića, nadovezujući se na njegovo izlaganje o neophodnosti čuvanja ikavice i poticanju da se ona ne samo čuva nego sve više i njeguje kako među mladima tako i među djecom, Marija Matarić je i sama izrekla hvalospjev ikavici gotovo tepajući o njenoj mekoći, ljepoti i umiljatosti, kako se sama izrazila, ali i bojazan kako se teško vratiti nazad. Priča o ikavici bila je i okosnica kratkog obraćanja Rozmari Mik, katehistice župne Crkve Presvetog Trojstva, no ostala je malo nejasna, ali i, rekla bih, nedorečena ova priča o jeziku koja nije, doduše ni izrečena kao zamjerka Leksikonu što nije pisan na ikavici ili možda jest...?!

KLAPIM ONO ŠTO VOLIM, A VOLIM ONO ŠTO KLAPIM: Večer je dobila i svoj romantično-nostalgичni ugođaj, povratak na salaš, u djetinjstvo, na ikavicu, a sve kroz priču Luke Štilinovića ispričanu u slikama i riječi kao sjećanje na ljetno provedeno na salašu, sjećanje koje ne može izbljediti jer je, kako pisac kaže, dobro pohranjeno u dolapu života. U nadasve romantičnom štihi, film *Rajka Ljubića* niko ga nije ostavio ravnodušnim. Ni one koji još i danas žive u toj romantici, ni one koji su je tek nedavno napustili, pa još osjećaju miris duda pod kojim »su pravili podne«, ni one kojima je to poznato tek kao priča djeda ili bake, pa ni one koji su u foajeu, poslije prikazivanja filma, izricali svoje opaske baš na tu preveliku romantičnost, sjećajući se kako baš i nisu sve te poljske radove mogli obavljati u tako besprijekorno ispeglanim gaćama i ruhu kako je to na filmu prikazano. Ravnodušni nisu tek oni kojima sjećanje nije isprano »iz nekoliko voda« i koji znaju kako je to kad bos preskačeš vatru, pa film doživljavaju kao opomenu hoće li oni sami, sutra, imati što ispričati svojoj djeci i tko to uopće nama otima naše šesire?!

Somborska promocija Leksikona okončana je najavom nove slikovnice i CD-a pripovijetki Balinta Vujkova koju je ilustrirala Somborka Cecilija Miler.

Antonija Čota

Novi broj časopisa »Habitus«

Mogućnosti održanja multikulturalnosti

Habitus se bavi različitim oblicima multikulturalnosti kao i drugim temama od interesa za teoriju i društvene znanosti. U tom kontekstu posebnu pažnju posvećuje regionalnom povezivanju znanstvenika praktične i teorijske orijentacije iz oblasti multikulturalnosti.

Časopis »Habitus« publikuje Centar za Multikulturalnost, nevladina udruga iz Novog Sada. Habitus se bavi različitim oblicima multikulturalnosti kao i drugim temama od interesa za teoriju i društvene znanosti. U tom kontekstu posebnu pažnju posvećuje regionalnom povezivanju znanstvenika praktične i teorijske orijentacije iz oblasti multikulturalnosti.

Posljednje izdanje »Habitusa« za 2003.-2004. u uvodnom dijelu publicira tri teksta – *Vilim* *Kimlika* i *Kit Benting* pišu o multikulturnim politikama i državi blagostanja, slijedi tekst *Bernharda Valdenfelsa* »Nacionalizam kao surogat«, dok posljednji tekst »Poredak i strah« predstavlja pokušaj jednog netradicionalnog i nekonvencionalnog čitanja *F. Neumanna* od strane autora teksta *Milana Podunavca*.

IDENTITET SREDNJE EUROPE: Dio časopisa naslovljen kao »Promišljanje multi-kulturalnosti« donosi tekst *Siniše Nikolina* na engleskom jeziku »The Rise of Nationalism in Serbia of the 1980s: 'The Revenge of the Repressed?'«, zatim tri zanimljiva teksta o promatranju identiteta Srednje Europe – *Vladimir Gvozden* daje prilog čitanju i pisanju ovakvog identiteta kroz djelo *Danila Kiša* (ponajviše tumačenjem romana »Peščanik«), tekst *Adrijane Babeci* naslovljen »Srednja Evropa i krhki identiteti« te »Krvavo poskakivanje za 'epohalnim promjenama'« *Dželala Ibrahimovića* o problemu promjena koje se dešavaju izvan centralno balkanskih krajeva (posebice BiH), a gdje su posljedice tih »epohalnih« promjena najveće u smislu ljudskih žrtava i materijalnih razaranja. Posljednji tekst u ovom dijelu je rad urednika časopisa *Alpara Lošonca* »Naznaka o recepciji višekulturalnosti u Srbiji«, recepciji promatranj kroz proces interferencije vremenske sukcesije millet-sistema Otomanskog carstva, imperijalne tolerancije Habsburgovaca, bliske prošlosti i sadašnjosti od 1989. do 2004. (obrađujući pojam srpskog javnog diskursa »interkulturalizam« kao »protupojma« u odnosu na višekulturalnost), i budućnosti.

»Politička reprezentacija manjina« je dio koji sadrži dva rada na ovu temu. *Slaven Bačić* pruža »Osvrt na probleme i perspektive političke reprezentacije manjina u Srbiji«, posebice Hrvata, kroz sustav Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina (u četiri točke: upotreba jezika i pisma, obrazovanje, informiranje i kultura) i Pravilnika o načinu rada skupština elektora za izbor vijeća nacionalnih manjina, te koncepcijsku adekvatnost i kvalitetu provedbe istih u postmiloševićevskoj Srbiji. Temu »Zastupljenost etničkih manjina u predstavničkim telima« obrađuje *Dušan Pavlović* razmatrajući izborne zakone i postavljene cenzuse u okviru njih, osvrćući se na isti zakon u zemljama našeg regijona, dok na kraju sagledava principe tretiranja etničkih manjina glede ovog zakona u SiCG kao uslova za njeno pridruživanje Europskoj Uniji.

RECEPCIJA I POLOŽAJ MANJINA: Dio časopisa koji publicira istraživanja, prikazuje rad *Pavla Domonjija* »Položaj ‘malih’ manjina u Vojvodini«, u kome autor polazeći od demografskih i teritorijalnih pokazatelja u poredbi popisa stanovništva iz 1991. i 2002., promatra položaj i kolektivna prava Nijemaca, Aškalija, Ukrajinaca, Makedonaca, Čeha i Židova.

Istraživanje *Tomislava Žigmanova* »Recepcija hrvatske manjine u Vojvodini u svjetlu ustavno pravnog okvira u izvješćima o položaju, ostvarivanju i kršenju ljudskih i manjinskih prava vladinih i nevladinih organizacija u Srbiji i Crnoj Gori« sumarno registrira i analitički elaborira omjer i način obradbe Hrvata u Vojvodini, sačinjavajući bibliografiju i sažet opis sadržaja ovakvih javno objavljenih publikacija svih relevantnijih vladinih i organizacija nevladinog sektora.

Posljednju cjelinu »Habitusa« čine prikazi knjiga – »Multikulturalizam i 'Politika priznanja'« *Charlesa Taylora*, čiji je prikaz priredio Vladimir Gvozden, zatim »Multikulturalizam – Ispitivanje politike priznanja« koju prikazuje *Milorad Đerić*, *Dejan Đerić* donosi prikaz političkih eseja *Jurgena Habermasa* »Postnacionalna konstelacija«, dok tekst *Zorana Steva Novića* »Ispitivanja drugosti« prikazuje knjigu »Ja i drugi« autorice *Zagorke Golubović*.

D. B. P.

Iz knjige »Lira naiva 2004«

Samenka Mandić

Biti pravi prijatelji

Pišem i pisat ću
od srca čitat ću
priču svoju ispričat ću
dušu svakom olakšat ću.

Zaboravljena posjetit ću
bolesne običi ću,
s veselima se radovati
s tužnima ću tugovati.

Premda svakom dobra bit ću
pružit ću im ruke svoje
jer samo se, samo tako
pravi prijatelji postaje.

Prijateljstvo blago stvara
od to nema ljepšeg dara.
I Isus je tako reko
i prijatelja puno steko.

Samenka Mandić rođena je 1970. godine u Njemačkoj ali ubrzo potom, od najranijeg djetinjstva živi u Maloj Bosni s bakom. Zbog obiteljskih okolnosti ne završava započetu gimnaziju. Od najranijeg djetinjstva piše poeziju kojoj se, nakon stanke, nedavno ponovno vraća. Piše uglavnom stihove za djecu i posvećenje njima. Majka je dvoje djece, a kćerka je također počela pisati stihove.

Laufer – Epitaf

Croatia Records, 2004.

Ovo je best of kompilacija legendarne riječke skupine Laufer, koju je predvodio, u hrvatskim medijima, svojim novim uradkom, trenutačno vrlo aktualan pjevač *Damir Urban*. Jedan od povoda izdavanja kompilacije bilo je održavanje dvaju povratničkih koncerata nakon gotovo desetogodišnje glazbene pauze, od kojih je posljednji upriličen na nedavnom zagrebačkom festivalu »Fiju Brijun«.

Kompilaciju »Epitaf« pripremio je *Vlado Simčić – Vava*, gitarist ove skupine, koji je izabrao njihovih 15 najizvođenijih pjesama.

GENERACIJSKA HIMNA: Pričati o Lauferu neizbježno podrazumijeva referiranje na inozemnu nezavisnu glazbenu scenu, posebice bujanje američkih gitariističkih skupina s početka devedesetih – stila kasnije prozvanog kao grunge. Pearl Jam, Alice In Chains, Nirvana i slične skupine iz Seattlea činile su okosnicu ovog alternativnog pokreta, kasnije beskompromisno eksponiranog u glazbenom mainstreamu prostoru. Laufer je tada, na ionako siromašnoj glazbenoj sceni, već nakon prvog albuma »The Best off« (objavljenog za slovensku etiketu »Corona«) stekao veliki ugled, ponajviše kod publike. Tako je pjesma, koja otvara ovo kompilacijsko izdanje, »Svijet za nas«, vrlo brzo postala himna tadašnje generacije mladih. Drugim albumom »Pustinje« Laufer je dosegao vrhunac domaćeg gitarističkog rocka, dok se

Urban personalizirao kao najbolji vokal domaće glazbene scene. Na kompilaciji »Epitaf« se nalaze pjesme »Vidđeno«, »Između neba i mora«, »Bio sam kiša«, »Hej tata«, »Možda«, zatim funky ritmične »Lopov Jack« i »Ljubav kao heroin«, a mjesta su našle i prekrasna balada »Govorim u snu« i njoj po ljepoti srodne »Dio tebe« i »Mjesečev rog«. Žive verzije pjesama »Funkomatic« i »Jedini što zna« te do sada neobjavljenu akustičnu snimku pjesme »Pustinje« za kraj – dodatak su ovom zbiru pjesama koje još uvijek jednako dobro zvuče i posjeduju onu neodoljivu snagu gitarističkog rocka.

Pod silnim medijskim pritiskom i zbog međusobnih neslaganja Laufer se 1996. raspada na samom vrhu karijere. Ovaj višegodišnji odmak trebao bi biti dovoljan, kako bi se napokon moglo ustvrditi što je to ovu skupinu činilo toliko prihvaćenom kod šire publike i kod glazbene kritike, koja ih je istodobno uspoređivala sa svjetskim grunge bendovima, proglašavajući ih kraljevima domaćeg alternativnog rocka. Epitaf je dokaz i zaključivanje jedne priče koja je, promatrano iz različitih uglova, hrvatskoj rock glazbi podarila mnogo toga.

D. B. P.

Miho Barada

(1889. – 1957.)

Miho Barada, povjesničar, rođen je u Segetu kraj Trogira 16. ožujka 1889. a preminuo u Zagrebu 9. srpnja 1957. Gimnaziju je završio 1908. u Splitu, a 1912. teologiju u Zadru. Kao svećenik služio je u Docu Donjem, Biteliću i nakon I. svjetskog rata u Segetu. Još za službovanja u selima Dalmatinske zagore zainteresiralo ga je narodno vjerovanje i narodna predaja te je počeo proučavati prošlost.

1926. upisuje se na Filozofski fakultet u Zagrebu, gdje je 1929. doktorirao s temom »Topografije Porfirogenetove Paganije«. Ubrzo zatim odlazi u Rim na vatikansku Visoku školu za paleografiju, diplomatiku i arhivistiku koju je završio 1931. godine. Nakon kraćeg službovanja na biskupskoj gimnaziji u Splitu preselio se u Zagreb, gdje je potkraj 1932. izabran za izvanrednog a 1937. za redovitog profesora crkvene povijesti na Teološkom fakultetu. Od 1933. do 1940. bio je honorarni nastavnik za pomoćne historijske nauke na Filozofskom fakultetu, a od 1937. predavao je i nacionalnu povijest, na kojoj postaje ravnatelj katedre (1940.-1954.). Istovremeno (1935.-1941.) bio je urednik historijskog časopisa »Croatia sacra«. Godine 1948. izabran je za dopisnog člana JAZU. U njezinu Historijskom institutu organizirao je paleografske tečajeve i predavao latinsku paleografiju. Uz to je pripremao za tisak trogirske notarijatske spise i radio na prepisivanju Luciusove ostavštine. Umro je obavljajući korekturu svoga posljednjeg rada »Starohrvatska seoska zajednica«. Barada je svoje radove pisao na osnovi kritički proučenih raznovrsnih izvora koje je sakupio na brojnim putovanjima po Italiji (Rim), Dalmaciji, Hercegovini i Crnoj Gori. Njegovi radovi jedan su od temelja hrvatske medievalistike.

HRCKOVA SVEZNALICA

ZAŠTO IMA NEPISMENIH?

Mnoga djeca nikada nisu išla u školu, pa su cijeloga života ostala nepismena. To se najčešće zbiva u siromašnim zemljama, ili u zabačenim krajevima gdje nema škola. I kod nas ima nepismenih, ali sve manje, jer sva djeca moraju pohađati osnovnu školu.

ZAŠTO TREBA BITI POSLUŠAN?

Svi ljudi žive u ljudskom društvu u kojem mora biti reda, te zato slušamo jedni druge. Pošto stariji više znaju od mlađih, poučeni iskustvom, mlađi trebaju slušati starije, jer mogu mnogo naučiti o pravilima ponašanja i o životu uopće. Zato je normalno da u obiteljima djeca slušaju roditelje. Pravila ponašanja ljudskog društva zapisana su i zakonima.

ZAŠTO SE LJUDI BRIJU?

Brada na licu neprekidno raste, pa je muškarci skidaju brijanjem. To čine najčešće ujutro poslije umivanja. Obrijano lice izgleda svježije, koža je glatka i čista. Tako su muškarci uredniji. Brijanje se obavlja britvom, žiletom ili električnim aparatom. Danas se većina ljudi brije, ali ima mnogih koji nose bradu, koja također mora biti uredna, čista i skladnog oblika.

Priredio i ilustrirao: Zoltan Sič

HRCKOVE ZGODE Sič

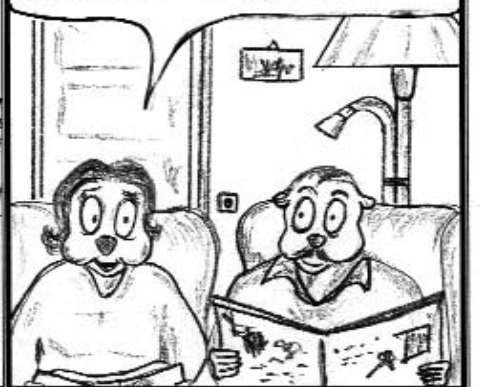
BOK MAMA, TATA! KUPIO SAM KRUH I MLJEKO A SADA ŽURIM NAHRANITI PSICA.

POSLIJE ĆU POSPREMITI SOBU I NAPIŠATI ZADACU. OSIM TOGA, MISLIM DA ĆU OTIĆI DO BAKE JER I NJOJ TREBA NEŠTO POKUPOVATI.

IZGLEDA DA JE HRCKO PONOVO DOBIO SLABU OCJENU U ŠKOLI.

Ivana Milodanović, III. b
OŠ »Vladimir Nazor«, Đurđin

PRIPREMA ZA POKLADE

Pripremam se za poklade tako što ću ići na maskenbal. Ide se početkom veljače i vjerojatno će biti u »Bunjevačkom kolu« u Subotici. Idem s mojom učiteljicom i drugovima iz razreda. Mislim da ću biti ciganka, ali ako ne, bit ću nešto drugo. Voljela bih da se moja sestra i moji roditelji maskiraju i idu na maskenbal. Moja drugarica Dajana će ići i bit će Indijanka. Dvije tisuće druge godine išla sam sa školom na ekskurziju. Išli smo na Borsko jezero. Jednu večer je bio maskenbal i ja sam se maskirala u ciganku.

Uskoro će biti maskenbal i nadam se da ću osvojiti neku nagradu.

Kristina Harangozo, IV. c
OŠ »Matija Gubec«, Ljutovo

Marina Cvijanov, II.
OŠ »Sveti Sava«, Bikovo

MOJ TATA

Svakog dana dođe mi tata umoran od puta. Uči sa mnom svakoga dana. Nikad me ne tuče, samo malo poviče kada nešto slomim. Uvijek se s nama igra kada ima vremena. Iako nije neki »superman« koji spašava svijet, uvijek ga volim. Navečer kada zaspim, uđe mi u sobu i poljubi me u glavu. Ponekad kad se probudim, dočeka me dar od moga tate.

Ivan Vaci, IV. a
OŠ »Matko Vuković«, Subotica

Sreten Vuković, III. b
OŠ »Matija Gubec«, D. Tavankut

Sara Dulić, I. c
OŠ »Ivan Milutinović«, Subotica

Darko Tetkov, II. a
OŠ »I.G. Kovačić«, Sonta

DOŽIVLJAJ SA ZIMSKIH PRAZNIKA

Doživljaj sa praznika bio je kada sam išao kod brata.

Igrali smo se autićima i kockama. Išli smo van, igrali smo nogomet i pali zajedno. Dočekali smo Novu godinu i gledali smo vatromet i kako pucaju petarde. Gledali smo filmove i igrali smo se. Kada sam odlazio, brat mi je bio tužan što idem kući.

Ovo su mi bili najljepši praznici i volio bih da brat dođe kod mene za Novu godinu.

Danijel Šarčević, IV. c
OŠ »Matija Gubec«, Ljutovo

NA SATOVIMA HRVATSKOG

Satovi hrvatskog su vrlo veseli. Najviše mi se svidio tekst o dr. Dolittleu i pjesmica o kukavici. Volim kada ilustriramo neki tekst ili pišemo neku pjesmicu, pa nam to objave u »Hrcu«. Tada smo svi veoma sretni.

Dajana Horvacki Palivukov, III. b, OŠ »M. Gubec«, G. Tavankut

Ivona Peić Tukuljac, III.
OŠ »I. Milutinović«, M. Bosna

I. Izbaci uljeza:

a) trijas	a) feudalizam
b) jura	b) romanika
c) kreda	c) renesansa
d) ploča	d) gotika

Zadatak pripremio: Zdenko Samaržija

II. Upiši u prazna polja brojeve od 1 do 10 da zbroj okomito i vodoravno bude 15:

	5	7
4	9	
8	1	6

III. Nastavi započeti niz:

3	6	12	24	48	
---	---	----	----	----	--

Zadatke pripremio: Dujo Runje

Zvonimir Martinčević, hrvatski vozač na glasovitom rallyju »Dakar«

Svake godine sve smo bolji

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Iako se relativno kasno započeo aktivno baviti automobilizmom, u svojoj četrdesetoj godini, Zvonimir Martinčević (1962.) na samom »početku« karijere odmah je debitirao na svjetski poznatom rallyju Dakar, koji je nekada imao svoj start iz Pariza, a danas sve posade kreću iz Barcelone. Prije desetak dana završen je posljednji »Dakar«, treći po redu koji je Martinčević vozio skupa sa svojim suvozačem *Mari-
nom Frčkom* i na kojemu je posada Cro Te-
ama zauzela 72. mjesto u ukupnom poretku od 75 ekipa koje su završile natjecanje. Ovaj podatak možda, na prvi pogled, djeluje kao slabiji rezultat, ali ako se uzme u obzir da je na startu bilo čak 165 posada, a da su Martinčević-Frčko 15. u svojoj klasi automobila (tvornička osnovna izvedba), onda njihov plasman dobiva mnogo veću vrijednost.

► **Kako to da ste se pomalo kasno uključili u magični svijet rally automobilizma i to odmah na najtežoj svjetskoj etapnoj utrci?**

Istina je da sam se tek na pragu četrdesete godine odlučio ozbiljnije baviti automobilizmom, iako sam prije nekoliko godina bio na nekim pripremama za nekad popularni »Camel trophy«, koji je više utrka spretnosti i po težini je daleko od »Dakara«. Oduvijek sam želio da se oprobam na najtežoj od svih rally utrka i kada mi se ukazala mogućnost prije tri godine, nisam nihi trenutka dvoumio.

► **Ipak, za takvu odluku čovjek mora prije svega imati i dovoljni naboj avanturističke želje uz određenu dozu hrabrosti potrebne za ovakav ekstremni sport?**

Cro Dakar Team: Zvonimir Martinčević i Marin Frčko

I prije »Dakara« sam se okušao u nekim ekstremnijim poduhvatima kao što je jedrenje preko Atlantika, alpinizam, padobranstvo, pa je odluka za nastup u ovoj svjetski priznatoj utrci kroz bespuća afričkog kontinenta predstavljala logično ispunjenje jedne moje davnashnje želje.

► **Koliko se ovogodišnji nastup razlikovao od prijašnja dva pokušaja, s obzirom da ste sada ipak bogatiji većim iskustvom i boljim automobilom?**

Ovoga puta nam je bilo nekako i lakše i teže. U biti ne znam kako bih to dokumentirao, jer prva dva puta smo išli sami samcat bez ikakvog iskustva i cijeli »Dakar«

smo proživljavali na nekakav naš individualni način, koji i nije neko najbolje rješenje. Sada smo išli ipak organizirano, jer smo se uspjeli dogovoriti s ekipom »Toyote« i na ovom izdanju »Dakara« smo ipak imali mnogo bolje pripremljeni automobil i neophodnu asistenciju tijekom cijele utrke. Cijeli naš nastup sada je bio mnogo profesionaliziraniji, bili smo dio jedne jake momčadi i bilo je posve drugačije nego prijašnjih godina. Na koncu,

Razlike u klasi automobila

Ogremne su razlike u opremljenosti najboljih automobila koji dominiraju ovom utrkom prema primjerice našem vozilu. U prvom redu specijalna oprema kojom su najugroženiji dijelovi zaštićeni, što nije slučaj s našom tvorničkom izvedbom, pa sve do cijene ukupno uloženog novca i vrijednosti vozila. Ako je recimo vrijednost naše »Toyote« bila 100.000 eura, vrijednost najboljih automobila, poput Mitsubishija i Volkswagena, se kretala između 1.000.000 – 1.500.000 eura, u koje ulazi i najsofisticiranija asistentska pratnja od nekoliko specijaliziranih kamiona-servisa.

»Michelinove« karte, vođići i atlasi

Zvonimir Martinčević se između dva »Dakara« bavi prodajom »Michelinovih« karti, vođića i atlasa preko svoje privatne tvrtke. Također je angažiran i kao savjetnik ove velike svjetske tvrtke. Diplomirao je na Fakultetu strojarstva i brodogradnje, otac je dvije kćeri, Petre i Lucije.

potvrda dobre suradnje je i postignut dogovor da i sljedeće godine vozimo za »Toyotu«.

► **Opišite nam jednu etapu po svom izboru?**

Neka to bude jedna od najtežih etapa i najkompliciranijih (Zirarad-Dishit) koju smo prošli na ovom rallyju i koja je nama startala tek od pola jedanaest, jer smo imali problema s diferencijalom i znatno kasnije smo uspjeli krenuti za razliku od ostalih natjecatelja. Taj dan je pak, puhala neugodna pustinjska oluja koja vam briše sve tragove pred nosom i poprilično je teško voziti jer se gotovo ne može ništa vidjeti pred sobom, pa se dobar dio staze vozi naslijepo pri ipak velikim brzinama za nepreglednu trasu.

► **Kojim se brzinama, u prosjeku, vozi na ovakvom rallyju?**

U prosjeku bi bili sretni kada bi vozili 80 km/h, ali to znači da se na nekim dijelovima vozi 200 na sat, dok se na određenim nepristupačnim dionicama gdje je kamenje i slično ponekad ne može voziti više od 15-20 km/h.

► **Pustinjske slike koje se mogu vidjeti u reportažama s »Dakara« pokazuje zastrašujuće prizore nepreglednog, užarenog pustinjskog pijeska. Kolika je dubina dina preko kojih morate prijeći na svom putu?**

Dubina pijeska je negdje između 100-150 metara, ovisno o dijelu staze kojim se prolazi, ali mi, naravno, nikad ne razmišljamo o tome. Nastavio bih započetu priču o etapi u kojoj smo već nakon 50 prijedjenih kilometara naišli na iznimno nepristupačan teren za vožnju tzv. »devinu travu« što u žargonu predstavlja grube busenove skamenjene trave koji se vrlo teško savladavaju i specijaliziranim vozilima kakvo je naše. Na primjer, kada bi običan automobil naletio na jedan takav busen, bio bi gotovo posve uništen. Tako da nam je cijela spomenuta etapa prolazila u određenim poteškoćama. Od samog početka, i sve vrijeme smo vodili računa da je uspijemo prijeći u određenom datom vremenu, i što je najvažnije da prelazak preko navedenih opasnih dina obavimo po danu.

► **Kakav je vaš automobil kojim ste se**

natjecali i kakva je njegova prosječna potrošnja goriva tijekom jedne ovakve etape?

Naša »Toyota Landcruiser« ima 220 konjskih snaga, 3.000 kubika, turbo diesel, D for D s direktnim ubrizgavanjem goriva, serijske izvedbe diesel u kojoj smo se natjecali i koja je najslabija kategorija automobila na rallyju. O prosječnoj potrošnji goriva ovisi nekoliko čimbenika, prije svega kakav je teren koji se prelazi, također kada se ne koriste male brzine pri uporabi reduktora i na koncu, koja se brzina razvija. U biti ona je od 15 litara kada je idealan, tvrdi teren pa sve do 40 litara u najtežim situacijama kada se koristi reduktor prilikom izvlačenja iz pijeska.

► **Na ovakvoj utrci često se, uslijed navedenih razloga, zna dogoditi da se ostane bez goriva za nastavak puta. Putem vijesti bili smo informirani da se to i vama jedanputa dogodilo.**

Zapravo je u pitanju bio sklop određenih, nesretnih okolnosti među kojima i netočan podatak o punoj zapremini našeg rezervoara za gorivo. Naime nama je rečeno, kada je automobil pripreman, da je rezervoar zapremine 320 litara, a u biti se ispostavilo da u jega stane »svega« 270 litara goriva. Plus dogodila nam se situacija da smo solidarno pritekli u pomoć engleskoj posadi koja je ostala bez goriva, i pokazalo se da smo im dali gotovo onoliko goriva koliko je nama poslije nedostajalo. Istini za volju, mi smo imali još nekih 20 litara na »dnu«, ali sustav nije htio povući tu količinu zbog njegove nekvalitetne izvedenosti.

► **Svjedoci smo čestih kvarova koji se događaju gotovo svim učesnicima utrke. Kako se reguliraju potrebni popravci i majstorske intervencije na nepristupačnim lokacijama kojima prolazi trasa »Dakara«?**

Pomoć je regulirana tako da asistentski kamion sve vrijeme vozi iza vas i kada zapnete s određenim problemom ili kvarom, onda »pomoć« nastoji što prije otkoniti zapreku za daljnji nastavak vožnje. Čovjek

ne bi vjerovao što je ta specijalno obučena ekipa u stanju uraditi, odmah na licu mjesta. Primjerice taj asistentski kamion ima poseban zračni jastuk koji je sposoban podići cijeli automobil i onda mehaničari stupaju na posao. Konkretno nama je na jednoj od etapa otišla lamela, uslijed zahtjevnosti staze i čestog stiskanja kvačila, i onda su mehaničari skinuli dolje cijeli mjenjač, popravili kvar i sve to za četiri sata u uvjetima potpune divljine.

► **Unatoč svim problemima, svojstvenim jednoj takvoj utrci, Vi ste ipak uspjeli odvoziti cijeli rally do kraja. Koliko ste točno prešli kilometara po afričkom bespuću?**

U 16 odvoženih etapa prešli smo ukupno

9.000 kilometara, praktično šesnaest dana zaredom, s time što je jedan dan bio slobodan, dok smo sve ostale vozili predviđene dionice. No, važno je napomenuti kako je u ovoj utrci najvažnije ispoštovati zadano vrijeme za svaku pojedinu etapu i biti sutradan na startu sljedeće, što u određenim zahtjevnim dijelovima utrke često nije baš lako ostvarivo.

► **Kroz koje ste sve predjele prošli do cilja u Dakaru?**

Trasa rallyja se mijenja svake godine, a ove smo konkretno prošli kroz Španjolsku, iz koje smo startali, potom Maroko, Zapadnu Saharu, Mauritaniju, Mali i, na koncu Senegal. ■

Tragična bilanca

Svake godine »Dakar« uzima i svoj »danak u krvi«, pa ni ovogodišnje izdanje nije bilo pošteđeno ljudskih žrtava. Uz dva motociklista, koji su preminuli od posljedica udesa, život je izgubila i jedna djevojčica koju je udario kamion prilikom prebrzog ulaska u jedno selo. Što se tiče brojke ozljeđenih, one se uopće ne vode, jer je to, jednostavno, posve normalno na utrci poput ove.

Rezanci s pršutom

Specijalitet dalmatinske kuhinje

Sastojci:

400 g rezanaca
ribani parmezan

Za umak:

150 g pršuta
350 g rajčica (pelati)
crveni luk
mrkva
ružmarin
maslinovo ulje

Priprema:

Očišćenu mrkvu i luk narežite i pirjajte na 3 žlice ulja. Popržite pršut. Dodajte rajčicu, malo posolite (jer je pršut slan). Kuhajte umak pola sata na laganoj vatri.

Rezance skuhaite u puno osoljene vode i malo ulja, ocijedite i začinite umakom od pršuta te pospite s dosta ribanog parmezana.

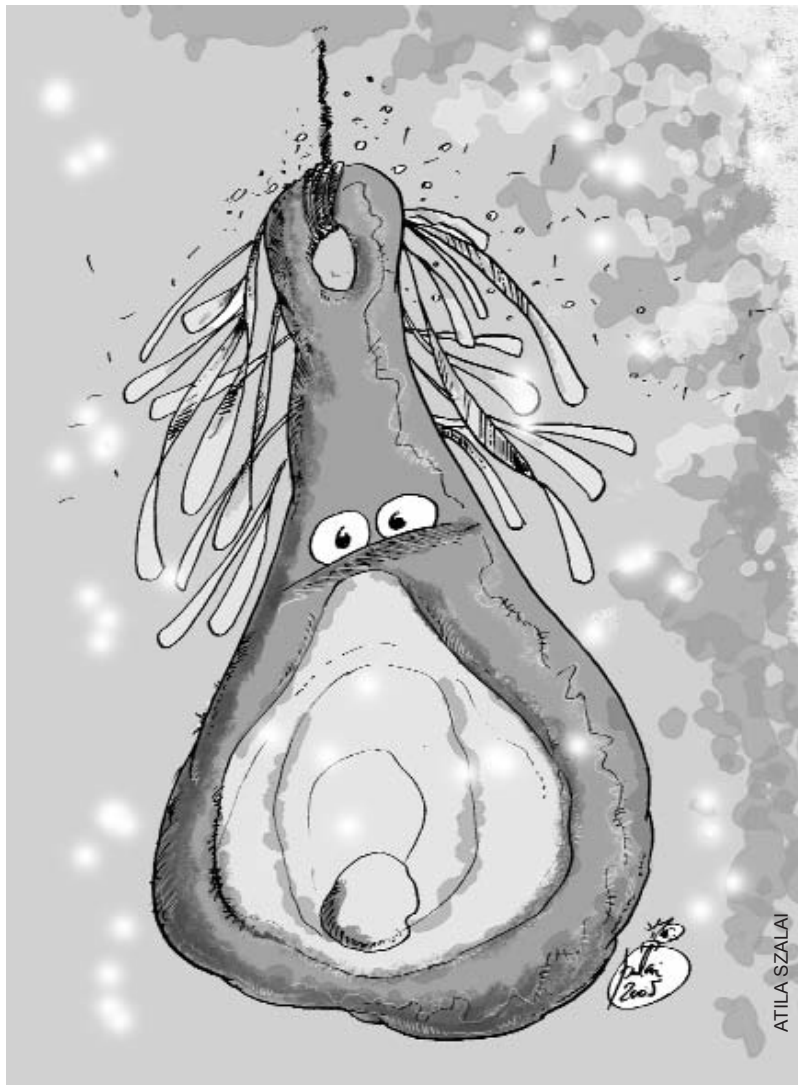
Salata »Fantazija«

Sastojci:

1/2 kg gljiva
300-350 gr obarenog bijelog pilećeg mesa
50 gr prženog samljevenog kikirikija
1 šalica obarene riže
5-6 kiselih krastavaca
200 gr majoneze
1 pavlaka (kiselo vrhnje)
1 supena žlica origana
1 supena žlica senfa (gorčice)
Papar

Priprema:

Gljive obariti sa dosta papra, belo pileće meso sitno narezati, i potom sve sastojke sjediniti u cjelinu. Najbolje poslužiti kao predjelo.

V I J E S T I

Skijanje

Janica druga, Ivica treći

Poslije tragičnog izletanja na »domaćem terenu« Sljemena, Janica Kostelić je već na sljedećoj slalomskoj utrci, voženoj na susjednom mariborskom Pohorju, povratila svoj ugled osvajanjem drugog mjesta iza pobjednice Šveđanke *Parson*. Njezin brat *Ivica*, uspio se, pak, po prvi puta u karijeri popeti na pobjedničko postolje, osvajanjem trećeg mjesta u slalomu voženom na stazi u Kitzbuhelu. Prvo mjesto je osvojio, po prvi puta, Austrijanac *Pranger*.

Nogomet

Niko Kranjčar
potpisao za Hajduk

U nedjelju, 23. siječnja, svojim potpisom na 3,5 godišnji ugovor sa splitskim Hajdukom, Niko Kranjčar, bivši kapetan najlućeg protivnika zagrebačkog Dinama, napravio je najzvučniji nogometni transfer u povijest 1. HNL. Prelasci nogometaša iz ova dva kluba u suprotne tabore poglavito su rijetki, a uvijek su predstavljali velike sportske senzacije. Na Kranjčaru junioru sada ostaje da dokaže svoj talent u sredini dojučerašnjeg najvećeg rivala i postane novi »majstor s mora«.

Stolni tenis

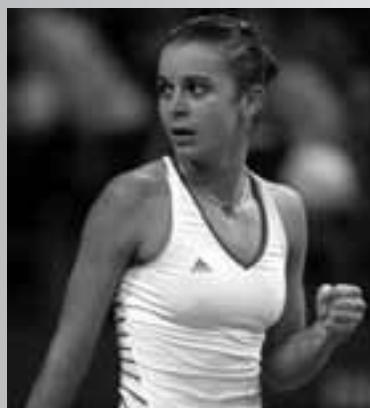
Boroš ponovno sama
među Azijatkinjama

Na Croatia Openu 2005, otvorenom prvenstvu Hrvatske u stolnom tenisu, Tamara Boroš je ponovno dokazala svoju kvalitetu i sposobnost da se ravnopravno nosi sa azijskim

igračicama kojih je ovog puta bilo čak 23 u glavnom turniru. Izvrsnim igrama uspjela se plasirati u polufinale u kojemu je tek poražena od Tie Yana (Hong kong) sa 4:1, ali je vrijedno zabilježiti rezultat iz 3. kola u kojemu je izbacila Kinskinju Lin Ling, bivšu viceprvakinju svijeta.

Tenis

Davenport bolja od Šprem

Najbolja hrvatska tenisačica, Karolina Šprem, zaustavljena je u osmini finala Australian Opena od prve nositeljice Amerikanke *Davenport* (2:6, 2:6). Mlada Vараždinka je bila posljednja hrvatska predstavница u turniru i jedina koja je uspjela dogurati do drugog tjedna natjecanja u Melbourneu.

Nogomet

Karioke ipak u Hrvatskoj?

Iako se dosta spekuliralo o mogućem gostovanju brazilske reprezentacije u Hrvatskoj, obzirom na visoke troškove organizacije susreta (tarifa karioka za gostovanje je minimalno milijun USD), čini se da bi ovog ljeta ipak moglo doći do tog iščekivanog susreta. Prema riječima Vlatka Markovića, predsjednika HNS-a, novčani dio bi trebao biti sponzorski pokriven, a ostaje još samo da se precizira točan datum i mjesto odigravanja ovog atraktivnog susreta.

Goodyear liga

19. kolo, 22. siječnja

Zadar – Slovan 98:75

Zagreb – Domžale 80:82

Olimpija – Šibenka 73:74

Laško – Split 93:68

C. zvezda – Cibona 93:82

Budućnost – Široki 77:75

Bosna – Partizan 85:70

Reflex – Hemofarm 76:82

Tablica: Zadar 33, Hemofarm 33, Partizan 32, Olimpija 32, Cibona 31, Laško 31, Reflex 31, C. Zvezda 30, Bosna 28, Slovan 28, Budućnost 27, Zagreb 25, Šibenka 25, Široki 24, Split 22, Domžale 21

Nakladnički poduhvat za ljubitelje sportske statistike

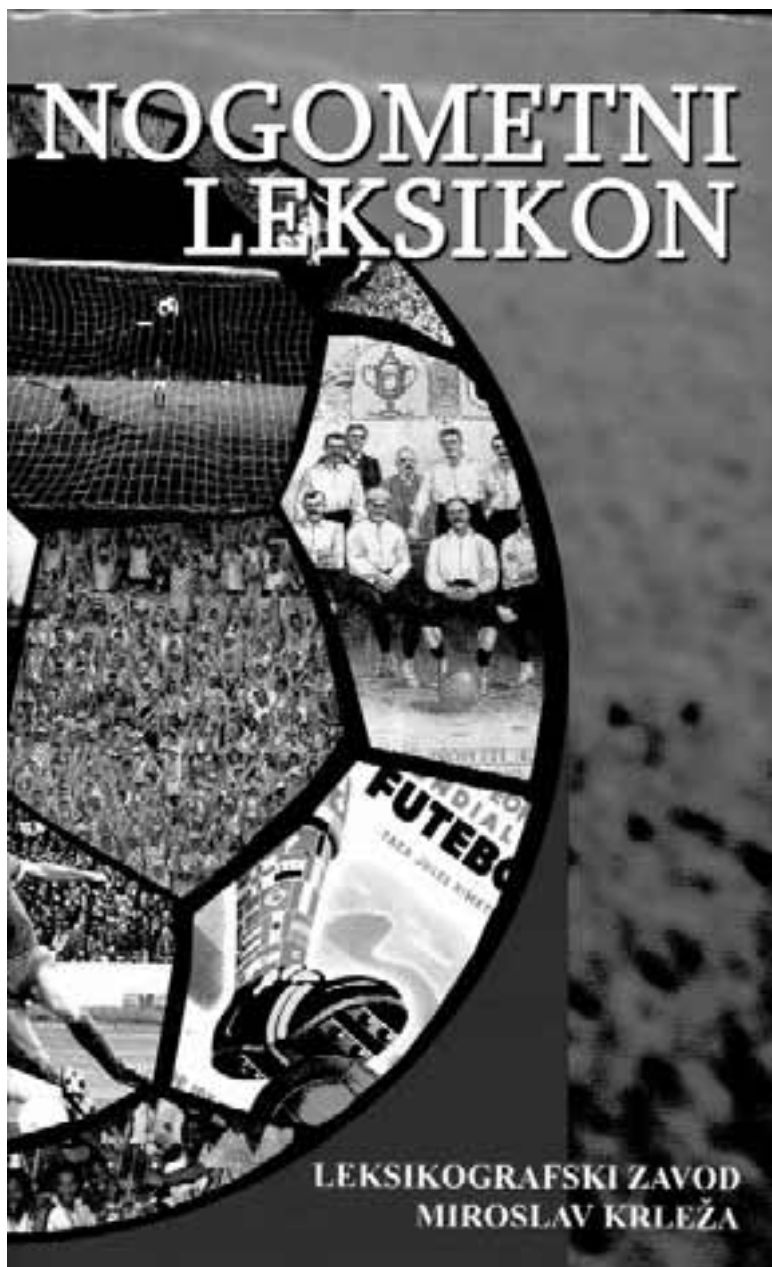
Nogometni leksikon

Piše: Ljudevit Vujković Lamić

U izdanju Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža tiskan je krajem protekle godine leksikon o nogometu. Do sada specijaliziranih leksikona nije bilo. Ovo je prvi put da se izdaje leksikon posvećen samo jednoj grani sporta. Dosadašnja Enciklopedija fizičke kulture izdana u dva toma – 1975. i 1977. dala je niz podataka o sportu uopće. Ovaj novi leksikon nogometa je usko specijaliziran. Izbor da se napiše i objavi tisuće podataka o najsporednijoj stvari na svijetu – nogometu, bila je prava i veoma dobra odluka. Interesantno u ovoj ediciji je to da je prikazana na jednom mjestu povijest nogometa od XIX. stoljeća sve do današnjih dana, jer se u njemu nalaze podaci i iz 2004. godine. Najprijetnije iznenađenje za mene je bilo kada sam pregledao ovu knjigu, da sam našao podatke, kojim je učinjen jedan veliki iskorak u našoj kulturi, da su u leksikon unijeti svi relevantni podaci koji se odnose na sve sportske događaje i rezultate iz zajedničke države sve do 1992. godine.

U leksikonu je na 718 strana objavljeno 53.610 redaka sa 2.375 natuknica. Ima 1568 fotografija i 41 geografska karta, koje su veoma zanimljive dizajnirane o mnogim nogometnim događajima. U leksikonu je 83 suradnika, ali po mom skromnom mišljenju trebalo ih je biti i više, pogotovo što se tiče rubnog hrvatskog korpusa (Bačke). Riječ je naime o počecima nogometa i o najstarijem klubu na jugoslavenskim prostorima, koji potječu još iz XIX. stoljeća.

Subotica je zastupljena svega sa nekoliko natuknica – Bačka, A. Kujundžić Čiča,

Remija Marcikić, Tihomir B. Ognjanov, Spartak. I to je sve.

Kriteriji su vjerojatno bili veoma strogi za ulazak u jedan ovakav leksikon, ali smatram da su svi državni reprezentativci trebali imati mjesto u leksikonu, jer su oni stvarali povijest ove najsporednije stvari na svijetu. U popisu reprezentativaca još su unijeti Beleslin (8x), Šifliš (9x), Kečkeš(2x), Kustudić(3), Rudinski(1),

Zemko(3) sa napomenom, da se na jednom mjestu nalazi podatak da je Ognjanov 18 puta, a na drugom mjestu da je 28 puta bio član državne reprezentacije. Nedostaje iz natuknice o Bačkoj, da je bila 4 puta osvajač prvenstva južne Mađarske 1908./1909., 1911./1912., 1912./1913. i 1919., što nije bila mala stvar u ono vrijeme za nogometni klub s periferije države. Potkrala se greška, da se 1950. Bačka zvala Bratstvo. Točno je, da su se Bratstvo i Tekstilac fuzionirali u Zvezdu i nastavili tradiciju Bačke na igralištu kraj Somborskog puta.

U Subotici je od 27. svibnja 1935. godine do 10. srpnja 1940. godine izlazio Subotički športski list (tiskano je 195 brojeva), koji je trebao ući u leksikon. Isto tako smatram da je trebalo naći mjesta i za podatak da je Franjo Glazer radio kao trener u Spartaku u Subotici. Albert Florijan čuveni reprezentativac Mađarske rodom iz Hercegsantova (Hercegszántó) podrijetlom je Bunjevac – Hrvat. Ovakvi podaci su mala manjkavost ovog izvanrednog djela Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, što je ovisilo vjerojatno od nedovoljne suradnje sa dopisnicima s ovog terena. Sve u svemu, Leksikografski zavod Miroslav Krleža izdao je jedan sjajan leksikon, koji će mnogi veoma rado koristiti. Nadamo se, da će se nakladnička politika ove kuće nastaviti u smjeru, koji će nas obradovati sličnim izdanjima i iz drugih sportova, jer je bila preduga pauza od Enciklopedije fizičke kulture iz 1975 i 1977. g. do danas. ■

Od 23. siječnja do 6. veljače Tunis je domaćin 19. Svjetskog prvenstva u rukometu

Hrvatska brani naslov

Piše: Dražen Prčić

Prije dvije godine rukometna reprezentacija Hrvatske ispraćena je na prošlo Svjetsko prvenstvo u Portugal 2003. godine s mnogo skepse i podozrenja spram mogućnosti Červarovih izabranika. Osobito poslije uvodnog poraza protiv totalnog outsidera Argentine. Ali, poslije tog šok susreta, uslijedila je nezaboravna serija pobjeda na velikim natjecanjima (SP i OI) i hrvatski muški rukomet je zagospodario svjetskim i olimpijskim Olimpom. Na otvaranju ovogodišnjeg SP u Tunisu, koje li koincidencije, Hrvatska se ponovno u susretu prvog kola skupine C susrela sa momčadi Argentine, ali ovog puta nije bilo iznenađenja (36:23).

PRVI DIO NATJECANJA: Prema ranije utvrđenom ždrijebu reprezentacija Hrvatske je svrstana u C skupinu zajedno sa selekcijama: Švedske, Španjolske, Argentine, Australije i Japana. Prema objektivnoj jakosti momčadi iz skupine, braniteljima naslova ne bi trebao predstavljati problem plasman u drugi dio natjecanja, u koju ulaze tri prvoplasirane momčadi iz svake od četiri kvalifikacijske skupine.

Redoslijed susreta u Skupini C:

23. siječnja, 17 h, Hrvatska – Argentina 36:23

24 siječnja, 18.15h, Hrvatska – Japan

26. siječnja, 16.15h, Hrvatska – Australija

27. siječnja, 18.15h, Hrvatska – Španjolska

29. siječnja, 20.15, Hrvatska – Švedska

Gradovi domaćini SP-a

Hrvatska reprezentacija susrete u svojoj kvalifikacijskoj skupini C igrat će u *Sfaxu*, momčad SiCG u sklopu natjecanja u skupini D igrat će u gradu *Sousse*, mečevi skupine A igrat će se u *Radesu*, dok će se natjecanje u skupini B odvijati u *El Menzahu*.

DRUGI DIO NATJECANJA: U nastavku natjecanja tri prvoplasirane momčadi iz skupine C (najvjerojatnije Hrvatska, Švedska i Španjolska) ulaze u zajedničku skupinu sa momčadima koje su izborile plasman iz skupine D (najvjerojatnije: Njemačka, SiCG i Norveška ili Egipat), u kojoj će se igrati međusobni susreti ekipa iz ove dvije skupine, uz računanje bodova koje su momčadi donijele iz međusobnih susreta u sklopu preliminarne prvog dijela natjecanja u skupinama. Na primjer, računaju se samo rezultati i osvojeni bodovi Hrvatske s momčadima Švedske i Španjolske.

ZAVRŠNICA: Poslije svih odigranih susreta u drugom dijelu natjecanja i formiranja konačne tablice u obje skupine, ovisno o redoslijedu i mjesto u skupini, igrat će se mečevi za plasman od 5 – 12. mjesta na SP. Prve dvije momčadi iz svake skupine osigurat će nastup u polufinalu koje će se igrati prema shemi 1 sa 2, pobjednici polufinalnih susreta igrat će posljednjeg dana SP u velikom finalu za naslov najbolje momčadi, dok će poraženi igrati »malo finale« za broncu i treću svjetsku poziciju.

REPREZENTACIJA HRVATSKE:

Vratari: *Šola, Losert i Blažičko*

Krila: *Kaleb, Zrnić, Šprem i Džomba*

Vanjski: *Balić, Lacković, Dominiković, Goluža (kapetan), Vuković, Špoljarić i Buntić*

Pivoti: *Jeftić i Vori*

T j e d n i v r e m e p l o v

Ukidanje Dubrovačke Republike

24. siječnja 1890. godine umro je *Franjo Žigrović-Pretočki*, hrvatski političar, pjesnik i teoretičar hrvatskog državnoga prava. Rođen je u Zagrebu 27. studenoga 1814. godine gdje je i završio studij prava. Prihvatio je ideje Hrvatskoga narodnoga preporoda i publicirao je Gajevim novinama. Godine 1846. objavio je spis »Odnos Hrvatske prema Ugarskoj« u kojem razmatra državnopravni položaj Hrvatske. U vrijeme rata protiv Mađara bio je vrhovni državni povjerenik za opskrbu vojske, a politikom se bavio i u vrijeme *Bachovoga* apsolutizma. Godine 1861. potkancelar je Hrvatske državne kancelarije i Mažuranićev najbliži suradnik. Značajan je njegov spis iz 1864. godine »Pravo Hrvatske na samoodređenje« u kojem iznosi vlastiti pogled na genezu hrvatskoga suvereniteta.

24. siječnja 1993. godine okončana je vojna akcija protiv vojnih postrojbi lokalnih Srba i nekadašnje JNA kojom je oslobođeno Masleničko ždrilo. Akcija je počela 22. siječnja.

25. siječnja 1526. godine. Hrvatski sabor u Križevcima.

25. siječnja 1861. godine osnovan je Hrvatski dikasteri.

25. siječnja 1874. godine rođen je u Požegi *Julije Kempf*, hrvatski književnik i povjesničar.

25. siječnja 1991. godine Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (JAZU) preimenovala se u Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti (HAZU).

26. siječnja 1917. godine rođen je u Splitu *Neven Šegović*, hrvatski

arhitekt, novinar i pokretač stručnih i znanstvenih časopisa. Umro je 13. listopada 1992. u Splitu.

26. siječnja 1871. godine hrvatskim je banom imenovan *Levin Rauch*.

27. siječnja obilježava se svjetski Dan vjerskih sloboda te Dan sjećanja na Holokaust i sprečavanje zločina protiv čovječnosti

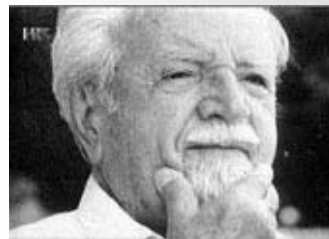
27. siječnja 1924. godine potpisani su Rimski ugovori između fašističke Italije i vlade Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Talijanski su fašisti namjeravali teritorijalno proširiti Italiju na područje susjednih zemalja i obnoviti moć koju je Rimsko Carstvo imalo na Sredozemlju, a vlada monarhističke Jugoslavije nije se trudila sačuvati područja Hrvatske i Slovenije koja su Londonskim ugovorom obećana Italiji. Italija je zaposjela veliki dio obećanog teritorija, a takvo je stanje samo sankcionirano ugovorom o razgraničenju, sklopljenim u talijanskom gradiću Rapallu 12. studenog 1920. godine. Njime su Hrvatskoj oduzeti, a Italiji pripojeni Istra (bez Kastva) otoci Brijuni, Cres, Lošinj, Susak, Lastovo i Palagruža te grad Zadar. Rijeka, iako proglašena samostalnom državom, kasnijim je Rimskim ugovorom (1924.) i formalno pripojena Italiji. Tako je oko 100.000 četvornih kilometara hrvatske zemlje i oko pola milijuna njezinih žitelja došlo pod vlast Italije. Hrvatska je

pretrpjela veliki politički, gospodarski, financijski i državnopravni gubitak.

28. siječnja 2001. godine umro je *Ranko Marinković*, hrvatski književnik.

28. siječnja 1573. godine počela je Seljačka buna pod vodstvom Ambroza Gupca.

30. siječnja 1989. godine umro je *Ante Topić Mimara*, hrvatski kolekcionar i donator. Rođen je 7. travnja 1898. Korušici, selu u Dalmatinskoj zagori. U Prvom svjetskom ratu bio je u austrougarskoj vojsci na umalo svim europskim bojištima. Nakon rata počinje sa sakupljanjem umjetnina i starina, ali i

studiranjem umjetnosti te specijalizaciji u restauraciji. U Rimu kupuje aleksandrijski stakleni kalež s prikazom dobrog pastira. Kalež je i danas u Mimarinoj zbirci. U Rimu studira slikarstvo i to će znanje kasnije koristiti u restauriranju brojnih umjetnina što ih nabavlja diljem svijeta. Drugi svjetski rat proveo je u Parizu i Berlinu nastojeći skloniti zbirku umjetnina od nacističkih pohlepnika, a u isto vrijeme nabavlja djela neprocjenjive vrijednosti (Rafaela, Velasqueza, Rubensa, Rembrandta, Renoira, egipatsku i mezopotamsku plastiku, zbirku kineske umjetnosti i tisućama drugih vrijednih predmeta). Nakon rata seli se u Salzburg u Austriji, no većinu vremena boravi u Zagrebu. Približno 3700 umjetnina poklonio je hrvatskome narodu. Zbirka je pohranjena u zgradi bivše Gimnazije na zagrebačkom Rooseveltovu trgu, današnjem muzeju Ante Topića Mimare.

31. siječnja 1808. godine ukinuta je Dubrovačka Republika. Dok je *Napoleonova* vojska zaposjedala Istru i Dalmaciju, u Boku Kotorsku uplovili su Rusi. Francuska se vojska stoga uputila prema jugu Jadrana. Na putu prema Boki Kotorskoj morala je prijeći preko područja suverene i neutralne Dubrovačke Republike. Zatražili su od dubrovačkog Senata da im dopusti odmor u gradu te slobodan i miran prijelaz preko teritorija Republike. Senat je to odobrio, ali Francuzi nisu poštovali dogovor već su u svibnju 1806. godine ušli u grad i okupirali ga. Time je dokinuta višestoljetna samostalnost Dubrovačke Republike. Francuska je vojska nakon toga zauzela i Boku Kotorsku. Nakon sloma Napoleonovoga carstva, habsburška je vojska zauzela Istru i Dalmaciju pa tako i područje nekadašnje Dubrovačke Republike (28. siječnja 1814. godine). **31. siječnja 1933.** godine objavljen je tekst Zagrebačke punktacije.

[illegible]

RJEŠENJA IZ PROŠLOG BROJA:

GENTLEMAN, OMIRISATI, LICITAR, K, DROGA, ATA, I, LORD, VF, KEN, EL AL, BAK, ARARE, OKINUTI, I, KADAR, KRSTARICA, SOMBOR, ISAR, REM, I, AORIST, LEDARA, TANJA POUTIAINEN, PAROLA, AD, ELAN, NOLA, K, SIREVI, RACA, IJA, JA, AMEDEO. ABA. IFI. R. VIKARIJAT. ANDROMEDA.

PETAK 28. 1. 2005.

HRT 1

06.20 – TV kalendar
 06.30 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.15 – Lugarnica 8., serija
 10.00 – Vijesti
 10.10 – Putovanje oko svijeta: Portugal – Spain
 11.05 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film
 11.20 – Kruške i jabuke – kuharski dvoboj
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – Bioproгноza
 12.16 – Panorama Europe – pitanje
 12.17 – TV kalendar
 12.30 – Iznova voljeti, serija
 13.20 – Maja, talk-show
 14.00 – Vijesti
 14.10 – Krim odjel, serija
 15.00 – Serija za djecu i mlade
 15.30 – Nora Fora, igra za mlade
 16.00 – Hrvatska danas
 16.20 – Život uživo – sa stilom
 17.10 – Vijesti
 17.20 – Život uživo – tema dana
 18.05 – Savršeni svijet
 18.40 – Villa Maria, serija
 19.30 – Dnevnik
 20.10 – Schindlerova lista, američki film

23.25 – Dnevnik
 23.35 – Bioproгноza
 23.40 – Umorstva u Midsomeru 6., mini-serija
 01.10 – Zlikavci, zabavni program
 01.20 – Prijatelji 10., humoristična serija
 01.45 – 8 jednostavnih pravila za dečke moje kćeri tinejdžerice, humoristična serija
 02.05 – Svijet prema Jimu
 02.25 – Pa to je fantastično 5., humoristična serija
 02.55 – Dobro jutro, Miami! 1., humoristična serija
 03.20 – Krim odjel, serija
 04.10 – Alias 2., serija
 04.55 – Chasseurs d'ecumes
 05.45 – Putovanje oko svijeta: Portugal – Spain
 06.35 – Maja, talk-show
 07.10 – Iznova voljeti, serija
 07.50 – TV kalendar

HRT 2

08.00 – Teletubbies, lutkarska serija
 10.30 – Sjednica Hrvatskog sabora, prijenos
 13.35 – Dobro jutro, Miami! 1., humoristična serija
 14.00 – Res publica: Među nama
 14.45 – Res publica: Iz jezične riznice
 15.00 – Sjednica Hrvatskog sabora, prijenos
 17.00 – Vijesti za gluhe
 17.15 – Dokumentarni program
 18.20 – Županijska panorama
 18.45 – Hrvatska kulturna baština
 19.30 – Panorama Europe – pitanje
 19.31 – Glazbena TV
 20.05 – Chasseurs d'ecumes, serija
 21.00 – Alias 2., serija
 21.45 – Vijesti na Drugom
 22.00 – Metro pop
 23.30 – Zlikavci, zabavni program
 23.45 – Zona sumraka, serija
 00.30 – Voleur de vie, francuski film
 02.10 – Savršeni svijet
 02.40 – 100 godina Australian Opena, dokumentarni film
 03.30 – Tenis Australian Open – finale (Ž), prijenos

nova

07.00 NOVA KIDS TV
 Djeca iz učionice 402
 Diabolik
 Nevjerojatni Hulk
 Harvey Toons
 Djeca iz učionice 402
 Diabolik
 Nevjerojatni Hulk
 09.55 Uljez, serija
 10.40 Izlog strasti, serija
 11.10 Ljubav bez grijeha, serija
 12.00 Zatočenica, serija
 13.00 Drugo lice – Petar Vlahov show
 13.55 Malcolm u sredini, serija
 14.20 Lude 70-e, serija
 14.45 Mr. Bean, serija
 15.10 Te divne reklame!
 15.45 Zatočenica, serija
 16.35 TV prodaja
 16.45 Ljubav bez grijeha, serija
 17.35 Vijesti
 17.40 Izlog strasti, serija
 18.10 Uljez, serija
 19.00 24 sata
 19.45 Glazba
 19.55 Vrijeme

20.00 Pet minuta slave, zabavna emisija
 21.00 Slučajni špijun, igrani film
 22.55 Zakon u New Yorku, serija
 23.45 V. I. P., serija
 00.35 Vrijeme sutra

06.55 Ekkluziv, magazin (R)
 07.05 Osveta ljubavi, telenovela
 07.50 Anastasia, sapunica (R)
 08.35 Voljeni doktor Martini, humoristična serija (R)
 09.25 Simpsoni, humoristična animirana serija (R)

09.50 Sabrina, mala vještica, humoristična serija (R)
 10.10 Samo tu ne, igrani film, drama (R)
 12.00 Anastasia, sapunica
 12.45 Zabranjena ljubav, sapunica
 13.15 Osveta ljubavi, telenovela
 14.00 Voljeni doktor Martini, humoristična serija
 14.50 Eksploziv, magazin (R)
 15.25 Simpsoni, humoristična animirana serija
 15.50 Sabrina, mala vještica, humoristična serija
 16.15 Roseanne, humoristična serija
 16.40 Bračne vode, humoristična serija
 17.00 Dadilja, humoristična serija
 17.30 Sanja: Nije sve u ljubavi, ima nešto i u lovi!, talk show
 18.30 Ekkluziv, magazin
 18.45 Vijesti, informativna emisija
 19.10 Eksploziv, magazin
 19.45 Zabranjena ljubav, sapunica
 20.15 Vulkan, igrani film, film katastrofe
 21.55 Pakleno ludilo, igrani film, drama
 23.55 Vijesti, informativna emisija
 00.05 U dobru i zlu, igrani film, komedija (R)
 01.35 Cobra 11 – specijalci s autoputa, kriminalistička serija

SUBOTA

HRT 1

07.50 – TV kalendar
 08.00 – Vijesti
 08.05 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film
 08.20 – Villa Maria, serija
 10.30 – Vijesti
 10.40 – Kućni ljubimci
 11.15 – Kruške i jabuke – kuharski dvoboj
 11.45 – TV kalendar
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – Bioproгноza
 12.20 – Iznova voljeti, serija
 13.10 – Schindlerova lista, američki film
 – – – Vijesti
 – – – Festa Svetoga Vlaha: Čast i slava festanjula, emisija pučke i predajne kulture

– – – Reporter: Saudijska Arabij – svijet iza vela
 16.50 – Vijesti
 17.05 – Inspektor Rex 6., serija
 17.50 – Džungla: Vodeni svijet
 19.30 – Dnevnik
 20.05 – Studio 10, show program
 21.40 – Shallow Hal, američko-njemački film
 23.35 – Dnevnik
 23.50 – Vučje bratstvo, francuski film
 02.05 – Lava, britanski film
 03.45 – Newyorški plavci 10., serija
 04.30 – Inspektor Rex 6., serija
 05.15 – Studio 10, show program
 06.45 – Iznova voljeti, serija
 07.50 – TV kalendar
 08.00 – Teletubbies, lutkarska serija
 08.25 – Vikendica
 09.25 – Parlaonica
 10.20 – Papreni detektivi, serija za djecu
 10.50 – Emisija za djecu

29. 1. 2005.

11.05 – Glazbena TV
11.35 – Bormio: Svjetsko prvenstvo u skijanju – super G

12.55 – Korijeni – hrvatske manjine u Europi

13.25 – Duhovni izazovi
13.40 – Prizma – multinacionalni magazin
15.40 – Tenis Australian Open – finale (Ž), snimka
17.15 – Krugovi – sigurnost u cestovnom prometu
17.35 – Crno-bijelo u boji
18.05 – Filmska klasika – ciklus Jacquesa Tatija: Odmor gospodina Hulota, francuski film (oko 84')
19.30 – Glazbena TV
19.55 – Emisija
20.10 – Hrvatska – Švedska, prijenos
21.45 – Emisija
22.00 – Vijesti na Drugom
22.10 – Newyorški plavci 10., serija (12)
22.55 – Simpsoni 12., humoristična serija
23.20 – Sport danas
23.30 – Reporter: Saudijska Arabija – svijet iza vela
00.30 – Džungla: Vodeni svijet

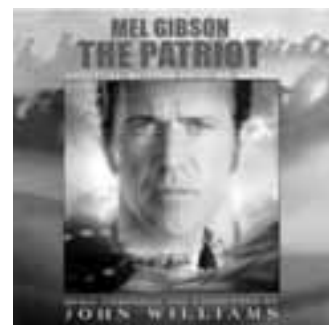

07.00 NOVA KIDS TV
Nevjerojatni Hulk
Diabolik
Djeca iz učionice 402
09.25 Dosje krokodil, dokumentarna serija
09.50 Smallville, serija
10.40 Djevojke s Beverly Hillsa, serija
11.10 Futurama, serija
11.35 V. I. P., serija

12.25 Zakon u New Yorku, serija
13.15 Ski magazin
13.45 Goodyear liga – sažeci
14.15 Top speed
14.55 Slučajni špijun, igrani film
16.50 Vijesti
16.55 Košarka: Goodyear liga: Cibona VIP-Union Olimpija, prijenos
19.00 24 sata
19.45 Vrijeme
19.50 Glazba
20.00 Hrvatski Idol, show
21.30 U ime pravde, igrani film
23.30 Firefly, serija
00.15 Opstanak, serija

07.30 Beyblade, crtana serija
08.40 Moja cura je zvijezda, humoristična serija
09.00 Rock Me Baby, humoristična serija
09.25 Lud za tobom, humoristična serija
09.45 Zabranjena ljubav, sapunica – maraton (pet tjednih epizoda)
12.05 Tarzan: Kralj New Yorka, kriminalistička serija
12.50 Cijena savjesti, dramska serija
13.40 Barut, izdaja i zavjera, povijesna mini serija, prvi dio
15.20 Pravi poziv, akcijsko-fantastična serija
16.10 Vulkan, igrani film, film katastrofe (R)
17.50 Zvijezde Ekstra: Dobro je biti Michael & Catherine i Posh & Becks, zabavna emisija
18.45 Vijesti, informativna emisija
19.10 Eksploziv vikend, magazin
20.15 Patriot, igrani film, povijesna rata drama

23.10 Veliki pogodak, igrani film, akcijska komedija
00.40 Pakleno ludilo, igrani film, drama (R)
02.35 Eksploziv vikend, magazin

NEDJELJA 30. 1. 2005.

06.45 – TV raspored
06.50 – TV kalendar
07.00 – Vijesti
07.05 – Najbolji, dokumentarna serija
07.35 – Radoznali vrtlari, dokumentarna serija
08.05 – Villa Maria, serija
09.30 – Promet danas
09.35 – Ciklus Columbo: Requiem for Falling Star, američki film
10.50 – Portret crkve i mjesta
11.00 – Sisak: Sveta misa, prijenos
12.00 – Dnevnik
12.15 – TV kalendar
12.30 – Plodovi zemlje
13.20 – Split: More
14.00 – Nedjeljom u dva
15.05 – Vijesti
15.15 – Promet danas
15.20 – Naš otok u svjetlu drvene brodogradnje, dokumentarna emisija

15.55 – Pjesme s potpisom
16.50 – Boja prijateljstva, američko-kanadski film
18.15 – Piramida, zabavni program
19.30 – Dnevnik
20.05 – Tko želi biti milijunaš?, kviz
1.05 – Kako je počeo rat na mom otoku, hrvatski film
22.50 – Dnevnik
23.05 – Evergreen: Formula, američko-njemački film
01.00 – Nedjeljom u dva
02.00 – Sudac John Deed 3., serija
03.30 – Simpsoni 12., humoristična serija
03.55 – Boja prijateljstva, američko-kanadski film

08.00 – Mališani okruglog stola, američki film za djecu i mlade

09.30 – Tenis Australian Open – finale (M), prijenos
11.15 – Emisija
11.35 – Super G (Ž), prijenos
12.50 – Emisija
13.05 – Umorstva u Midsomeru 6., mini-serija
14.35 – Mir i dobro
15.05 – National Geographic: Napadi zagonetnog morskog psa

16.00 – Sudac John Deed 3., serija
17.30 – Opera Box
18.00 – Tenis Australian Open – finale (M), snimka
19.30 – Glazbena TV
20.00 – Pet plus – sportski program
21.20 – Vijesti na Drugom
21.30 – Pet plus – sportski program
23.45 – Promet danas
23.50 – Simpsoni 12., humoristična serija
00.10 – Zvezdane staze: Voyager 5., serija
00.55 – Zvezdane staze: Voyager 5., serija
01.40 – Zvezdane staze: Voyager 5., serija
02.25 – Zvezdane staze: Voyager 5., serija

07.00 NOVA KIDS TV
Nevjerojatni Hulk
Diabolik
Djeca iz učionice 402
09.25 Školska rukometna liga
09.55 Buffy, serija
10.45 Angel, serija
11.35 Tajne veze, dokumentarna serija
12.05 Opstanak, serija
12.55 Hrvatski Idol, show
14.25 U sedmom nebu, serija
15.15 Sve je relativno, serija

NEDJELJA

15.45 Vijesti
15.50 Čokolada, igrani film
18.00 Jamiejeva kuhinja, kulinarski show
19.00 24 sata
19.45 Vrijeme
19.50 Glazba
20.00 Zona smrti, serija
20.45 Red Carpet, zabavna emisija
21.45 Brzi i mrtvi, igrani film
23.35 Tajne veze, dokumentarna serija

07.05 Astro Boy, crtana serija
07.25 Dexterov laboratorij, crtana serija
07.50 Ed, Edd i Eddy, crtana serija
08.15 Johnny Bravo, crtana serija

08.35 Beyblade, crtana serija
09.45 Zubić vila, igrani film, obiteljska fantazija
11.20 Barut, izdaja i zavjera, povijesna mini serija, drugi dio
13.05 Patriot, igrani film, povijesna ratna drama (R)
16.00 Robert Knjaz – Mjenjačnica, zabavna emisija (R)
16.50 Mijenjam ženu – hrvatska verzija, dokumentarna sapunica
17.40 Salto, zabavna emisija
18.15 Ekkluziv, magazin
18.45 Vijesti, informativna emisija
19.10 Eksploziv vikend, magazin
20.15 Kako je propao rock'n'roll, igrani film, komedija
22.05 Tajne sudske medicine, dokumentarno-kriminalistička serija
22.55 Autopsija, dokumentarno-kriminalistička serija
23.55 Veliki pogodak, igrani film, akcijska komedija (R)
01.25 Eksploziv vikend, magazin (R)

PONEDJELJAK 31. 1. 2005.

06.15 – TV raspored
06.20 – TV kalendar
06.30 – Dobro jutro, Hrvatska
09.10 – Promet danas
09.15 – Lugarnica 8., serija
10.00 – Vijesti
10.10 – Putovanje oko svijeta: Florida
11.05 – Oprah Show
12.00 – Dnevnik
12.15 – Panorama Europe – pitanje
12.16 – TV kalendar
12.30 – Iznova voljeti, serija
13.20 – Maja, talk-show
13.55 – TV raspored
14.00 – Vijesti
14.10 – Krim odjel, serija
15.00 – Batman, crtana serija
15.30 – Nora Fora, igra za mlade
16.00 – Hrvatska danas
16.20 – Život uživo – sa stilom
17.00 – Vijesti
17.10 – Život uživo – tema dana
17.50 – Promet danas
17.55 – Najslabija karika, kviz
18.40 – Villa Maria, serija
19.30 – Dnevnik
20.00 – Panorama Europe – odgovor
20.10 – Latinica: Trgovina nekretninama
21.50 – Konstruiranje nemogućeg: Prva podmornica, dokumentarna serija
22.40 – Bioproгноza
22.45 – Otvoreno
23.40 – Dnevnik
23.55 – Vrijeme je za jazz: Abbey Lincoln Quartet
01.00 – Spašavaj vlastitu kožu, njemački film
02.30 – Latinica: Trgovina nekretninama
04.00 – Shpitza, zabavna emisija
04.50 – Maja, talk-show
05.25 – Iznova voljeti, serija

07.50 – TV kalendar
08.00 – Teletubbies, lutkarska serija
08.25 – ŽUTOKLJUNAC
09.20 – NULTI SAT
10.25 – Papreni detekti, serija za djecu
10.50 – Batman, crtana serija
11.15 – Glazbena TV
11.45 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film

12.00 – TV raspored
12.05 – Ciklus Columbo: Requiem for Falling Star, američki film
13.20 – Direkt
13.50 – TV kalendar
14.00 – Res publica: Ekumena, religijski kontakt-program
15.00 – Lugarnica 8., serija
15.45 – TV raspored
15.50 – Vijesti za gluhe
16.00 – Dobro jutro, Miami! 1., humoristična serija
16.25 – Zvezdane staze: Voyager 5., serija
17.10 – Panorama Europe – pitanje
17.15 – Program za mlade
18.20 – Županijska panorama
18.45 – Internacional, vanjskopolitički magazin
19.30 – Glazbena TV
20.05 – Whoopi, humoristična serija
20.30 – Bez traga, serija
21.30 – Shpitza, zabavna emisija
22.20 – Promet danas
22.25 – Filmovi Andyja Garcije: Kad muškarac voli ženu, američki film
00.25 – Krim odjel, serija
01.15 – Whoopi, humoristična serija
01.40 – Dobro jutro, Miami! 1., humoristična serija
02.05 – Bez traga, serija

07.00 NOVA KIDS TV
Djeca iz učionice 402
Diabolik
Nevjerojatni Hulk
Harvey Toons
Djeca iz učionice
Diabolik
Nevjerojatni Hulk
09.55 Uljez, serija
10.40 Izlog strasti, serija
11.10 Ljubav bez grijeha, serija
12.00 Zatočenica, serija
12.50 TV prodaja
13.00 Red Carpet, zabavna emisija
13.55 Malcolm u sredini, serija
14.20 Lude 70-e, serija
14.45 Sve je relativno, serija
15.10 Te divne reklame!
15.45 Zatočenica, serija
16.35 TV prodaja
16.45 Ljubav bez grijeha, serija
17.35 Vijesti
17.40 Izlog strasti, serija
18.10 Uljez, serija
19.00 24 sata
19.45 Vrijeme

19.50 Laku noć Hrvatska, crtana serija
20.00 Jedan na jedan – talk show Alke Vuice
21.00 Šminkerica sa sela, igrani film
22.55 Pakao zove raj, igrani film

00.50 Vrijeme sutra
06.30 Osveta ljubavi, telenovela (R)
07.15 Anastasia, sapunica (R)
08.00 Voljeni doktor Martini, humoristična serija (R)
08.50 Simpsoni, humoristična animirana serija (R)
09.15 Sabrina, mala vještica, humoristična serija (R)
09.40 Roseanne
10.05 Bračne vode, humoristična serija (R)
10.30 Dadija,
11.00 Sanja, talk show (R)
11.55 Zabranjena ljubav, sapunica (R)
12.20 Anastasia, sapunica
13.10 Osveta ljubavi, telenovela
13.55 Voljeni doktor Martini, humoristična serija
14.45 Eksploziv, magazin (R)
15.20 Simpsoni, humoristična animirana serija
15.45 Sabrina, mala vještica
16.10 Roseanne
16.35 Bračne vode
17.00 Dadija, humoristična serija
17.30 Sanja: Šubi dubi, sad ne

bole zubi!, talk show
18.25 Ekkluziv, magazin
18.45 Vijesti, informativna emisija
19.10 Eksploziv, magazin
19.45 Zabranjena ljubav, sapunica
20.15 Srčolovka, zabavna emisija
21.15 Avantura, igrani film, drama
22.55 Cobra 11 – specijalci s autoputa
23.50 Vijesti, informativna emisija
00.15 Kako je propao rock'n'roll, igrani film, komedija
01.55 Tajne sudske medicine, dokumentarno-kriminalistička serija (R)
02.40 Autopsija

UTORAK 1. 2. 2005.

HRT 1

06.20 – TV kalendar
 06.30 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.10 – TV raspored
 09.15 – Lugarnica 8., serija
 10.00 – Vijesti
 10.10 – Putovanje oko svijeta: Hawaii
 11.05 – Oprah Show
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – Bioproгноza
 12.16 – Panorama Europe – pitanje
 12.17 – TV kalendar
 12.30 – Sedam žena, serija
 13.20 – Maja, talk-show
 14.00 – Vijesti
 14.10 – Miss Match, serija
 14.55 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film
 15.05 – Batman, crtana serija
 15.30 – Nora Fora, igra za mlade
 16.00 – Hrvatska danas
 16.20 – Život uživo – sa stilom
 17.00 – Vijesti
 17.10 – Život uživo – tema dana
 17.55 – Najslabija karika, kviz
 18.40 – Villa Maria, serija
 19.30 – Dnevnik
 20.00 – Panorama Europe – odgovor
 20.10 – Globalno sijelo
 20.45 – 100% ja, zabavno-glazbena emisija
 21.40 – Čuda moderne medicine: Biološki sat, znanstveno-obrazovna serija
 22.10 – Bioproгноza
 22.15 – Otvoreno
 23.10 – Dnevnik
 23.25 – Na rubu znanosti
 00.25 – The Lotus Eaters, kanadski film
 02.05 – Globalno sijelo
 02.35 – 100% ja, zabavno-glazbena emisija
 03.25 – Karte na stol, magazin iz kulture
 04.10 – Oprah Show
 04.55 – Maja, talk-show
 05.30 – Sedam žena, serija

HRT 2

07.45 – TV raspored
 07.50 – TV kalendar
 08.00 – Teletubbies, lutkarska serija
 10.25 – serija za djecu
 10.50 – Batman, crtana serija
 11.15 – Glazbena TV

11.45 – TV raspored
 11.50 – The Lotus Eaters, kanadski film
 13.30 – Šume i ljudi: Johe i topole, dokumentarna serija
 – – – Panorama Europe – pitanje
 14.00 – Res publica: Treća dob, emisija za umirovljenike
 15.00 – Lugarnica 8., serija
 15.45 – TV raspored
 15.50 – Vijesti za gluhe
 16.00 – Dobro jutro, Miami! 1., humoristična serija
 16.25 – Zvezdane staze: Voyager 5., serija
 17.10 – Panorama Europe – pitanje
 17.15 – Program za mlade
 18.15 – Panorama Europe – pitanje
 18.20 – Županijska panorama
 18.45 – Karte na stol, magazin iz kulture
 19.30 – Glazbena TV
 20.05 – 8 jednostavnih pravila za dečke moje kćeri tinejdžerice, humoristična serija
 20.30 – Otet, serija
 22.00 – Vijesti na Drugom
 22.15 – Filmovi Andyja Garcije: Jennifer 8, američki film
 00.15 – Miss Match, serija
 01.00 – 8 jednostavnih pravila za dečke moje kćeri tinejdžerice, humoristična serija
 01.20 – Dobro jutro, Miami! 1., humoristična serija

nova

07.00 NOVA KIDS TV
 Djeca iz učionice 402
 Diabolik
 Nevjerojatni Hulk
 Harvey Toons
 Djeca iz učionice 402
 Diabolik
 Nevjerojatni Hulk
 09.40 TV prodaja
 09.55 Uljez, serija
 10.40 Izlog strasti, serija
 11.10 Ljubav bez grijeha, serija
 12.00 Zatočenica, serija
 12.50 TV prodaja
 13.00 Jedan na jedan – talk show Alke Vuice
 13.55 Malcolm u sredini, serija
 14.20 Lude 70-e, serija
 14.45 Djevojke iz Beverly Hillsa, serija
 15.10 Te divne reklame!
 15.35 TV prodaja
 15.45 Zatočenica, serija
 16.35 TV prodaja
 16.45 Ljubav bez grijeha, serija

17.35 Vijesti
 17.40 Izlog strasti, serija
 18.10 Uljez, serija
 19.00 24 sata
 19.45 Vrijeme
 19.50 Laku noć Hrvatska, crtana serija
 20.00 Naša mala klinika, serija
 21.00 Po ure torture, zabavna emisija
 21.30 Svi vole Raymonda, serija
 22.00 Auf wiedersehen, srce, serija
 23.00 Nevin čovjek, igrani film
 01.55 Vrijeme sutra

RTL

06.30 Osveta ljubavi, telenovela (R)
 07.15 Anastasia, sapunica (R)
 08.00 Voljeni doktor Martini, humoristična serija (R)
 08.50 Simpsoni, humoristična animirana serija (R)
 09.15 Sabrina, mala vještica, humoristična serija (R)
 09.40 Roseanne, humoristična serija (R)
 10.05 Bračne vode, humoristična serija (R)
 10.30 Dadilja
 11.00 Sanja, talk show (R)
 11.55 Zabranjena ljubav
 12.20 Anastasia, sapunica
 13.10 Osveta ljubavi, telenovela
 13.55 Voljeni doktor Martini, humoristična serija
 14.45 Eksploziv, magazin (R)
 15.20 Simpsoni, humoristična animirana serija
 15.45 Sabrina, mala vještica, humoristična serija
 16.10 Roseanne
 16.35 Bračne vode, humoristična serija
 17.00 Dadilja, humoristična serija
 17.30 Sanja: Doma je najljepše, talk show
 18.25 Ekkluziv, magazin
 18.45 Vijesti, informativna emisija
 19.10 Eksploziv, magazin
 19.45 Zabranjena ljubav, sapunica
 20.15 Mijenjam ženu, dokumentarna sapunica, drugi dio
 21.05 Savršeni plan, igrani film, film noir
 22.50 Cobra 11 – specijalci s autoputa
 23.45 Vijesti, informativna emisija
 00.00 Srcolovka
 00.50 Cobra 11 – specijalci s autoputa, kriminalistička serija (R)
 01.40 Avantura, igrani film, drama
 03.20 Eksploziv, magazin (R)

SRIJEDA

HRT 1

06.20 – TV kalendar
 06.30 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.15 – Lugarnica 8., serija
 10.00 – Vijesti
 10.10 – Najekstremnije životinje: Užasi
 11.00 – Govorimo o zdravlju
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – Bioproгноza
 12.16 – Panorama Europe – pitanje
 12.17 – TV kalendar
 12.30 – Sedam žena, serija (12)
 13.20 – Maja, talk-show
 14.00 – Vijesti
 14.10 – Miss Match, serija
 14.55 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film
 15.05 – Batman, crtana serija
 15.30 – Nora Fora, igra za mlade
 16.00 – Hrvatska danas
 16.20 – Život uživo – sa stilom
 17.00 – Vijesti
 17.10 – Život uživo – tema dana
 17.50 – Najslabija karika, kviz
 18.30 – Villa Maria, serija
 19.20 – Panorama Europe – pitanje
 19.30 – Dnevnik
 20.00 – Panorama Europe – odgovor
 20.05 – Good Bye Lenin!, njemački film
 22.10 – More, maslina i loza – dokumentarna serija

22.40 – Bioproгноza
 22.45 – Otvoreno
 23.40 – Dnevnik
 23.55 – Direkt
 00.25 – Hospital Under Siege, švicarski film
 01.55 – Najekstremnije životinje: Užasi
 05.00 – Maja, talk-show
 05.35 – Sedam žena, serija

HRT 2

07.50 – TV kalendar
 08.00 – Teletubbies, lutkarska serija
 08.25 – ŽUTOKLJUNAC
 09.20 – NULTI SAT
 10.24 – Panorama Europe – pitanje

SRIJEDA 2. 2. 2005.

- 10.30 – Sjednica Hrvatskog sabora, prijenos
 13.30 – Dobro jutro, Miami! 1., humoristična serija
 13.55 – TV raspored
 14.00 – Res publica: Trenutak spoznaje
 14.45 – Res publica: Heureka
 15.00 – Sjednica Hrvatskog sabora, prijenos
 17.05 – Vijesti za gluhe
 17.15 – Panorama Europe – pitanje
 17.20 – Otvaranje Feste Svetog Vlahu, snimka
 18.00 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film
 18.15 – Panorama Europe – pitanje
 18.20 – Županijska panorama
 19.30 – Glazbena TV
 20.05 – Svijet prema Jimu, humoristična serija
 20.35 – Četvrta zapovijed Poštuj oca, mini-serija
 22.05 – Vijesti na Drugom
 22.20 – Filmovi Andyja Garcije: Policajac pod kontrolom, američki film
 00.10 – Miss Match, serija
 00.55 – Svijet prema Jimu, humoristična serija
 01.15 – Dobro jutro, Miami! 1., humoristična serija
- 21.35 U sridu – talk show
 22.35 Košarka Euroliga: Cibona VIP-Partizan, snimka
 00.15 Vrijeme sutra

- 06.30 Osveta ljubavi, telenovela (R)
 07.15 Anastasia, sapunica (R)
 08.00 Voljeni doktor Martini, humoristična serija (R)
 08.50 Simpsoni, humoristična animirana serija (R)
 09.15 Sabrina, mala vještica, humoristična serija (R)
 09.40 Roseanne, humoristična serija (R)
 10.05 Bračne vode, humoristična serija (R)
 10.30 Dadilja, humoristična serija (R)
 11.00 Sanja, talk show (R)
 11.55 Zabranjena ljubav, sapunica (R)
 12.20 Anastasia, sapunica
 13.10 Osveta ljubavi, telenovela
 13.55 Voljeni doktor Martini, humoristična serija
 14.45 Eksploziv, magazin (R)
 15.20 Simpsoni, humoristična animirana serija
 15.45 Sabrina, mala vještica, humoristična serija
 16.10 Roseanne
 16.35 Bračne vode, humoristična serija
 17.00 Dadilja, humoristična serija
 17.30 Sanja: Zašto smo opsjednuti autima?, talk show
 18.25 Eksploziv, magazin
 18.45 Vijesti, informativna emisija
 19.10 Eksploziv, magazin
 19.45 Zabranjena ljubav, sapunica
 20.15 Robert Knjaz – Mjenjačnica, zabavna emisija
 21.10 Nestali, kriminalistička serija
 22.00 Klaun – osvetnik pod maskom, kriminalistička serija
 22.50 Cobra 11 – specijalci s autoputa, kriminalistička serija
 23.45 Vijesti, informativna emisija
 00.00 Mijenjam ženu, dokumentarna sapunica, drugi dio (R)
 00.55 Savršeni plan, igrani film, film noir (R)
 02.30 Cobra 11 – specijalci s autoputa, kriminalistička serija (R)
 03.15 Eksploziv, magazin (R)

- 07.00 NOVA KIDS TV
 Djeca iz učionice 402
 Diabolik
 Nevjerojatni Hulk
 Harvey Toons
 Djeca iz učionice 402
 Diabolik
 Nevjerojatni Hulk
 09.40 TV prodaja
 09.55 Uljez, serija
 10.40 Izlog strasti, serija
 11.10 Ljubav bez grijeha, serija
 12.00 Zatočenica, serija
 12.50 TV prodaja
 13.00 Naša mala klinika, serija
 13.55 Malcolm u sredini, serija
 14.20 Lude 70-e, serija
 14.45 Svi vole Raymonda, serija
 15.10 Te divne reklame!
 15.35 TV prodaja
 15.45 Zatočenica, serija
 16.35 TV prodaja
 16.45 Ljubav bez grijeha, serija
 17.35 Vijesti
 17.40 Izlog strasti, serija
 18.10 Uljez, serija
 19.00 24 sata
 19.45 Vrijeme
 19.50 Laku noć Hrvatska
 20.00 Odjel za umorstva, igrani film

ČETVRTAK

- 06.20 – TV kalendar
 06.30 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.15 – Lugarnica 8., serija
 10.00 – Vijesti
 10.05 – Putovanje oko svijeta: Hong Kong
 10.55 – Radoznali vrtlari, dokumentarna serija
 11.25 – Najbolji, dokumentarna serija
 11.55 – Burzovno izvješće
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – Bioproгноza
 12.16 – Panorama Europe – pitanje
 12.17 – TV kalendar
 12.30 – Sedam žena, serija
 13.20 – Maja, talk-show
 14.00 – Vijesti
 14.10 – Miss Match, serija
 14.55 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film
 15.05 – Batman, crtana serija
 15.30 – Nora Fora, igra za mlade
 16.00 – Hrvatska danas
 16.20 – Život uživo – sa stilom
 17.00 – Vijesti
 17.10 – Život uživo – tema dana
 17.55 – Najslabija karika, kviz
 18.40 – Villa Maria, serija
 19.30 – Dnevnik
 21.10 – Brisani prostor
 22.05 – Pola ure kulture
 22.35 – Bioproгноza
 22.40 – Otvoreno
 23.35 – Dnevnik
 23.50 – Četvrta zapovijed: Poštuj oca, mini-serija
 01.20 – Film
 02.35 – Putovanje oko svijeta: Hong Kong
 03.25 – Brisani prostor
 04.15 – Pola ure kulture
 04.45 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film
 04.55 – Maja, talk-show
 05.30 – Sedam žena, serija (12)

- 07.50 – TV kalendar
 08.00 – Teletubbies, lutkarska serija
 09.20 – NULTI SAT
 10.25 – Papreni detektivi, serija za djecu
 10.50 – Batman, crtana serija
 11.15 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film
 11.35 – Bormio: Kombinacija (M) – spust, prijenos

- 12.50 – Glazbena TV
 13.20 – Dobro jutro, Miami! 1., humoristična serija
 13.45 – TV raspored
 13.50 – TV kalendar
 14.00 – Res publica: Slika zdravlja, emisija o zdravstvu
 15.05 – TV raspored
 15.10 – Vijesti za gluhe
 15.20 – Bormio: Kombinacija (M) – slalom, 1. vožnja
 16.30 – Panorama Europe – pitanje
 16.35 – Zvezdane staze: Voyager 5., serija – eventualno
 17.20 – Panorama Europe – pitanje
 17.25 – Županijska panorama
 17.50 – Bormio: Kombinacija (M) – slalom, 2. vožnja

- 18.45 – Poslovni klub
 19.15 – Europa i mi
 19.30 – Glazbena TV
 20.05 – Zapadno krilo 5., serija
 20.55 – Office 1., humoristična serija
 21.25 – Vijesti na Drugom
 21.40 – Filmovi Andyja Garcije: Ljubav ili domovina, američki film
 23.35 – Miss Match, serija
 00.20 – Office 1., humoristična serija
 00.50 – Dobro jutro, Miami! 1., humoristična serija
 01.15 – Zapadno krilo 5., serija

- 07.00 NOVA KIDS TV
 Djeca iz učionice 402
 Diabolik
 Nevjerojatni Hulk
 Harvey Toons
 Djeca iz učionice 402
 Diabolik
 Nevjerojatni Hulk
 09.40 TV prodaja
 09.55 Uljez, serija
 10.40 Izlog strasti, serija
 11.10 Ljubav bez grijeha, serija
 12.00 Zatočenica, serija
 13.00 U sridu – talk show
 13.55 Malcolm u sredini, serija
 14.20 Lude 70-e, serija
 14.45 Dosje: krokodil

3. 2. 2005.

FILM TJEDNA

Ljubav je slijepa

američko-njemački film
(SHALLOW HAL, 2001.)

Komedija. Mladić Hal (J. Black) izrazito je kritičan pri izboru djevojaka, a jedini mu je bitan kriterij njihov vanjski izgled. Kako sam nije pretjerano zgodan, djevojke ga uglavnom ignoriraju. Jednoga dana susretne modernog gurua Tonyja Robbinsa koji mu pokušava objasniti kako nije sve u izgledu. No, Hal ne razumije što mu guru govori, pa mu ovaj usađuje moć prepoznavanja unutarne ljepote djevojaka. Od tog se trenutka Halov život potpuno mijenja. Ljepotice kojima prilazi više nisu ni približno hladne kao prije, a neke čak i nepozvane prilaze njemu. Problem je u tome što je vanjska ljepota koju Hal vidi ustvari unutaranja ljepota, tj. dobrota tih djevojaka, dok su djevojke izvana po općem mišljenju izrazito neprivlačne. Njegovom najboljem prijatelju Mauriciju (J. Alexander) nikako nije jasno kako se Hal može zabavljati s tako neprivlačnim ženama. A uskoro će ga šokirati i spoznaja da se Hal do ušiju zaljubio u pretilu Rosemary (G. Paltrow) ...

Nerazdvojna braća Farrelly nametnula su se posljednjih desetak godina kao kraljevi američke komedije. No, ne bilo kakve komedije. Njihovi su filmovi uvijek odskakali od tipičnih izdanaka humorističnog mainstreama ili globalno rasprostranjene romantične komedije. To, naravno, ne znači da se braća u svom radu ne oslanjaju na elemente klasične komedije, ali ti su elementi ipak podređeni glavnim sastojcima njihovih filmova, poput fizičkog humora i političke nekorektnosti. Još su svojim prvim filmom »Glup i gluplji« iz 1994. braća pokazala da vole iznenaditi gledatelja i poigrati se njegovom tolerancijom, no to su činili na vrlo inteligentan, zabavan i atraktivan način. Farrellyji su slično nudili i u svojim sljedećim projektima poput »Svi su ludu za Mary« ili »Ja, ja i Irena« koji su također imali vrlo dobar učinak na kino blagajnama diljem svijeta. Ipak, za film »Shallow Hall« može se zaključiti da je nešto drukčiji od ostatka njihove filmografije. On se više nego bilo koje njihovo ranije ostvarenje približio klasičnoj romantičnoj komediji i to prvenstveno zahvaljujući tematici kojom se bavi. Naime, priča o romanci mladića s poremećenim sustavom vrijednosti i djevojke nezadovoljne svojim izgledom na trenutke je vrlo iskrena, pa čak i dirljiva. Naravno, priča je »ukrašena« izvjesnom dozom vulgarnog humora i cinizma pomoću kojih braća uspješno održavaju ravnotežu između ozbiljnosti i zabave i drže patetiku podalje od svog filma.

Uloge: Gwyneth Paltrow, Jack Black, Jason Alexander, Joe Viterelli, Rene Kirby, Bruce McGill, Tony Robbins, Susan Ward, Zen Gesner, Brooke Burns

Scenaristi: Sean Moynihan, Peter Farrelly i Bobby Farrelly

Redatelji: Bobby Farrelly i Peter Farrelly

15.10 Te divne reklame!
15.35 TV prodaja
15.45 Zatočenica, serija
16.35 TV prodaja
16.45 Ljubav bez grijeha, serija
17.35 Vijesti
17.40 Izlog strasti, serija
18.10 Uljez, serija
19.00 24 sata
19.45 Vrijeme
19.50 Laku noć Hrvatska, crtana serija
20.00 Drugo lice – Petar Vlahov show
21.00 Zadatak: Uхватите šakala, igrani film
23.00 Mr. Bean, serija
23.30 Nevine smrti, igrani film
01.05 Vrijeme sutra

06.30 Osveta ljubavi, telenovela (R)
07.15 Anastasia, sapunica (R)
08.00 Voljeni doktor Martini, humoristična serija (R)
08.50 Simpsoni
09.15 Sabrina, mala vještica
09.40 Roseanne, humoristična serija (R)
10.05 Bračne vode, humoristična serija (R)
10.30 Dadilja, humoristična serija (R)
11.00 Sanja, talk show (R)
11.55 Zabranjena ljubav
12.20 Anastasia, sapunica
13.10 Osveta ljubavi, telenovela
13.55 Voljeni doktor Martini, humoristična serija
14.45 Eksploziv, magazin (R)
15.20 Simpson
15.45 Sabrina, mala vještica
16.10 Roseanne, humoristična serija
16.35 Bračne vode
17.00 Dadilja, humoristična serija
17.30 Sanja: Gulaš je moja furka!, talk show
18.25 Eksploziv, magazin
18.45 Vijesti, informativna emisija
19.10 Eksploziv, magazin
19.45 Zabranjena ljubav, sapunica
20.15 Mijenjam ženu – hrvatska verzija, dokumentarna sapunica, prvi dio
21.05 Jednom zauvijek, igrani film, romantična komedija
23.05 Cobra 11 – specijalci s autoputa, kriminalistička serija
00.00 Vijesti, informativna emisija
00.15 Robert Knjaz – Mjenjačnica, zabavna emisija (R)
01.05 Nestal
01.50 Klaun – osvetnik pod maskom kriminalistička serija (R)
02.35 Cobra 11 – specijalci s autoputa, kriminalistička serija
03.25 Eksploziv, magazin (R)

Pretplatite se!

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci – 800 dinara

☐ 1 godina – 1.500 dinara

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže "Hrvatska riječ" svakog tjedna.

INOZEMSTVO

☐ 1 godina – 70 EUR.

BANK: VBUYU 22
(Vojvodanska banka a.d. Novi Sad Yugoslavia)
Beneficiary customer:
540101 320 5 NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

Hrvatska riječ

Ime i prezime:

Ulica i broj:

Mjesto i zemlja:

Telefon i e-mail:

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU "Hrvatska riječ", Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa 355-1023208-69

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće
- Subotica, Karađordev put 2,
telefon (danonoćno): (024) 55-44-33
- Horgoš, Borisa Kidriča 7,
telefon (danonoćno): (024) 792-202
Raspored sprovoda i umrlice na
Internetu: www.funero.co.yu
e-mail: funero@funero.co.yu

Subotica-trans

SUBOTICA-TRANS obavještava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji: Subotica - Zagreb, da od 19. 1. 2003. važe nove, niže cijene prijevoza s nizom pogodnosti:

- djeca do 6 godina voze se besplatno
- djeca od 6 do 12 godina imaju popust 50% (cijena povratne karte iznosi 1.728 din.)
- studenti uz prikaz indeksa uživaju popust od 30% (povratna karta je 2.420 din., a u jednom pravcu 1.920 din.)
- osobe starije od 60 godina imaju popust od 30%

POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA DIREKTNU LINIJU OD SUBOTICE DO ZAGREBA U OBA PRAVCA I VAŽE 30 DANA.

VAŠ SUBOTICA-TRANS

RADIO SUBOTICA
24000 Subotica
Put Jovana Mikića 12
Tel: 024/55-22-00
Fax: 024/55-19-02
email: radio@radiosubotica.co.yu

- 91,5 MHz cjelodnevni program na srpskom jeziku
- 89,6 MHz cjelodnevni program na mađarskom jeziku
- 91,5 MHz od 19 do 21 sat program na hrvatskom jeziku

SHEMA programa na hrvatskom jeziku

- 19,00 h**
- Najava programa
  - Večernji dnevnik
  - Agencijske vijesti iz zemlje
  - Agencijske vijesti iz RH
  - Jezični savjetnik
- 19,30 h**
- »Iz života naših predaka« (ponedjeljkom)
  - »Sportski vremeplov« (ponedjeljkom)
  - »Na izravnoj vezi« (utorkom)
  - »Otvoreni studio« (srijedom)

- »Galerija« emisija o kulturi (četvrtkom)
- »U društvu s mladima« (petkom)
- 20,00 h**
- »Aktualije« (ponedjeljkom)
- »Iz hrvatske povijesti« (utorkom)
- »Putokazi« (srijedom)
- »Rock vremeplov« (četvrtkom)
- Vjerska emisija (petkom)
- 20,30 h**
- Vijesti dana
- Pripovijetka Balinta Vujkova
- Hitovi hrvatskih izvođača
- Minute za ljubitelje jazz-a (petkom)

agria

AGRIA D.O.O. SUBOTICA
PROIZVODNJA SIJAČICA I
REZERVNIH DIJELOVA
SUBOTICA, BARANJSKA 23
tel. i fax: 024-561-553
e-mail: agria@suonline.net

Pravi izbor

www.tippnet.co.yu Tel.: 555-765 E-mail: support@tippnet.co.yu

BASSIONA AMOROŠA U GOLUBINCIMA